

2024/1716

2024 6 28

KOMISIJOS REKOMENDACIJA (ES) 2024/1716

2024 m. birželio 19 d.

kuria nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2023/1791 5, 6 ir 7 straipsnių aiškinimo gairės dėl energijos suvartojimo viešajame sektoriuje, viešųjų pastatų renovacijos ir viešojo pirkimo

(pranešta dokumentu Nr. C(2024) 3744)

EUROPOS KOMISIJA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 292 straipsnį,

kadangi:

- (1) Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2012/27/ES⁽¹⁾ nustatytas reikalavimas pasiekti pagrindinį tikslą iki 2030 m. Sąjungos lygmeniu sutaupyti bent 32,5 % energijos;
- (2) 2013 m. rekomendacinėse pastabose „5 straipsnis. Pavyzdinis viešųjų organizacijų pastatų vaidmuo“ ir „6 straipsnis. Viešųjų organizacijų vykdomi pirkimai“ Komisija valstybėms narėms pateikė pagrindinių Direktyvos 2012/27/ES nuostatų dėl viešojo sektoriaus perkėlimo į nacionalinę teisę ir įgyvendinimo gaires, kad padėtų joms įdiegti tinkamas priemones, instrumentus ir metodikas ir taip jos galėtų visiškai išnaudoti savo energijos taupymo potencialą ir pasiekti pagrindinį energijos vartojimo efektyvumo tikslą;
- (3) 2023 m. rugsėjo 13 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2023/1791⁽²⁾. Tai nauja Direktyvos 2012/27/ES redakcija – kai kurios pastarosios direktyvos nuostatos liko nepakeistos, tačiau nustatyta ir naujų reikalavimų. Visų pirma, išskirti gerokai platesnio užmojo 2030 m. energijos vartojimo efektyvumo uždaviniai, be kita ko, viešajam sektoriui;
- (4) Direktyvos (ES) 2023/1791 II skyriuje dėl pavyzdinio viešojo sektoriaus vaidmens pripažįstamas vadovaujamas viešojo sektoriaus vaidmuo energijos vartojimo efektyvumo srityje. Jos 5 straipsnyje nustatytos naujos pareigos mažinti energijos suvartojimą viešajame sektoriuje. Jos 6 straipsniu gerokai išplečiama pareigos renovuoti viešuosius pastatus taikymo sritis. 7 straipsnyje dėl viešųjų pirkimų pritaikomi esami ir nustatomi papildomi įpareigojimai, susiję su efektyvaus energijos vartojimo viešaisiais pirkimais;
- (5) valstybės narės turi užtikrinti, kad įsigaliojū įstatymai ir kiti teisės aktai, kuriais Direktyvos (ES) 2023/1791 5, 6 ir 7 straipsniai ir IV priedas perkeliama į nacionalinę teisę ne vėliau kaip 2025 m. spalio 11 d.;
- (6) valstybės narės gali savo nuožiūra pasirinkti geriausiai jų nacionalines aplinkybes atitinkančius viešojo sektoriaus pavyzdinio vaidmens reikalavimų perkėlimo į nacionalinę teisę ir jų įgyvendinimo būdus. Atsižvelgiant į tai, rekomenduotina aktualias Direktyvos (ES) 2023/1791 nuostatas aiškinti nuosekliai, nes tai padėtų visose valstybėse narėse, rengiančiose Direktyvos (ES) 2023/1791 perkėlimo į nacionalinę teisę priemones, ją suprasti vienodai,

⁽¹⁾ 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei kuria panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB (OL L 315, 2012 11 14, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2012/27/oj>).

⁽²⁾ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2023/1791 2023 m. rugsėjo 13 d. dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2023/955 (OL L 231, 2023 9 20, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1791/oj>).

PRIĖMĖ ŠIĄ REKOMENDACIJĄ:

Perkeldamos Direktyvos (ES) 2023/1791 5, 6 ir 7 straipsnius ir IV priedą į nacionalinę teisę valstybės narės turėtų vadovautis šios rekomendacijos priede pateiktomis aiškinimo gairėmis.

Priimta Briuselyje 2024 m. birželio 19 d.

Komisijos vardu
Kadri SIMSON
Komisijos narė

PRIEDAS

1. ĮVADAS

Šiose gairėse valstybėms narėms pateikiamos rekomendacijos kaip aiškinti Direktyvą (ES) 2023/1791 perkeltiant jos nuostatas į nacionalinės teisės aktus. Jose daugiausia dėmesio skiriama Direktyvos (ES) 2023/1791 5, 6 ir 7 straipsniams ir IV priedui.

Vis dėlto teisiškai privalomas Sąjungos teisės aktų aiškinimas priklauso išimtinai Europos Sąjungos Teisingumo Teismo kompetencijai.

2. TEISINĖS IR POLITINĖS APLINKYBĖS

Direktyvos (ES) 2023/1791 5, 6 ir 7 straipsniai yra glaudžiai tarpusavyje susiję, nes nuo to, ar bus pasiekti pastatų renovacijos tikslai, kaip numatyta 6 straipsnyje, ir efektyvaus energijos vartojimo viešųjų pirkimų priklauso galutinės energijos suvartojimo sumažinimas, kurį viešosios įstaigos turi pasiekti pagal 5 straipsnį.

Šie trys straipsniai taip pat yra tarpusavyje susiję su šiais Direktyvos (ES) 2023/1791 straipsniais:

- 2 straipsniu (apibrėžtys), įskaitant termino „viešoji įstaiga“ apibrėžtį;
- 24 straipsniu dėl energijos nepritekliaus mažinimo;
- 29 straipsnio 4 dalimi dėl valstybių narių pareigos skatinti viešąsias įstaigas naudotis sutartimis dėl energijos vartojimo efektyvumo siekiant pašalinti investavimo kliūtis;
- 30 straipsniu dėl valstybių narių pareigos užtikrinti viešąjį finansavimą ir galimybę naudotis tinkamomis finansavimo priemonėmis;
- Direktyvos (ES) 2023/1791 V priedu dėl taisyklės, kad į priemones, kuriomis skatinamas energijos vartojimo efektyvumo didinimas viešajame sektoriuje pagal 5 ir 6 straipsnius, gali būti atsižvelgiama siekiant sutaupyti pagal 8 straipsnio 1 dalį reikalaujamą energijos kiekį, su sąlyga, kad jos atitinka Direktyvos (ES) 2023/1791 V priedo reikalavimus.

6 straipsnis taip pat susijęs su Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1275 dėl pastatų energinio naudingumo ⁽¹⁾ (toliau – PEN direktyva), visų pirma dėl energijos beveik nevarojančių pastatų (toliau – EBNP), visai netaršų pastatų (toliau – VNP), energinio naudingumo sertifikatų (toliau – ENS), pastatų ūkio apžvalgos, rengiamos pagal nacionalinių pastatų renovacijos planų reikalavimus, pastatų energinio naudingumo duomenų bazės ir renovacijos pasų. Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnis yra susijęs su direktyvomis 2014/23/ES ⁽²⁾, 2014/24/ES ⁽³⁾, 2014/25/ES ⁽⁴⁾ ir 2009/81/EB ⁽⁵⁾, kuriose nustatyta viešųjų pirkimų vykdymo sistema, kuria siekiama užtikrinti, kad būtų laikomasi tokių principų kaip sąžininga konkurencija ir didžiausia ekonominė mokesčių mokėtojų pinigų nauda, o Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnyje nustatyti konkretūs didelio energinio naudingumo produktų, paslaugų, pastatų ir darbų pirkimo reikalavimai.

⁽¹⁾ 2024 m. balandžio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1275 dėl pastatų energinio naudingumo (OL L, 2024/1275, 2024 5 8, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1275/oj>).

⁽²⁾ 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/23/ES dėl koncesijos sutarčių suteikimo (OL L 94, 2014 3 28, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/23/oj>).

⁽³⁾ 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB (OL L 94, 2014 3 28, p. 65, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/24/oj>).

⁽⁴⁾ 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/25/ES dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/17/EB, OL L 94, 2014 3 28, p. 243, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/25/oj>).

⁽⁵⁾ 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/81/EB dėl darbų, prekių ir paslaugų pirkimo tam tikrų sutarčių, kurias sudaro perkančiosios organizacijos ar subjektai gynybos ir saugumo srityse, sudarymo tvarkos derinimo ir iš dalies keičianti direktyvas 2004/17/EB ir 2004/18/EB (OL L 216, 2009 8 20, p. 76, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2009/81/oj>).

3. VIEŠŪJŲ ĮSTAIGŲ APIBRĖŽTIS DIREKTYVOJE (ES) 2023/1791

3.1. Bendroji informacija

Direktyvos (ES) 2023/1791 5 ir 6 straipsniai taikomi viešosioms įstaigoms, apibrėžtoms jos 2 straipsnio 12 punkte: „viešosios įstaigos – nacionalinės, regionų ar vietos institucijos ir tiesiogiai tų institucijų finansuojami ir administruojami subjektai, kurie nepasizymi pramoniniu ar komerciniu pobūdžiu“.

Priešingai, 7 straipsnis taikomas perkančiosioms organizacijoms ir perkantiesiems subjektams, apibrėžtiems Direktyvos (ES) 2023/1791 2 straipsnio 14 ir 15 punktuose, kuriuose savo ruožtu daroma nuoroda į atitinkamas apibrėžtis, nurodytas Direktyvos 2014/23/ES 6 straipsnio 1 dalyje, Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 1 punkte, Direktyvos 2014/25/ES 3 straipsnio 1 dalyje, Direktyvos 2014/23/ES 7 straipsnio 1 dalyje ir Direktyvos 2014/25/ES 4 straipsnio 1 dalyje.

Kaip vieną esminių politikos priemonių rinkinio elementų siekiant užtikrinti, kad būtų pasiekti Direktyvos (ES) 2023/1791 5 ir 6 straipsniuose nustatyti tikslai, valstybės narės galėtų įgyvendinti viešųjų įstaigų, kurios visos kartu, kaip grupė, turi sumažinti galutinės energijos suvartojimą, kad kartu pasiektų valstybės narės tikslą, tikslų pasidalijimo mechanizmą. Kaip toks tikslų pasidalijimas turėtų būti organizuojamas, visų pirma priklauso nuo kiekvienos valstybės narės teisinės ir administracinės struktūros.

3.2. Nacionalinės, regionų arba vietos valdžios institucijos

Nacionalinės valdžios institucijos

Nacionalinės valdžios institucijos nėra apibrėžtos nei Direktyvoje (ES) 2023/1791, nei Direktyvoje 2014/23/ES, Direktyvoje 2014/24/ES ar Direktyvoje 2014/25/ES. Tačiau, atsižvelgiant į Direktyvoje (ES) 2023/1791 pateiktą viešųjų įstaigų apibrėžtį ir į Direktyvos (ES) 2023/1791 33 konstatuojamąją dalį, kurioje teigiama, kad terminai „nacionalinis“, „regioninis“ ir „vietos“ nurodo atitinkamą valdžios institucijos lygmenį valstybės struktūroje, nacionalinės valdžios institucijos gali būti suprantamos kaip prilygstančios centriniam valdžios lygmeniui arba valstybei. Centrinės valdžios lygmuo, kuris federacinėse valstybėse yra federalinis valdžios lygmuo, visų pirma apima vyriausybės ministerijas ar departamentus ⁽⁶⁾.

Europos Teisingumo Teismas (ETT) yra pažymėjęs, kad sąvoka „valstybė“ apima visas institucijas, kurios vykdo įstatymų leidžiamąją, vykdomąją ir teisminę valdžią ⁽⁷⁾. Todėl valdžios institucijos, kurios yra valstybės dalis (taigi ir nacionalinės valdžios institucijos), taip pat apima parlamentus ⁽⁸⁾ ir teismines institucijas ⁽⁹⁾.

Taigi galima suprasti, kad Direktyvos 2014/24/ES I priede pateiktas centrinės valdžios institucijų sąrašas apima perkančiąsias organizacijas, kurioms būtų taikoma sąvoka „nacionalinės valdžios institucijos“.

ETT taip pat patikslino sąvokos „valstybė“ apibrėžtį *Beentjes* byloje – joje buvo teigiama, kad valstybė apima bent jau instituciją, „kurių sudėtis ir funkcijos yra nustatytos teisės aktais ir kuri priklauso nuo valdžios institucijų, atsakingų už jos narių skyrimą, iš jos priemonių kylančių įsipareigojimų vykdymo ir sutarčių, kurias ji turi sudaryti, finansavimo“ ⁽¹⁰⁾. Vėliau ši apibrėžtis buvo patikslinta, kad apimtų tik subjektus, neturinčius atskiro juridinio asmens statuso ⁽¹¹⁾.

Regionų valdžios institucijos

Pagal Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 2 dalį, regionų valdžios institucijos apima valdžios institucijas, išvardytas neišsamiaje NUTS 1 ir 2 klasifikatorių sąrašė, nurodytame Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1059/2003 ⁽¹²⁾ dėl bendro teritorinių statistinių vienetų klasifikatoriaus. Komisijos supratimu, federacinėse valstybėse ši apibrėžtis taikoma regioniniam valdžios lygmeniui (įskaitant federacines žemes ar provincijas) ir visų pirma tų regioninių vyriausybių ministerijoms ar departamentams ⁽¹³⁾.

⁽⁶⁾ Arrowsmith, *The Law of Public and Utilities Procurement*, vol 1 (2014), p. 342.

⁽⁷⁾ Sprendimas *Komisija / Belgija*, C-323/96, ECLI:EU:C:1998:411, 27 punktas.

⁽⁸⁾ Sprendimas *Komisija / Belgija*, C-323/96, ECLI:EU:C:1998:411.

⁽⁹⁾ Sprendimas *Johnston / Chief Constable*, C-222/84, ECLI:EU:C:1986:206.

⁽¹⁰⁾ Sprendimas *Gebroeder Beentjes BV / Nyderlandai*, C-31/87, ECLI:EU:C:1988:422, 12 punktas.

⁽¹¹⁾ Sprendimas *Connemara Machine Turf / Coillte Teoranta*, C-306/97, ECLI:EU:C:1998:623, ir Sprendimas *Komisija / Airija* (1998 m.), C-353/96, ECLI:EU:C:1998:611.

⁽¹²⁾ 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1059/2003 dėl bendro teritorinių statistinių vienetų klasifikatoriaus (NUTS) nustatymo (OL L 154, 2003 6 21, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2003/1059/oj>).

⁽¹³⁾ Arrowsmith, *The Law of Public and Utilities Procurement*, vol 1 (2014), p. 342.

Vietos valdžios institucijos

Pagal Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 2 dalį, vietos valdžios institucijos apima visas administracinių vienetų, klasifikuojamų pagal NUTS 3 klasifikatorių, nurodytą Reglamente (EB) Nr. 1059/2003 dėl bendro teritorinių statistinių vienetų klasifikatoriaus, ir mažesnių administracinių vienetų, kuriems taikomas to paties reglamento III priedas, institucijas. Jos taip pat vadinamos vietos administraciniais vienetais (toliau – LAU) ⁽¹⁴⁾. Komisija supranta, kad ši apibrėžtis taikoma vietos ar savivaldybės valdžios lygmeniui, įskaitant bendrąsias vietos valdžios institucijas, atsakingas už vietos reikalus.

3.3. Finansavimo ir administravimo kriterijai

Bendroji informacija

Direktyvos (ES) 2023/1791 2 straipsnio 12 punkte nustatyta, kad „subjektai“ laikomi viešosiomis įstaigomis tik tuo atveju, jei jie (*inter alia*) yra „tiesiogiai finansuojami ir administruojami“ ⁽¹⁵⁾ nacionalinių, regionų ar vietos valdžios institucijų. Vartojamas jungtukas „ir“ reiškia, kad subjektas turi atitikti abu kriterijus, t. y. finansavimo kriterijų ir administravimo kriterijų, kad jis būtų laikomas viešąja įstaiga ⁽¹⁶⁾.

Subjektai

Subjektai – tai apribotos organizacijos, turinčios juridinio asmens statusą. Juridinio asmens statusas turi būti vertinamas valstybių narių lygmeniu. Tačiau paprastai galima daryti prielaidą, kad viešosios teisės subjektai (įstaigos, institucijos, fondai) ir privatinės teisės subjektai (pavyzdžiui, korporacijos, asociacijos, privatūs fondai, kooperatyvai, Europos bendrovės (SE), Europos ekonominių interesų grupės (EEIG)) yra subjektai.

Administravimo kriterijus

Priešingai nei Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 4 punkte pateiktoje viešosios teisės reglamentuojamų įstaigų apibrėžtyje ir joje nustatytuose priklausomybės kriterijuose, Direktyvos (ES) 2023/1791 2 straipsnio 12 punkte pateiktoje viešųjų įstaigų apibrėžtyje nurodyti tik administravimo ir finansavimo, bet ne priežiūros kriterijai. Direktyvos (ES) 2023/1791 35 konstatuojamojoje dalyje paaiškinta, kad administravimo kriterijus tenkinamas, jei nacionalinė, regiono ar vietos valdžios institucija turi daugumą priimant sprendimus dėl subjekto valdymo pasirinkimo. Ši apibrėžtis skiriasi nuo Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 4 punkte pateiktos apibrėžties, nes

- i) joje nenumatytas atvejis, kai kita viešoji įstaiga turi daugumą priimant sprendimus dėl subjekto valdymo pasirinkimo, ir
- ii) ji taikoma tik subjekto valdymui. Todėl vien tik nacionalinės, regiono ar vietos valdžios institucijos dauguma renkant subjekto administracinį ar priežiūros organą nereiškia, kad subjektas gali būti laikomas viešąja įstaiga.

Šiuo atveju sąvoka „dauguma“ turi būti suprantama kaip daugiau nei pusė. Tačiau, priešingai Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 4 punkto c papunktyje nustatytam paskyrimo kriterijui, netiesioginių paskyrimo teisių (pavyzdžiui, įstaigos, kuri pati yra paskirta nacionalinės, regiono ar vietos valdžios institucijos, turinčios daugumą) nepakanka, kad būtų įvykdytas administravimo kriterijus, nes šių institucijų administravimas turi būti tiesioginis.

Finansavimo kriterijus

Nacionalinių, regionų ar vietos valdžios institucijų teikiamas finansavimas suprantamas kaip lėšų įnašas, kuris gali apimti (be kita ko) mokesčius, paskolas, dotacijas, garantijas, subsidijas arba personalo ir materialinio turto skyrimą.

Todėl valdžios institucijų teikiamas finansavimas reiškia, kad atitinkamiems subjektams skiriami išteklių turi būti gauti iš valdžios institucijų. Kita vertus, jei finansavimas daugiausia teikiamas renkant mokesčius (kaip yra, pavyzdžiui, visuomeninių transliuotojų ar sveikatos draudimo fondų atveju), remiantis atitinkama teisės aktų nuostata, taigi ne tiesiogiai iš nacionalinių, regionų ar vietos valdžios institucijų, valdžios institucijos finansavimo neteikia, todėl Direktyvos (ES) 2023/1791 2 straipsnio 12 punkte nustatytas finansavimo kriterijus nebūtų tenkinamas. Tas pats taikoma, kai nacionalinės, regionų ar vietos valdžios institucijos atitinkamiems subjektams suteikia teisę patiems rinkti atitinkamus mokesčius.

⁽¹⁴⁾ Vietos administraciniai vienetai, žr. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/local-administrative-units/>.

⁽¹⁵⁾ Išskirta papildomai.

⁽¹⁶⁾ Viešųjų pirkimų direktyvose tai yra alternatyvūs kriterijai.

Direktyvos (ES) 2023/1791 35 konstatuojamojoje dalyje patikslinta, kad 2 straipsnio 12 punkte nustatytas finansavimo kriterijus tenkinamas tik tuo atveju, jei konkretus subjektas yra daugiausia finansuojamas viešosiomis lėšomis. Sąvoka „*daugiausia finansuojamas*“ gali būti aiškinama kaip reiškianti daugiau nei pusę, t. y. daugiau kaip 50 proc. Todėl, kai tik viršijama 50 proc. riba, 2 straipsnio 12 punkte nustatytas finansavimo kriterijus tenkinamas.

Pramoninio ar komercinio pobūdžio nebuvimas

Atsižvelgiant į Direktyvos (ES) 2023/1791 2 straipsnio 12 punkto formuluotę, palyginti su viešųjų pirkimų direktyvose pateikta sąvoka „viešosios teisės reglamentuojami subjektai“ apibrėžtimi, pagal viešųjų įstaigų apibrėžtį nereikalaujama, kad ši apibrėžtis būtų taikoma subjektams, įsteigiamiems siekiant konkretaus tikslo – patenkinti bendrojo intereso poreikius. Todėl prieš nagrinėjant, ar atitinkami subjektai nėra pramoninio ar komercinio pobūdžio, kaip numatyta Direktyvos (ES) 2023/1791 2 straipsnio 12 punkte, nereikia tikrinti, ar šie subjektai buvo įsteigti siekiant konkretaus tikslo – patenkinti bendrojo intereso poreikius.

Pagal ETT praktiką, vertinant, ar veiklą vykdo pramoninis ar komercinis subjektas, būtina atsižvelgti į visas teises ir faktines aplinkybes, vyravusias subjekto įsteigimo metu, ir į sąlygas, kurios taikomos subjekto veiklai⁽¹⁷⁾. Apskritai ETT nusprendė, kad jeigu subjektas veikia įprastomis rinkos sąlygomis, siekia pelno ir prisiima su savo veikla susijusius nuostolius, mažai tikėtina, kad jo vykdoma veikla nėra pramoninio ar komercinio pobūdžio⁽¹⁸⁾. Iš to galima daryti išvadą, kad subjektas, kuris nevykdo pramoninio ar komercinio pobūdžio užduočių, iš esmės yra subjektas, kuris nedalyvauja atitinkamos rinkos bendrame komerciniame gyvenime ir nekonkuruoja su privačiais ekonominės veiklos vykdytojais tokiomis pačiomis sąlygomis (t. y. laikydamasis tų pačių ekonominių taisyklių) bei neprisiima su savo veiksmis susijusios ekonominės rizikos (įskaitant nemokumo riziką).

Tai, ar toks subjektas, pavyzdžiui, veikia visiškai konkurencijos sąlygomis, turi būti vertinama ne tik atsižvelgiant į jo tikslus (taip pat ir į įstatuose apibrėžtą įmonės tikslą), bet ir visų pirma remiantis objektyviu konkrečios rinkos vertinimu. Šiuo požiūriu ypač svarbu tai, ar subjektas vykdo savo užduotis konkurencinėje padėtyje su privačiomis bendrovėmis arba bendrovėmis, kurios siekia privačiojo sektoriaus tikslų, ar dėl ypatingos teisinės ar faktinės padėties rinkoje jis bent jau iš dalies nepatenka į konkurencinę padėtį.

Dar vienas nekomercinio pobūdžio užduoties požymis yra tai, kad finansinius nuostolius turi padengti ne pats subjektas, bet įstatymuose, įstatuose ar kituose privatinės teisės susitarimuose yra numatyta valstybės pareiga padengti išlaidas, arba labai tikėtina, kad jas padengs valstybė, – tokia kryptis buvo pasirinkta, pavyzdžiui, valstybinių kalėjimų atveju⁽¹⁹⁾. Kitaip tariant, veikla nelaikoma komercine, jei nėra finansinės rizikos.

Kiti nekomercinės veiklos buvimo argumentai yra tikimybė, kad nacionalinė, regiono ar vietos valdžios institucija imtųsi priemonių, kad užkirstų kelią subjekto priverstiniam likvidavimui arba kad tokia institucija imtųsi veiksmų subjektui „gelbėti“, užuot leidusi jam žlugti⁽²⁰⁾.

Jeigu subjektas vykdo nekomercinę veiklą (ir komercinę veiklą), nekomercinė veikla yra lemiamas veiksnys vertinant, ar atitinkamas subjektas yra viešoji įstaiga, net jei didžioji jo veiklos dalis yra komercinė⁽²¹⁾. Taip yra net ir tuo atveju, kai subjekto komercinė veikla yra aiškiai atskirta nuo nekomercinės veiklos.

Viešosios įstaigos teismų praktikoje

Praktiškai taikydamos viešųjų įstaigų apibrėžtį ir nustatydamos institucijas ir subjektus, kuriems taikoma Direktyvos (ES) 2023/1791 2 straipsnio 12 punkte pateikta apibrėžtis, valstybės narės kaip galima nuoroda gali remtis Direktyvos 2014/24/ES I priede pateiktu centrinės valdžios institucijų, kurios pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 2 straipsnio 12 punktą yra „nacionalinės institucijos“, sąrašu.

⁽¹⁷⁾ Žr., pvz., Sprendimo *LitSpecMet*, C-567/15, ECLI:EU:C:2017:736, 43 punktą ir Sprendimą *Ing. Aigner* (2008), C-393/06, ECLI:EU:C:2008:213.

⁽¹⁸⁾ Žr., pvz., Sprendimo *LitSpecMet*, C-567/15, ECLI:EU:C:2017:736, 44 punktą.

⁽¹⁹⁾ Sprendimas *Komisija / Ispanija*, C-283/00, ECLI:EU:C:2003:544.

⁽²⁰⁾ Sprendimas *Korhonen et. al.*, C-18/01, ECLI:EU:C:2003:300, 91 punktas.

⁽²¹⁾ Sprendimas *Gemeente Arnhem*, C-360/96, ECLI:EU:C:1998:525, 55 punktas.

Subjektų, kurie pagal teismų praktiką buvo pripažinti nepramoninio ir nekomercinio pobūdžio, pavyzdžiai ⁽²³⁾:

- Ispanijos subjektas, susijęs su paramos kalėjimų tarnybai veikla ⁽²³⁾;
- „Funeral Vienna Ltd.“ („Bestattung Wien GmbH“) ⁽²⁴⁾;
- „Fernwärme Wien Gesellschaft m.b.H.“ ⁽²⁵⁾;
- „Telekom Austria AG“ ⁽²⁶⁾;
- ne pelno būsto asociacija ⁽²⁷⁾ ⁽²⁸⁾.

4. SU 5 STRAIPSNIU SUSIJUSI PAREIGA

4.1. Pareiga mažinti galutinės energijos suvartojimą

5 straipsnis yra naujas, palyginti su Direktyva 2012/27/ES.

5 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų, kad bendras visų viešųjų įstaigų galutinės energijos suvartojimas kasmet sumažėtų bent 1,9 proc., palyginti su baziniais metais – 2021 m.

Galutinės energijos suvartojimas turėtų būti mažinamas daugiausia dėl energijos vartojimo efektyvumo didinimo teikiant visas viešąsias paslaugas ⁽²⁹⁾.

Valstybės narės gali nuspręsti netaikyti šios pareigos viešojo transporto ir ginkluotųjų pajėgų sektoriams. Todėl abiem sektoriams arba vienam iš jų galėtų būti taikoma išimtis. Vis dėlto reikėtų pabrėžti, kad tai yra galimybė, o ne pareiga. Ginkluotosios pajėgos yra intensyviai energiją vartojantis sektorius ir šiam sektoriui tenka didelė viešojo sektoriaus suvartojamos energijos dalis ⁽³⁰⁾. Be to, dėl 2016 m. pradėjusio veikti Konsultacijų forumo dėl tvariosios energetikos gynybos ir saugumo sektoriuje ⁽³¹⁾ darbo gynybos sektorius yra išsamiai susipažinęs su efektyvaus energijos vartojimo veiksmais ir iš esmės jiems pritaria. Viešojo transporto sektorius taip pat turi didelį ekonomiškai patrauklų energijos vartojimo efektyvumo didinimo potencialą, ypač transporto elektrifikavimo srityje. Be to, tai vienintelis ekonomikos sektorius, kuriame energijos suvartojimas ilgainiui nuolat didėjo. Todėl rekomenduojama, kad valstybės narės atidžiai įvertintų galimą ginkluotųjų pajėgų ir viešojo transporto sektorių įnašą siekiant nacionalinių tikslų ir apsvaistytų galimybę pašalinti reglamentavimo ir teisėkūros kliūtis, trukdančias visapusiškai juos išnaudoti.

⁽²³⁾ Šie pavyzdžiai yra tik orientaciniai. Visada būtina atsižvelgti į kiekvieną konkretų atvejį.

⁽²⁴⁾ Sprendimas *Komisija / Ispanija*, C-283/00, ECLI:EU:C:2003:544.

⁽²⁵⁾ Sprendimas *Adolf Truley*, C-373/00, ECLI:EU:C:2003:110.

⁽²⁶⁾ Sprendimas *Ing. Aigner*, C-393/06, ECLI:EU:C:2008:213.

⁽²⁷⁾ Sprendimas *Telaustria und Telefonadress*, C-324/98, ECLI:EU:C:2000:669.

⁽²⁸⁾ Austrijos Aukščiausiasis Teismas, OGH 31. 1. 2002, 6 Ob 236/01a.

⁽²⁹⁾ Aiškinant pramoninio ar komercinio pobūdžio kriterijų, galima remtis, pvz., Sprendimu C-373/00, ECLI:EU:C:2003:110; Sprendimu *Gemeente Arnhem ir Gemeente Rheden / BFI Holding* (1998 m.), C-360/96, ECLI:EU:C:1998:525; Sprendimu *Korhonen ir kiti* (2003 m.), C-18/01, ECLI:EU:C:2003:300 ir Sprendimu *Komisija / Ispanija* (2003 m.), C-283/00, ECLI:EU:C:2003:544.

Aiškinant finansavimo kriterijų, galima remtis, pvz., Sprendimu *R. / HM Treasury Ex p. University of Cambridge* (2000 m.), C-380/98, ECLI:EU:C:2000:529; Sprendimu *Prancūzija / Komisija* (2013 m.), C-115/12 P, ECLI:EU:C:2013:596; aiškinant skirtumą nuo netiesioginio finansavimo – pvz., Sprendimu *Bayerischer Rundfunk* (2007 m.), C-337/06, ECLI:EU:C:2007:786 arba Sprendimu *Hans & Christophorus Oymanns / AOK Rheinland/Hamburg* (2009 m.), C-300/07, ECLI:EU:C:2009:358.

Aiškinant administravimo kriterijų, galima remtis, pvz., Sprendimu *R. / HM Treasury Ex p. University of Cambridge* (2000 m.), C-380/98, ECLI:EU:C:2000:529; Sprendimu *Komisija / Prancūzija* (2001 m.), C-237/99, ECLI:EU:C:2001:70; aiškinant skirtumą nuo netiesioginio administravimo – pvz., Sprendimu *Mannesmann / Strohal* (1998 m.), C-44/98, ECLI:EU:C:1998:4.

⁽³⁰⁾ Kaip pareigos mažinti galutinės energijos suvartojimą priežastis nurodoma, kad „viešasis sektorius yra svarbi varomoji jėga siekiant skatinti rinkos perėjimą prie efektyvesnių produktų, pastatų ir paslaugų bei daryti poveikį piliečių ir įmonių elgsenai energijos vartojimo srityje. Be to, energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonėmis mažinant energijos vartojimą gali būti sudarytos sąlygos viešuosius išteklius panaudoti kitais tikslais. Viešosios organizacijos nacionalinio, regionų ir vietos lygmenimis turėtų atlikti pavyzdinį vaidmenį energijos vartojimo efektyvumo srityje“. Todėl daugiausia dėmesio skiriama energijos vartojimo efektyvumo priemonėms, kad būtų pasiektas galutinės energijos suvartojimo mažinimo tikslas.

⁽³¹⁾ <https://eda.europa.eu/docs/default-source/brochures/05-01-24-defence-energy-factsheet.pdf>

⁽³²⁾ <https://eda.europa.eu/what-we-do/eu-policies/consultation-forum/>.

Iki pereinamojo laikotarpio, kuris pagal šią nuostatą yra ketveri metai nuo įsigaliojimo dienos, pabaigos (t. y. iki 2027 m. spalio 11 d.), galutinės energijos suvartojimo mažinimo tikslas yra orientacinis ir tampa privalomas tik po tos datos.

Be to, pareiga sumažinti bendrą galutinės energijos suvartojimą 1,9 proc. iki 2026 m. gruodžio 31 d. netaikoma viešosioms įstaigoms vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 50 000 gyventojų, o iki 2029 m. gruodžio 31 d. netaikoma viešosioms įstaigoms vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 5 000 gyventojų.

Galutinės energijos suvartojimas neturėtų būti mažinamas sumažinant viešųjų paslaugų lygį žemiau faktinės paklausos.

1 lentelė

Su viešuoju sektoriumi susijusių pareigų apžvalga

Pareiga	Pareigos taikymo pradžia	Dažnumas
Galutinės energijos suvartojimo mažinimas		
2021 kalendorinių metų galutinės energijos suvartojimo bazinio scenarijaus nustatymas	Iki 2027 m. spalio 11 d.	Netaik.
Visoms viešosioms įstaigoms, išskyrus viešąsias įstaigas vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 50 000 gyventojų: sumažinti galutinės energijos suvartojimą bent 1,9 proc.	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Kiekvienais metais
Viešosioms įstaigoms vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 50 000 gyventojų: kasmet sumažinti galutinės energijos suvartojimą bent 1,9 proc.	2027 m. sausio 1 d.	Kiekvienais metais
Viešosioms įstaigoms vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 5 000 gyventojų: kasmet sumažinti galutinės energijos suvartojimą bent 1,9 proc.	2030 m. sausio 1 d.	Kiekvienais metais
Politikos reikalavimai, susiję su parama viešosioms įstaigoms		
Užtikrinti, kad visos regionų ir vietos valdžios institucijos savo ilgalaikio planavimo priemonėse nustatytų konkrečias energijos vartojimo efektyvumo priemones	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Nuolat
Užtikrinti, kad visos valdžios institucijos, įskaitant regionų ir vietos valdžios institucijas, aktyviai dalyvautų įgyvendinant su energijos nepritekliumi susijusią politiką	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Nuolat
Padėti viešosioms įstaigoms taikyti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Nuolat
Skatinti viešąsias įstaigas investuojant į viešuosius pastatus atsižvelgti į anglies dioksido kiekį, išmetamą per visą pastatų gyvavimo ciklą	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Nuolat
Skatinti viešąsias įstaigas didinti pastatų energinį naudingumą, be kita ko, pakeičiant neefektyvius šildytuvus	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Nuolat
Pastatų inventorių		
Viešai paskelbti šildomų ir (arba) vėsinamų pastatų inventorių ir užtikrinti, kad jis būtų prieinamas	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Netaik.
Atnaujinti inventorių	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Kas dvejus metus
Pareiga atlikti renovaciją		
Apskaičiuoti 3 proc. tikslą pagal bendrą viešosioms įstaigoms priklausančių šildomų ir (arba) vėsinamų pastatų patalpų plotą nuo 2024 m. sausio 1 d.	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Netaik.
Renovuoti 3 proc. bendro šildomų ir (arba) vėsinamų pastatų patalpų ploto	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Kiekvienais metais

Pareiga	Pareigos taikymo pradžia	Dažnumas
Derėtis su pastatų savininkais siekiant, kad pastatas taptų EBNP arba VNP	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Nuolat
Alternatyvus požiūris		
Pranešti Komisijai apie planuojamą sutaupyti energijos kiekį, kuris būtų pasiektas iki 2030 m. gruodžio 31 d. taikant pagrindinį požiūrį	Iki 2023 m. gruodžio 31 d.	Netaik.
Sutaupyti tokį energijos kiekį, kuris būtų lygiavertis taikant pagrindinį požiūrį sutaupytam energijos kiekiui	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Kiekvienais metais
Išduoti pastatų renovacijos pasą, apimantį bent 3 proc. bendro šildomų ir (arba) vėsinamų pastatų patalpų ploto	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Kiekvienais metais
Pastatus, dėl kurių buvo išduotas renovacijos pasas, renovuoti taip, kad jie taptų EBNP arba VNP	Iki 2040 m.	Netaik.
Energijos vartojimo efektyvumas viešuosiuose pirkimuose		
Pirkti tik aukštus energijos vartojimo efektyvumo rodiklius atitinkančius produktus, paslaugas, pastatus ir darbus	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Nuolat
Taikyti principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Nuolat
Kai tinkama, apsvarstyti platesnius tvarumo aspektus	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Nuolat
Organizuojant dėl energinių požiūriu reikšmingų paslaugų teikimo sutarčių viešuosius pirkimus, įvertinti, ar įmanoma sudaryti ilgalaikes sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Nuolat
Pirkti gaminių rinkinį, kuris atitinka priskyrimo aukščiausiai galimai energijos vartojimo efektyvumo klasei kriterijų	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Nuolat
Atsižvelgti į Sąjungos žaliųjų viešųjų pirkimų kriterijus arba esamus lygiavertčius nacionalinius kriterijus	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Nuolat
Viešai skelbti informaciją apie sutarčių poveikį energijos vartojimo efektyvumui	Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas	Nuolat

4.1.1. Bazinio scenarijaus nustatymas

Pagrindiniai principai

Galutinės energijos suvartojimo bazinis scenarijus apibrėžiamas kaip bendras visų valstybės narės viešųjų įstaigų galutinės energijos suvartojimas baziniais metais, pagal kurį vėlesniais metais bus stebimas tikslo siekimas. Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 1 dalyje 2021 kalendoriniai metai nustatyti kaip baziniai metai.

Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnis taikomas viešosioms įstaigoms (žr. 3 skirsnį) kaip visumai.

Pareiga apima bendrą galutinės energijos suvartojimą visuose viešuosiuose sektoriuose, taigi įskaitant viešuosius pastatus, sveikatos priežiūrą, teritorijų planavimą, vandentvarką ir nuotekų valymą, kanalizaciją ir vandens valymą, atliekų tvarkymą, viešąjį apšvietimą, švietimo ir socialines paslaugas, IRT ⁽³²⁾.

Viešųjų įstaigų galutinės energijos suvartojimas – tai energija, suvartota viešųjų įstaigų veikloje, pavyzdžiui, viešosioms įstaigoms priklausančiuose arba jų naudojamuose pastatuose, objektuose, patalpose, prietaisuose, transporto priemonėse ir kt.

⁽³²⁾ Pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 2 straipsnio 6 punktą, galutinės energijos suvartojimas – visa energija, tiekiamą pramonės, transporto (įskaitant tarptautinėje aviacijoje suvartojamą energiją), namų ūkių, viešųjų ir privačių paslaugų, žemės ūkio, miškininkystės, žuvininkystės ir kitiems galutinio energijos suvartojimo sektoriams. Tačiau tai neapima vykdančių tarptautinį jūrinių bunkerio suvartojamos energijos, aplinkos energijos ir energijos, tiekiamos transformavimo ir energetikos sektoriui, taip pat perdavimo ir skirstymo nuostolių, kaip apibrėžta Reglamento (EB) Nr. 1099/2008 A priede. Galutinės energijos suvartojimas taip pat apima pasigaminamą energiją, pavyzdžiui, šilumą ar elektros energiją iš saulės baterijų plokščių, hidroenergijos ar vėjo.

Norint surinkti visus būtinus bazinių metų ir metų, kuriais taikoma pareiga, galutinės energijos suvartojimo duomenis, reikės rinkti išsamius duomenis pagal principą „iš apačios į viršų“, įtraukiant visas valstybės narės viešąsias įstaigas, kurioms taikoma pareiga. Tai apimtų gynybos ir transporto sektorių viešąsias įstaigas, jei valstybė narė nuspręstų šių sektorių energijos suvartojimo sumažinimą įskaičiuoti siekiant tikslo pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnį. Esami konsoliduoti energetikos statistikos duomenys gali būti prieinami tik atrinktų viešojo sektoriaus segmentų, apibrėžtų Direktyvos (ES) 2023/1791⁽³³⁾ 5 straipsnyje, atveju ir gali apimti skirtingus subjektus. Dvejų metų pereinamasis laikotarpis, kuriuo papildomas dvejų metų perkėlimo į nacionalinę teisę laikotarpis po Direktyvos (ES) 2023/1791 įsigaliojimo, suteiks valstybėms narėms papildomo laiko nustatyti galutinės energijos suvartojimo duomenų rinkimo procesus, apimančius visas viešąsias įstaigas. Šiuo pereinamuoju laikotarpiu valstybės narės gali naudoti apskaičiuotus galutinės energijos suvartojimo bazinio scenarijaus duomenis. Pasibaigus šiam ketverių metų laikotarpiui, ne vėliau kaip 2027 m. spalio 11 d., kai pareiga įsigalioja, valstybės narės turi būti patikslinusios ir visiškai suderinusios bazinį scenarijų su visų viešųjų įstaigų faktiniu galutinės energijos suvartojimu. Jei nustatoma, kad pavienės viešosios įstaigos buvo praleistos, bazinis scenarijus koreguojamas. Bet kuriuo atveju įsigaliojus direktyvai rekomenduojama pradėti rinkti galutinės energijos suvartojimo duomenis iš visų viešųjų įstaigų. Baziniai metai lieka nepakitę, o po kelerių metų gali kilti papildomų sunkumų renkant 2021 m. galutinės energijos suvartojimo duomenis.

Paprastai viešosios įstaigos galės gauti galutinės energijos suvartojimo duomenis iš savo sąskaitų faktūrų, pagrįstų išmatuoto metinio suvartojimo duomenimis⁽³⁴⁾. Kai kuriais atvejais informacija apie galutinės energijos suvartojimą renkama valdžios institucijų valdomose apskaitos, energijos apskaitos ar energijos stebėsenos sistemose.

Jei viešųjų įstaigų suvartojamos energijos kiekis įtraukiamas į veiklos sąnaudų ataskaitą, pavyzdžiui, kai viešoji įstaiga nuomoja dalį pastato, kurio energijos išlaidas iš pradžių padengia savininkas, o po to jos paskirstomos nuomininkams, reikia atsižvelgti ir į šį galutinės energijos suvartojimą.

Jei viešajame pastate ar objekte sunaudojamą energiją vartoja ne viešoji įstaiga, o kitas subjektas, pavyzdžiui, viešojo pastato nuomininkas, kaip antai socialinio būsto nuomininkai, šis energijos suvartojimas neįtraukiamas į viešosios įstaigos galutinės energijos suvartojimą.

Kalbant apie fotovoltinės energijos ir saulės šilumos gamybą, valdžios institucijos pasigamintos energijos suvartojimo dalis yra galutinės energijos suvartojimo dalis⁽³⁵⁾. Pagamintos fotovoltinės energijos ar saulės šilumos dalis, tiekama į tinklą arba energetikos bendrijos išoriniams gaminantiems vartotojams, neskaičiuojama kaip gaminančios viešosios įstaigos galutinės energijos suvartojimas.

Jei energija tiekama per šilumos siurblių, skaičiuojama tik elektros energija, kurios reikia šilumos siurbliui⁽³⁶⁾ veikti. Aplinkos šiluma neskaičiuojama.

Galutinės energijos suvartojimo suskirstymas

Bazinių ir vėlesnių metų galutinės energijos suvartojimo duomenys turėtų būti renkami tinkamu galutinės energijos suvartojimo suskirstymo lygmeniu, atsižvelgiant į šiuos aspektus:

— patikimų ir suprantamų koregavimo procedūrų įgyvendinimą atsižvelgiant į naujausius technikos laimėjimus (žr. 4.1.3 skirsnį);

⁽³³⁾ Dėl šios priežasties Komisija parengė šabloninį programinės įrangos sprendinį, skirtą viešųjų įstaigų galutinės energijos suvartojimo duomenims rinkti ir stebėti, ir pateikia jį suinteresuotoms valstybėms narėms.

⁽³⁴⁾ Kadangi tikslas nustatomas metams, nereikia rinkti duomenų apie suvartojimą aukštesniu suskirstymo lygmeniu, pavyzdžiui, mėnesinių suvartojimo duomenų.

⁽³⁵⁾ Elektros energijos gamybos naudojant fotovoltinę technologiją atveju pasigamintos energijos vartojimas dažniausiai gali būti apskaičiuojamas remiantis matavimo duomenimis. Saulės šilumos gamybos atveju, kai daugeliu atvejų matavimo duomenų nėra, siekiant nustatyti pasigamintos energijos vartojimą galima naudoti inžinerinius įverčius, atsižvelgiant į naujausius technikos laimėjimus, jei dėl įverčių rengimo neatsiranda nepagrįsta našta.

⁽³⁶⁾ Retais atvejais šilumos siurblys gali būti varomas ir dujiniu varikliu.

— galimybės patikrinti bazinio suvartojimo ir suvartojimo vėlesniais metais patikimumą pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 ⁽³⁷⁾ 5 straipsnio 5 dalį reikalaujamos valstybių narių ataskaitose užtikrinimą.

Nors Direktyvoje (ES) 2023/1791 oficialus minimalus suskirstymo lygis nenumatytas ir valstybės narės gali naudoti kitus būdus duomenims suskirstyti, 2 lentelėje pateiktas pavyzdys, kaip galėtų atrodyti tinkamas baziniai metais ir vėlesniais metais renkamų kiekvienos viešosios įstaigos galutinės energijos suvartojimo duomenų suskirstymo lygis. Nurodytas suskirstymas grindžiamas energijos vartojimo auditų metodu ir yra pakankamai išsamus siekiant pirmiau minėtų tikslų. Visi šie duomenys paprastai gali būti renkami iš sąskaitų už energiją ir kaupiami esamose energijos apskaitos sistemose. Be to, rekomenduojama, kad visos vienos valstybės narės viešosios įstaigos registruotų savo galutinės energijos suvartojimo duomenis tokiu pačiu formatu. Pirmame stulpelyje nurodytų subsektorių ir veiklos rūšių taip pat pakanka, kad būtų įvykdyta Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 5 dalyje nustatyta pareiga suskirstyti viešųjų įstaigų suvartojamos energijos kieki pagal sektorius.

⁽³⁷⁾ Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 5 dalyje nurodytas energijos suvartojimo kiekio, kurį reikia sumažinti, pateikimas pagal sektorius. Taip pat galima daryti prielaidą, kad metinėje ataskaitoje turėtų būti pateiktas ir galutinės energijos suvartojimo suskirstymas pagal sektorius. Nors tos direktyvos 5 straipsnio 5 dalyje išsamiai neaprašyta, kurie sektoriai turi būti nurodyti, tiek dėl galimos išimties viešajam transportui, tiek dėl leidžiamųjų patikslinimų reikalaujama, kad galutinės energijos suvartojimo duomenys būtų pakankamai suskirstyti atsižvelgiant į naujausius technikos laimėjimus.

Duomenų laukeliai, skirti kiekvienos viešosios įstaigos galutinės energijos suvartojimo duomenims (bazinis scenarijus ir metinės ataskaitos) rinkti

Vartojimo sektoriai ir viešosios paslaugos	Elektros energija ⁽¹⁾	Centralizuotas šilumos tiekimas	Centralizuotas vėsumos tiekimas	Gamtinės dujos	Krosnių kuras	Benzinas	Dyzelinai	Granulės	Medienos skiedros	Kietasis biomasės kuras	Kietasis iškastinis kuras	Biodujos	Kiti degalai	IŠ VISO
Energijos suvartojimas pastatuose														
Biurų ir administracijos pastatai														
Ligoninės ir sveikatos priežiūros pastatai														
Mokyklos ir vaikų darželiai														
Universitetai														
Gamyklų ir dirbtuvių pastatai														
Kiti viešieji pastatai (nuosavi arba nuomojami)														
Energijos suvartojimas procesams														
Viešasis apšvietimas														
Vandens tiekimas														
Nuotekų valymas														
Atliekų tvarkymas														
Kiti procesai														
Energijos suvartojimas judumo paslaugoms														
Viešasis transportas ⁽²⁾														
Viešajam subjektui priklausančių transporto priemonių, skirtų kitiems tikslams nei viešasis transportas, parkas														
Ginkluotosios pajėgos ⁽³⁾														
IŠ VISO														

-
- (¹) Neprivalomas papildymas: elektros energijos atveju patartina atskirti dar tiksliau (pvz., elektros energija šildymui, vėsinimui ir kitiems tikslams, pasigamintos fotovoltinės energijos vartojimas), tačiau šie duomenys gali būti prieinami tik tuo atveju, jei buvo naudojami konkretūs atskiri skaitikliai.
- (²) Jei valstybė narė nori įskaičiuoti viešojo transporto sektoriaus galutinės energijos sumažinimą siekiant įvykdyti pareigą pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 1 dalį, šiam sektoriui turi būti nustatytas konkretus bazinis scenarijus (žr. 4.1 skirsnį).
- (³) Jei valstybė narė nori įskaičiuoti ginkluotųjų pajėgų sektoriaus galutinės energijos suvartojimo sumažinimą siekiant įvykdyti pareigą pagal 5 straipsnio 1 dalį, šiam sektoriui turi būti nustatytas konkretus bazinis scenarijus (žr. 4.1 skirsnį). Be to, ginkluotųjų pajėgų sektoriaus atveju energijos suvartojimo duomenys gali būti tik apie tuos dalinius segmentus, kurie nėra išlaptinti saugumo sumetimais.
-

Viešųjų įstaigų vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 50 000 ir mažiau nei 5 000 gyventojų, energijos suvartojimo bazinis scenarijus

Pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 1 dalį, pareiga sumažinti bendrą galutinės energijos suvartojimą iki 2026 m. gruodžio 31 d. netaikoma viešosioms įstaigoms vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 50 000 gyventojų, o iki 2029 m. gruodžio 31 d. netaikoma viešosioms įstaigoms vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 5 000 gyventojų. Tačiau abiejų grupių baziniai metai taip pat yra 2021 m.

Todėl valstybės narės raginamos nedelsti rinkti šių dviejų viešųjų įstaigų grupių galutinės energijos suvartojimo bazinio scenarijaus duomenis iki tol, kol bus pradėta taikyti pareiga, o pradėti rinkti duomenis iš karto, kai įsigalios Direktyva (ES) 2023/1791. Vis dėlto šių dviejų grupių atveju suteikiama daugiau laiko būtinoms procedūroms nustatyti ir visiems reikiamiems galutinės energijos suvartojimo duomenims surinkti.

Konkretus sektorių, kuriems taikoma išimtis, energijos suvartojimo bazinis scenarijus

Jei valstybė narė nori įskaičiuoti galutinės energijos suvartojimo viešojo transporto arba ginkluotųjų pajėgų sektoriuose sumažinimą siekiant mažinimo tikslo pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 1 dalį, turi būti nustatytas konkretus galutinės energijos suvartojimo bazinis scenarijus, pagal kurį apskaičiuojamas tik šiuose konkrečiuose sektoriuose pasiektas galutinės energijos suvartojimo sumažinimas. Baziniai metai yra 2021 m., kaip ir visų kitų viešųjų įstaigų atveju. Skirtumas tarp galutinės energijos suvartojimo baziniais metais ir faktinio galutinės energijos suvartojimo tam tikrais metais nurodo suvartojimo sumažėjimą, kurį galima įskaičiuoti siekiant tų metų mažinimo tikslo. Ginkluotųjų pajėgų duomenys gali būti renkami ir teikiami suvestiniu lygmeniu.

Valstybės narės gali nevaržomai naudotis šia galimybe ir vienus ar daugiau metų gali ją taikyti vienam arba abiem sektoriams.

4.1.2. Kiekvienų metų galutinės energijos suvartojimo mažinimo tikslų apskaičiavimas

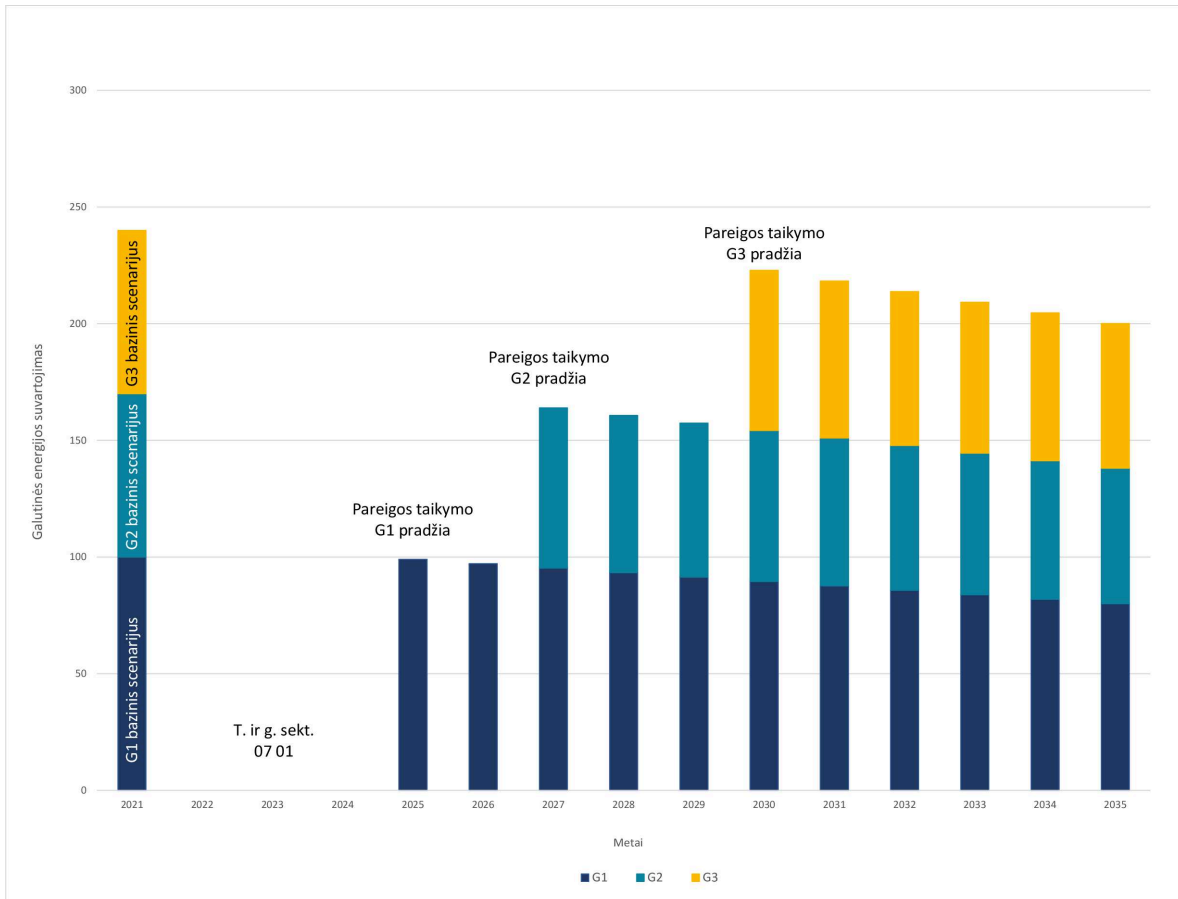
Dėl to, kad viešosios įstaigos skirtingo dydžio administraciniuose vienetuose, kaip aprašyta pirmiau, įtraukiamos laipsniškai, galutinės energijos suvartojimo mažinimo pareiga turi būti apskaičiuojama atskirai kiekvienai viešųjų įstaigų grupei.

Atskirai nustačius kiekvienos grupės bazinį scenarijų, t. y. viešųjų įstaigų vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 5 000 gyventojų ir viešųjų įstaigų vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 50 000, bet daugiau kaip 5 000 gyventojų, kiekvienų metų galutinės energijos suvartojimo mažinimo tikslą galima išreikšti kaip didžiausią galutinės energijos suvartojimą.

Remiantis numatomomis trijų viešųjų įstaigų grupių skirtingo dydžio administraciniuose vienetuose bazinėmis vertėmis, toliau pateiktoje 1 diagramoje parodyta, kaip laikui bėgant, pradedant nuo 2025 m., kinta didžiausias galutinės energijos suvartojimas. 2025 m. pareiga yra *pro rata* pareiga, pradedama taikyti perkėlimo į nacionalinę teisę metų spalio 11 d., o tai reiškia, kad valstybės narės neprivalo pasiekti viso 1,9 proc. galutinės energijos suvartojimo sumažinimo, palyginti su baziniu scenarijumi, o tik metų, prasidedančių nuo perkėlimo į nacionalinę teisę termino, *pro rata* dalį, t. y. 0,4 proc. Be to, iki ketverių metų nuo direktyvos įsigaliojimo tikslai yra orientaciniai. Išsamios kiekvienų metų galutinės energijos suvartojimo mažinimo tikslo apskaičiavimo formulės įtrauktos į Direktyvos (ES) 2023/1791 I priedą.

1 diagrama

Laipsniško galutinės energijos suvartojimo tikslinių verčių nustatymo pavyzdys (numanomos 1 bazinės grupės (G1) vertės = 100 energijos vienetų; 2 bazinės grupės (G2; viešųjų įstaigų vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 50 000, bet daugiau kaip 5 000 gyventojų) = 70; 3 bazinės grupės (G3; viešųjų įstaigų vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 5 000 gyventojų) = 70; 2025 m. taikomas *pro rata* tikslas)

Jei bazinis scenarijus koreguojamas, pavyzdžiui, po pereinamojo laikotarpio, kai apskaičiuotosios vertės pakeičiamos realiosiomis vertėmis, arba dėl kokios nors kitos priežasties vėlesniais metais ⁽³⁸⁾, tikslas turi būti perskaičiuotas pagal naujas bazines vertes.

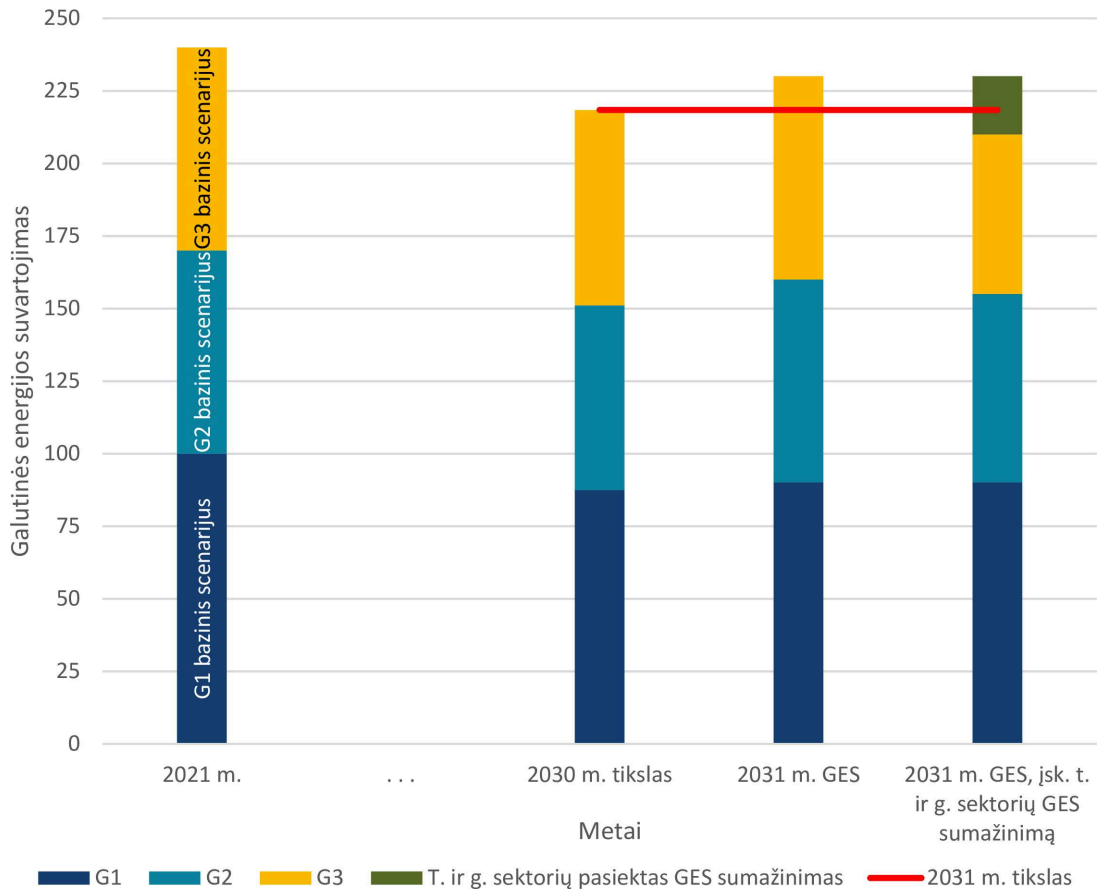
Pareigos vykdymo ataskaitose rekomenduojama remtis kalendoriniais metais, nes bazinis scenarijus turi būti nustatytas 2021 kalendoriniams metams, o nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano ataskaitose reikalaujamas ataskaitinis laikotarpis yra dveji kalendoriniai metai.

Galutinės energijos suvartojimo mažinimo tikslas konkrečiais metais pasiekiamas, jei faktinis galutinės energijos suvartojimas, galimai pakoregavus kai kuriuos galutinės energijos suvartojimo elementus (žr. 4.1.3 skirsnį), yra mažesnis už didžiausią galutinės energijos suvartojimą tais metais. Toliau pateiktoje 2 diagramoje parodytas tikslų pasiekimo tikrinimas naudojant 2031 m. pavyzdį. Tikslas, kurį 2031 m. turi pasiekti visos viešosios įstaigos kartu, yra kiekvienos iš trijų grupių viešųjų įstaigų skirtingo dydžio administraciniuose vienetuose bazinių verčių suma. Be to, iš pavyzdžio matyti, kaip viešojo transporto ir ginkluotųjų pajėgų sektorių galutinės energijos suvartojimo sumažinimo įtraukimas gali padėti pasiekti tikslą, nes šį sumažinimą galima išskaičiuoti iš faktinio galutinės energijos suvartojimo atitinkamais metais.

⁽³⁸⁾ Pavyzdžiui, jei viešosios įstaigos pašalinamos, pvz., dėl privatizavimo, toks pašalinimas turi atsispindėti tiek baziniame scenarijuje, tiek metiniame galutinės energijos suvartojime (žr. 4.1.3 skirsnį).

2 diagrama

Tikslo pasiekimo tikrinimas naudojant 2031 m. pavyzdį, vienu atveju neatsižvelgiant į galutinės energijos suvartojimo sumažinimą viešojo transporto ir ginkluotųjų pajėgų sektoriuose, o kitu – atsižvelgiant

4.1.3. Kiekvienų metų galutinės energijos suvartojimo sumažinimo registravimas

Kiekvienais metais, pradedant nuo 2025 m., valstybės narės turės surinkti viešųjų įstaigų galutinės energijos suvartojimo duomenis, taikydamos tą pačią metodiką ir duomenų struktūrą, kurios buvo naudojamos renkant duomenis, naudotus baziniam scenarijui nustatyti. Pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 3 dalį, nuo 2027 m. turi būti renkami viešųjų įstaigų vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 50 000 gyventojų, duomenys. Viešosioms įstaigoms vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 5 000 gyventojų, ši pareiga taikoma nuo 2030 m. Valstybės narės gali pageidauti įvertinti, ar duomenų rinkimo procedūra iš tikrųjų veikia ir ar šiose viešosiose įstaigose pastebima galutinės energijos suvartojimo mažėjimo tendencija. Todėl gali būti patartina pradėti rinkti duomenis lygiagrečiai su kitomis viešosiomis įstaigomis, kurioms mažinimo pareiga pradeda taikyti 2025 m.

Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 4 dalyje valstybėms narėms aiškiai leidžiama apskaičiuojant savo viešųjų įstaigų galutinės energijos suvartojimą atsižvelgti į klimato skirtumus valstybėje narėje.

Be to, atsižvelgdamos į bendrus direktyvos tikslus, valstybės narės, apskaičiuodamos savo viešųjų įstaigų galutinės energijos suvartojimą, gali taikyti papildomus koregavimus. Tai visų pirma apima prisitaikymą prie kintančio viešųjų paslaugų lygio arba koregavimą tuo atveju, kai įtraukiamos, pašalinamos arba pertvarkomos viešosios įstaigos. Galutinės energijos suvartojimo koregavimas atsižvelgiant į šiuos įtaką darančius veiksnius taip pat padės išvengti bet kokių didelių neigiamų paskatų ir šalutinio poveikio, kurie gali atsirasti dėl Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 1 dalyje nustatytų pareigų, pavyzdžiui, galutinės energijos suvartojimo sumažinimo dėl užsakomųjų paslaugų arba paslaugų lygio sumažėjimo.

Valstybės narės į klimato pokyčius ar kitus įtaką darančius veiksnius atsižvelgti neprivalo. Jei valstybė narė nusprendžia energijos suvartojimą koreguoti atsižvelgdama į klimato pokyčius ar kitus įtaką darančius veiksnius, ji turėtų pateikti pakankamai informacijos, kad galėtų paaiškinti, kaip šis koregavimas buvo apskaičiuotas ir kokį poveikį tas koregavimas turėjo nurodytam galutinės energijos suvartojimui.

Koreguojant galutinės energijos suvartojimą pagal klimato sąlygas atsižvelgiant į naujausius technikos laimėjimus, kaip aprašyta visų pirma standarte ISO 17742 arba ISO 50049, koregavimo metodika kiekvienais metais neturi skirtis. Be to, taikomas koregavimo metodas turi būti nuoseklus visuose vartojimo sektoriuose ir negali būti selektyviai taikomas konkrečioms vartojimo segmentams, pavyzdžiui, sektoriams, viešosioms paslaugoms ar viešųjų įstaigų grupėms.

Jei valstybė narė nusprendžia pakeisti pasirinktą metodą po tam tikro ataskaitinių metų skaičiaus, reikėtų išsamiai paaiškinti kiekvieno pakeitimo priežastis ir, siekiant nuoseklumo, perskaičiuoti ankstesnių metų galutinės energijos suvartojimo duomenis, visiems sektoriams ir viešosioms paslaugoms taikant naują pasirinktą metodą. Taip įrodoma, kad straipsnyje nustatytos pareigos nuosekliai vykdomos ir taikant naują metodiką.

Atsižvelgiant į tai, šio priedo B priedėlyje trumpai aprašomi metodai, pagal kuriuos koreguojami galutinės energijos suvartojimo apskaičiavimai, kurie, atsižvelgiant į naujausius technikos laimėjimus, laikomi tinkamais. Valstybės narės gali nukrypti nuo siūlomos procedūros dėl svarių priežasčių ir pateikdamos tinkamą pagrindimą.

4.2. Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnyje nustatyti politikos reikalavimai

Valstybės narės gali sudaryti politikos priemonių derinį, kuriuo būtų siekiama galutinės energijos suvartojimo tikslų. Nors Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 3, 4 ir 5 dalyse numatytos kelios privalomos priemonės, konkrečius įgyvendinimo būdus valstybės narės gali nustatyti labai lanksčiai.

Tolesniuose skirtniuose aptariami pagrindiniai reikalavimai, susiję su Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 3, 4 ir 5 dalių įgyvendinimu.

4.2.1. Reikalavimai, susiję su ilgalaikio planavimo priemonėmis

Pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 6 dalį, valstybės narės užtikrina, kad visos regioninės ir vietos valdžios institucijos savo ilgalaikio planavimo priemonėse nustatytų konkrečias energijos vartojimo efektyvumo priemones. Tai reiškia, kad valstybės narės turi įgyvendinti tinkamas politikos priemones, kurios padėtų visiems regionams ir savivaldybėms taikyti ilgalaikio planavimo priemones, apimančias bent energijos vartojimo efektyvumo temą. Geriausia būtų, jei ilgalaikiai energijos vartojimo efektyvumo planai būtų platesnių planų, pvz., priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo ar tvarios energetikos planų dalis, jei tokie planai egzistuoja arba kuriami.

Valstybės narės iš pradžių gali remtis įvairių formų priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo arba tvarios energetikos planais, kuriuos vietos valdžios institucijos parengė pagal atitinkamas nacionalines ir Europos iniciatyvas⁽³⁹⁾. Paprastai energijos vartojimo efektyvumo priemonės jau yra neatsiejama šių iniciatyvų planavimo proceso dalis. Be to, daugumoje iniciatyvų numatytas tam tikras ilgalaikių planų ir įgyvendinimo procedūrų kokybės užtikrinimas. Be to, kai kurios valstybės narės į teritorijų plėtros arba miestų planus, kuriuos reguliariai rengia regionai ir savivaldybės, jau pradėjo įtraukti tvariosios energetikos aspektus, įskaitant energijos vartojimo efektyvumą.

4.2.2. Energijos nepritekliaus mažinimas

Reikalavimai, kuriuos valstybės narės turi įvykdyti, susiję su energijos nepritekliaus mažinimu ir pažeidžiamų vartotojų apsauga, įtraukti į Direktyvos (ES) 2023/1791 24 straipsnį. Atsižvelgiant į tai, Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 6 dalyje tik pridedama, kad valstybės narės užtikrina, kad visos valdžios institucijos, įskaitant regionų ir vietos valdžios institucijas⁽⁴⁰⁾, aktyviai dalyvautų įgyvendinant su energijos nepritekliaumi susijusią politiką. Visų pirma turi būti užtikrinta, kad planuojant ir įgyvendinant energijos vartojimo efektyvumo priemones būtų atsižvelgiama į prioritetinių grupių (energijos nepriteklių patiriančių asmenų, mažas pajamas gaunančių namų ūkių gyventojų ir pažeidžiamų grupių) interesus ir kad būtų sušvelnintas reikšmingas neigiamas tiesioginis ar netiesioginis energijos vartojimo efektyvumo priemonių poveikis. Tai taikoma ilgalaikiams energijos vartojimo efektyvumo ir priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo planams, visų pirma regionų ar vietos valdžios institucijoms priklausantiems socialiniams būstams, planams ir politikai, kurie taip pat gali būti derinami su priemonėmis ir investicijomis, tinkamomis finansuoti Socialinio klimato fondo lėšomis.

⁽³⁹⁾ Keletas pavyzdinių iniciatyvų: Europos lygmeniu Merų paktu sėkmingai įdiegta Tvarios energetikos ir kovos su klimato kaita veiksmų plano (SECAP) priemonė; DACH regione gerai žinomos tokios iniciatyvos kaip „e5“ arba „Klimabündnis“; Nyderlanduose pradėta nacionalinė regioninių energetikos strategijų rengimo programa.

⁽⁴⁰⁾ Vietos valdžios institucijos, pasirašiusios ES merų paktą, gali gauti paramą energijos nepritekliaus mažinimo veiksams planuoti ir įgyvendinti. Merų paktas bendradarbiauja su Jungtiniu tyrimų centru ir ES energijos nepritekliaus konsultacijų centru, kad suteiktų šią paramą. Daugiau informacijos pateikiama svetainėje https://eu-mayors.ec.europa.eu/lt/library/energy_poverty/.

4.2.3. Parama viešosioms įstaigoms diegiant energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones

Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 7 dalyje reikalaujama, kad, nedarant poveikio valstybės pagalbos taisyklėms, valstybės narės remtų viešąsias įstaigas (tai gali būti finansinė ir techninė parama) joms diegiant energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones.

Paprastai valstybės narės gali savo nuožiūra rengti viešosioms įstaigoms skirtus paramos paketus. Tačiau, atsižvelgiant į Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 6 ir 7 dalyse pateiktus pavyzdžius ir remiantis praktine patirtimi, parama, be kita ko, turėtų apimti šiuos svarbius elementus ⁽⁴¹⁾:

- techninę ir finansinę paramą siekiant stiprinti ilgalaikį planavimą, susijusį su tvariąja energetika ir priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimu regionų ir vietos lygmenimis;
- techninę paramą investiciniams projektams rengti, grindžiamą ilgalaikio planavimo (projektų bazės) rezultatais;
- finansinę paramą energijos vartojimo efektyvumo, atnaujinimo ar priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo investiciniams projektams, kaip reikalaujama pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 ⁽⁴²⁾ 30 straipsnį;
- parama dėl platesnės energijos vartojimo efektyvumo naudos ir per visą gyvavimo ciklą išmetamo anglies dioksido kiekio aspektų integravimo į investicijų vertinimus teikiama, pavyzdžiui, taikant gebėjimų stiprinimo programas;
- techninę pagalbą taikant sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo, kaip reikalaujama Direktyvos (ES) 2023/1791 29 straipsnio 4 dalyje.

Be to, paramos priemonės turėtų būti prieinamos visoms viešosioms įstaigoms. Bandomųjų programų ir ribotos apimties priemonių nepakanka.

4.2.4. Pastatų energinis naudingumas ir neefektyvių šildytuvų pakeitimas

Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 9 dalyje daugiausia dėmesio skiriama pastatų energiniam naudingumui, įskaitant senų ir neefektyvių šildytuvų pakeitimą, kaip ypač patrauklią energijos vartojimo efektyvumo priemonę, kurios gali imtis viešosios įstaigos. Kadangi Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta pareiga susijusi su galutinės energijos suvartojimo mažinimu, šildymo iškastiniu kuru katilų pakeitimas centralizuotu (atsinaujinančiųjų išteklių) šilumos tiekimu, kai įmanoma, arba šilumos siurbliais reikšmingai sumažintų galutinės energijos suvartojimą.

5. PAREIGOS, SUSIJUSIOS DIREKTYVOS (ES) 2023/1791 6 STRAIPSNIU

Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsniu pakeičiamas Direktyvos 2012/27/ES 5 straipsnis. Pagrindiniai pokyčiai:

- reikalavimo renovuoti 3 proc. bendro šildomų ir (arba) vėsinamų pastatų patalpų ploto taikymo sritis išplėsta, kad apimtų ne tik centrinei valdžiai priklausančius ir jos naudojamus pastatus, bet ir visus viešosioms įstaigoms priklausančius pastatus, kaip apibrėžta Direktyvos (ES) 2023/1791 2 straipsnyje;
- reikalaujamas renovacijos lygis padidėjo nuo minimalių energinio naudingumo reikalavimų (nustatytų PEN direktyvos 5 straipsnyje) iki EBNP (apibrėžtų PEN direktyvos 2 straipsnio 3 punkte) arba visai netaršių pastatų (apibrėžtų PEN direktyvos 11 straipsnyje);
- pagal alternatyvų požiūrį reikalaujama, kad valstybės narės ne tik kasmet sutaupyti lygiavertį energijos kiekį, bet ir nustatytų pastatų renovacijos pasą, apimantį bent 3 proc. bendro viešosioms įstaigoms priklausančių šildomų ir (arba) vėsinamų pastatų patalpų ploto, ir iki 2040 m. renovuotų tuos pastatus taip, kad jie taptų EBNP arba VNP.

⁽⁴¹⁾ Daugeliui išvardytų elementų galima taikyti ES programas ir schemas, pavyzdžiui, ELENA, LIFE, INTERREG ir kt.

⁽⁴²⁾ 2023 m. gruodžio 12 d. Komisijos rekomendacija dėl Direktyvos (ES) 2023/1791 dėl energijos vartojimo efektyvumo 30 straipsnio dėl nacionalinių energijos vartojimo efektyvumo fondų, finansavimo ir techninės paramos perkėlimo į nacionalinę teisę (OL C, 2023 12 19, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2023/1553/oj>).

Siekdamos laikytis Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio reikalavimų, valstybės narės:

- užtikrina, kad kiekvienais metais bent 3 proc. bendro viešosioms įstaigoms priklausančių šildomų ir (arba) vėsinamų pastatų, kurių bendras naudingasis patalpų plotas viršija 250 m², patalpų ploto būtų renovuojama taip, kad tie pastatai taptų bent jau EBNP arba VNP (numatytasis požiūris);
- kai viešosios įstaigos įsikūrusios pastatuose kurie joms nepriklauso, derasi su pastato savininku, visų pirma, siekdamos nustatyti sutarties sąlygas, kad pastatas taptų bent jau EBNP arba VNP, visų pirma kai pasiekiamas toks inicijavimo momentas, kaip nuomos sutarties atnaujinimas, naudojimo paskirties pakeitimas, didelis remontas ar techninės priežiūros darbai;
- sudaro ir viešai skelbia viešųjų pastatų inventorių bei užtikrina, kad jis būtų prieinamas.

Valstybės narės gali nuspręsti taikyti alternatyvų požiūrį, pagal kurį per metus turi būti sutaupytas toks energijos kiekis, kuris būtų bent lygiavertis taikant pagrindinį požiūrį sutaupytam energijos kiekiui. Alternatyvaus požiūrio taikymo tikslu valstybės narės:

- įvertina energijos kiekį, kuris būtų sutaupytas vykdant renovaciją pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 1–4 dalis, naudojamos atitinkamas referencinių viešųjų įstaigų pastatų, kurie turi tapti EBNP arba VNP, energijos suvartojimo prieš renovaciją ir po jos standartinės vertes;
- užtikrina, kad kiekvienais metais būtų nustatytas renovacijos pasas pastatams, kurie sudaro bent 3 proc. bendro viešosioms įstaigoms priklausančių šildomų ir (arba) vėsinamų pastatų patalpų ploto. Tie pastatai turi būti renovuojami taip, kad EBNP jie taptų ne vėliau kaip 2040 m.

Pastatai, kuriems taikomas Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnis, yra viešosioms įstaigoms priklausantys arba jų naudojami šildomi ir (arba) vėsinami pastatai, kurių bendras naudingasis patalpų plotas viršija 250 m² (tos direktyvos 6 straipsnio 1 dalis). Pastatas turi būti aiškinamas pagal PEN direktyvos 2 straipsnio 1 punkte pateiktą apibrėžtį: „pastatas – stogu dengtas statinys su sienomis, kurio patalpų aplinkai palaikyti naudojama energija“. Bendras naudingasis patalpų plotas – pastato arba pastato dalies plotas, kuriame patalpų mikroklimatui palaikyti vartojama energija (Direktyvos (ES) 2023/1791 2 straipsnio 13 punktas). Tai reiškia, kad pareiga netaikoma tokiems pastatams kaip, pavyzdžiui, nešildomi garažai ar sandėliai. 3 lentelėje pateikiama įvairių pareigų pagal pastatų kategorijas, įtrauktas į Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnį, apžvalga.

3 lentelė

Įvairių Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnyje nustatytų pareigų taikymo sritis

Kategorija	Įtraukiama į inventorių	Įtraukiama į bazinį scenarijų ⁽¹⁾	Pareiga renovuoti	Pastatų, renovuotų taip, kad jie taptų EBNP, įnašas siekiant tikslo
Nuoroda	6 straipsnio 5 dalis	6 straipsnio 1–4 ir 6 dalys		
Naudojami viešųjų įstaigų, bet joms nepriklauso	TAIP	NE	NE ⁽²⁾	NE
Priklauso viešosioms įstaigoms	Pastatai, kurie 2024 m. sausio 1 d. jau yra EBNP	TAIP	NE	NE
	Socialinis būstas – renovacija NĖRA išlaidų požiūriu neutrali	TAIP	NE	NE
	Socialinis būstas – renovacija išlaidų požiūriu neutrali	TAIP	TAIP	TAIP
	Pastatai, kurių techniniu, ekonominiu ar funkciniu požiūriu neįmanoma renovuoti taip, kad jie taptų EBNP (6 straipsnio 2 dalies 2 pastraipa)	TAIP	TAIP	NE

Kategorija	Įtraukiama į inventorių	Įtraukiama į bazinį scenarijų (*)	Pareiga renovuoti	Pastatų, renovuotų taip, kad jie taptų EBNP, įnašas siekiant tikslo
Nuoroda	6 straipsnio 5 dalis	6 straipsnio 1–4 ir 6 dalys		
Specialieji pastatai, nustatyti 6 straipsnio 2 dalies a–c punktuose	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP (*)
Visi kiti pastatai, kuriems taikoma pareiga renovuoti (> 250 m ²)	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
Kiti pastatai (≤ 250 m ²)	NE (‡)	NE	NE	NE

(*) Į bazinį scenarijų įtraukiami tik tie pastatai, kurie 2024 m. sausio 1 d. nuosavybės teise priklauso viešosioms įstaigoms. Pastatai, kuriuos viešoji įstaiga įsigijo po šios datos, į bazinį scenarijų neįtraukiami, tačiau gali padėti pasiekti tikslą, jei vėliau jie bus atnaujinti taip, kad atitiktų EBNP arba VNP standartą.

(‡) Pareiga derėtis dėl sutarčių sąlygų (6 straipsnio 1 dalis).

(§) Tik tuo atveju, jei jie vis tiek renovuojami taip, kad taptų EBNP arba VNP.

(§) Specialių pastatų, nustatytų 6 straipsnio 2 dalies a–c punktuose, atveju pakanka atlikti valstybių narių nustatyto tinkamo lygio, kuris gali būti ne toks griežtas kaip EBNP, energijos vartojimo efektyvumo didinimo renovaciją. EBNP standarto įgyvendinimas po renovacijos nėra privalomas.

(§) Pagal 6 straipsnio 5 dalį, į inventorių neprivaloma įtraukti mažesnių nei 250 m² pastatų, tačiau valstybės narės gali nuspręsti tai padaryti, kad parengtų išsamų viešųjų pastatų inventorių.

Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnyje nustatytas renovacijos ir energijos taupymo pareigas valstybės narės turi vykdyti kasmet nuo perkėlimo į nacionalinę teisę termino – 2025 m. spalio 11 d. Duomenų rinkimo ir ataskaitų teikimo tikslais rekomenduojama, kad valstybės narės savo pareigas apskaičiuotų ir jų vykdymo ataskaitas teiktų remdamosi kalendoriniais metais. Laikotarpiu nuo perkėlimo į nacionalinę teisę termino iki metų pabaigos reikalavimas, susijęs su renovuotinu plotu (m²) arba sutaupyta energija, gali būti apskaičiuojamas *pro rata*, t. y. 0,7 proc. visų viešųjų įstaigų pastatų ploto 2025 m., taip pat 2,3 proc. centrinės valdžios pastatų, kurie turi būti renovuoti 2025 m. pagal Direktyvos 2012/27/ES 5 straipsnį.

Energinės renovacijos sąvoka apibūdinamas vieno ar daugiau pastato elementų, pavyzdžiui, pastato apvaskalo arba techninių pastato sistemų, energinio naudingumo didinimas, dėl kurio gerokai sumažėja energijos suvartojimas patalpoms šildyti ir (arba) vėsinti, karštam vandeniui ruošti, vėdinimui, (įmontuotam) apšvietimui ir pagalbinei energijai (43).

Komisijos rekomendacijoje (ES) 2019/1019 (44) pateikiama išsamesnė informacija apie techninio, ekonominio ir funkcinio įmanomumo sąvokas, kurios taip pat svarbios taikant 6 straipsnio 2 dalį. Joje teigiama, kad valstybės narės turi pačios išsamiai aprašyti konkrečius atvejus, kai techniniu, ekonominiu ir (arba) funkciniu požiūriu neįmanoma įvykdyti reikalavimų, ir užtikrinti, kad šie atvejai būtų aiškiai nustatyti, įforminti ir pagrįsti. Galimybių vertinimo procedūros taip pat gali skirtis priklausomai nuo pastatų tipų, atsižvelgiant į jų ypatumus. Techninis, ekonominis ir funkcinis įmanomumas turėtų būti aiškinamas taip:

- *techninis įmanomumas* – techninis įmanomumas paneigiamas, jei reikalavimų neįmanoma įgyvendinti techniškai, t. y. kai sistemos techninės savybės užkerta kelią reikalavimų taikymui;
- *ekonominis įmanomumas* susijęs su reikalavimų taikymo sąnaudomis ir tuo, ar: i) šios sąnaudos proporcingos planuojamų priemonių (pavyzdžiui, sistemos atnaujinimo) sąnaudoms; ii) tikėtina nauda yra didesnė nei sąnaudos, atsižvelgiant į sistemos eksploataavimo trukmę;
- *funkcinis įmanomumas* – reikalavimų taikymas funkciškai neįmanomas, jei tai lemtų pokyčius, kurie pakenktų sistemos veikimui arba pastato (ar pastato vieneto) naudojimui, atsižvelgiant į konkrečius apribojimus (pavyzdžiui, technines normas), kurie gali būti taikytini sistemai ir (arba) pastatui.

(43) European Commission, Directorate-General for Energy, 2019, Comprehensive study of building energy renovation activities and the uptake of nearly zero-energy buildings in the EU: final report („Išsamus pastatų energinės renovacijos veiklos ir EBNP skaičiaus didinimo ES tyrimas. Galutinė ataskaita“), Publications Office, p. 208, <https://data.europa.eu/doi/10.2833/14675>.

(44) 2019 m. birželio 7 d. Komisijos rekomendacija (ES) 2019/1019 dėl pastatų modernizavimo (OL L 165, 2019 6 21, p. 70, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reco/2019/1019/oj>).

5.1. Pareigos, susijusios su viešųjų įstaigų pastatų inventoriumi

Pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 5 dalį, valstybės narės ne vėliau kaip 2025 m. spalio 11 d. sudaro, viešai paskelbia ir užtikrina, kad būtų prieinamas šildomų ir (arba) vėsinamų pastatų, kurie priklauso viešosioms įstaigoms arba kurie yra jų naudojami ir kurių bendras naudingasis patalpų plotas yra didesnis kaip 250 m², inventorių. Inventoriuje nurodomas bent kiekvieno pastato patalpų plotas (m²), energinio naudingumo sertifikatas ir apskaičiuotas metinis energijos suvartojimas šilumai, vėsumai, elektrai ir karštam vandeniui, kai tokių duomenų turima. Šis inventorių atnaujinamas bent kas dvejus metus. Inventorių padeda įvertinti Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 1–4 ir 6 dalyse nustatytas pareigas, nes pagal jį valstybės narės gali apskaičiuoti bendrą plotą, kuriam taikomas 3 proc. tikslas, ir m² kiekį, kurį reikia kasmet renovuoti taikant numatytąjį požiūrį, arba lygiavertį sutaupyto energijos kiekį, kurį reikia pasiekti taikant alternatyvųjį požiūrį.

Rengiant inventorių pirmiausia reikia sudaryti visų viešųjų įstaigų sąrašą. Jis gali būti grindžiamas viešųjų įstaigų sąrašu, būtinu Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsniui įgyvendinti. Todėl patartina duomenis, kurių reikia, kad būtų laikomasi 6 straipsnio 5 dalies, rinkti kartu su duomenimis, kurių reikia, kad būtų laikomasi 5 straipsnio, ir tomis pačiomis priemonėmis. Valstybės narės nustato visus kiekvienos viešosios įstaigos pastatus, kuriems taikomas šis straipsnis. Nors Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 5 dalyje nereikalaujama, kad valstybės narės praneštų, kurioms įstaigoms priklauso pastatai arba kurios įstaigos juos naudoja, valstybėms narėms reikės šios informacijos, kad jos galėtų parengti tinkamas priemones, kurios būtų skirtingos viešosioms įstaigoms priklausantiems pastatams ir jų naudojamiems pastatams. Jos taip pat gali naudoti šią informaciją, kad įvykdytų kitus reikalavimus, pavyzdžiui, reikalavimą reguliariai atnaujinti inventorių ir sąsają su PEN direktyva. Taip pat gali būti naudinga skelbti duomenis apie pastatų savininkus ar naudotojus, kad inventoriaus naudotojai galėtų identifikuoti pastatus, už kurių energijos vartojimo efektyvumo priemones (įskaitant renovaciją) tiesiogiai atsakingos viešosios įstaigos.

Inventorių turėtų būti sudarytas taip, kad būtų galima tiksliai identifikuoti kiekvieną pastatą. Būtų praktiška naudoti tą patį unikalų identifikatorių, kuris naudojamas energinio naudingumo sertifikate ir kuris kiekvienoje valstybėje narėje gali skirtis. Pavyzdžiui, tai galėtų būti adresas ir (arba) pastato pavadinimas. Taip būtų dar labiau palengvintas inventoriaus tvarkymas ir sąsaja su kitomis PEN direktyvoje reikalaujamomis duomenų bazėmis.

Remiantis Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 2 dalies a–c punktuose nurodytomis kategorijomis, į inventorių įtraukiami visi viešajai įstaigai priklausantys arba jos naudojami pastatai, įskaitant:

- pastatus, kurie jau atitinka EBNP arba VNP standartus;
- socialinius būstus; kadangi socialinio būsto apibrėžtis valstybėse narėse skiriasi, nustatant, ar pastatą reikėtų įtraukti, turėtų būti naudojama nacionalinė apibrėžtis;
- Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 2 dalyje nurodytoms specialioms kategorijoms priskiriamus pastatus.

Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 5 dalyje reikalaujama, kad į inventorių būtų įtrauktas energinio naudingumo sertifikatas, t. y. elektroninė jo versija, pavyzdžiui, matoma kaip tinklalapis, PDF formato dokumentas arba vaizdas.

Energinio naudingumo sertifikate nurodytas pastato patalpų plotas (jis suprantamas kaip bendras naudingasis patalpų plotas, nurodytas m²), kurį galima nurodyti pildant atitinkamą inventoriaus elementą.

Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 5 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės registruotų išmatuotą kiekvieno į inventorių įtraukto pastato suvartojamos energijos kiekį, kai tie duomenys yra prieinami. Tai apima per metus šildymui, vėsinimui, elektrai ir karštam vandeniui suvartojamos energijos kiekį. Energijos suvartojimo duomenis paprastai galima lengvai nustatyti, nes juos pateikia energijos tiekėjas. Tačiau reikia atsižvelgti į šiuos aspektus:

- pastatų šildymas paprastai užtikrinamas: elektros sistemomis (šilumos siurbliai, šildymo, vėdinimo ir oro kondicionavimo įrenginiai, elektrinės varžos šildytuvai), kuro katilais (dujos, biomasė ir kt.), šilumos tinklais arba kita paskirstytąja gamyba (pvz., saulės šiluminė energija). Kai kuriais atvejais nustatyti galutinį šilumos suvartojimą yra gana lengva, pavyzdžiui, šilumos tinklai gali registruoti į pastatą tiekiamos šilumos kiekį sąskaitų išrašymo tikslais. Kitais atvejais (pvz., kai naudojami biomasės katilai) sąskaitos vartotojams išrašomos pagal perkamo kuro kiekį, todėl jį reikia perskaiciuoti į kWh;

- elektros energijos suvartojimas paprastai apima energiją, kurią sunaudoja įranga, kuri nėra tiesiogiai susijusi su pačiu pastatu. Pavyzdžiui, pastate gali būti laikomi visos organizacijos serveriai, todėl suvartojimas gali būti labai didelis, palyginti su energinio naudingumo sertifikate nurodyta verte;
- jei pastate nėra atskirų skaitiklių, gali būti neįmanoma atskirai nurodyti energijos suvartojimo šildymui, vėsinimui ir karštam vandeniui, jei šiuos dalykus užtikrina elektros įranga. Tokiu atveju toks suvartojimas turėtų būti įtrauktas į elektros energijos suvartojimo kategoriją;
- pastatų, kuriuose naudojami vietiniai atsinaujinantieji energijos ištekliai, atveju suvartojamas vietoje pagamintos energijos kiekis turėtų būti pridėtas prie grynojo iš tinklo importuotos energijos kiekio. Bendras suvartojamos energijos kiekis apskaičiuojamas prie *viso importuoto kiekio* pridėdamas pagamintą kiekį ir tuomet atimant *visą eksportuotą kiekį*;
- kai kuriais atvejais nebus įmanoma pateikti išsamių vienos iš energijos suvartojimo pakategorių duomenų, pavyzdžiui, pastato, kuriame saulės energijos vandens šildytuvas patenkina tik dalį karšto vandens poreikio, atveju. Šiuo atveju pagal *karšto vandens* pakategorę turėtų būti nurodomas tik išmatuojamas vietoje pagaminto karšto vandens kiekis.

Nustatydamos metodiką, kaip laikytis Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 5 dalies reikalavimų, valstybės narės viešosioms įstaigoms turėtų pateikti aiškius nurodymus, kaip turėtų būti teikiami suvartojimo duomenys.

Kad inventorius būtų skelbiamas viešai ir prieinamas, valstybės narės užtikrina, kad plačioji visuomenė ir visi suinteresuotieji subjektai galėtų lengvai susipažinti su duomenimis ir jais naudotis. Praktiškai valstybės narės gali įvykdyti šį reikalavimą, pavyzdžiui:

- paskelbdamos inventorių lengvai prieinamoje viešoje interneto svetainėje;
- suteikdamos nemokamą prieigą neužsiregistravus arba atlikus paprastą registracijos procesą;
- užtikrindamos naudotojams pagrindines funkcijas, pavyzdžiui, ieškoti konkretaus pastato ar pastatų, priklausančių konkrečiai viešajai įstaigai, arba ieškoti pastatų pagal kitas galimas pastato savybes;
- suteikdamos galimybę naudotojams parsisiųsti visus duomenis ar jų dalis.

Valstybės narės gali numatyti papildomas funkcijas, kad būtų lengviau naudotis inventoriumi, pavyzdžiui, paiešką pagal viešąją įstaigą, miestą / regioną arba adresą.

Valstybės narės turi sudaryti inventorių iki perkėlimo į nacionalinę teisę termino ir jį atnaujinti ne rečiau kaip kas dvejus metus ⁽⁴⁵⁾. Į šiuos atnaujinimus turėtų būti įtraukti bent šie pakeitimai:

- nauji pastatyti pastatai, nauji pastatai, kuriuos įsigijo arba naudoja viešoji įstaiga;
- duomenų bazėje esantys pastatai, kurie parduodami ar griaujami arba kurių nuomos sutartis baigėsi;
- pastatai, kuriuose atliekami pakeitimai, dėl kurių keičiasi jų dydis;
- pastatai, kuriuose atliktas atnaujintas energinio naudingumo vertinimas, po kurio buvo išduotas naujas energinio naudingumo sertifikatas;
- pastatai, kuriuose atlikta energinė renovacija ir dėl to reikšmingai sumažėjo energijos vartojimas.

Siekdamos atnaujinti inventorių kas dvejus metus, valstybės narės taip pat atnaujina viešųjų įstaigų pastatų energijos suvartojimo duomenis. Tačiau, siekiant kuo labiau sumažinti valstybėms narėms tenkančią administracinę naštą, rekomenduojama, kad energijos suvartojimo duomenys būtų atnaujinami tik tuo atveju, jei yra reikšmingų pokyčių, pavyzdžiui, dėl energinės renovacijos ar naudojimo paskirties pakeitimo. Siekiant dar labiau sumažinti administracinę naštą rekomenduojama įdiegti skaitmeninius ir automatizuotus sprendimus, kad būtų lengviau rinkti duomenis. Jie turėtų būti parengti taip, kad naudojant tą patį duomenų šaltinį būtų galima įvykdyti ir su Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsniu susijusius reikalavimus. Pavyzdžiui, automatiniai išmaniųjų skaitiklių duomenys gali būti apibendrinami pastatų lygmeniu ir viešųjų įstaigų lygmeniu, kad būtų galima reguliariai atnaujinti tiek Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnyje nurodytą inventorių, tiek duomenų bazę, sukurtą siekiant laikytis Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio.

⁽⁴⁵⁾ Inventoriaus atnaujinimas neturės jokio poveikio baziniam scenarijui ir metiniam tikslui – jie išliks tokie patys.

Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 5 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės inventorių susietų su pastatų ūkio apžvalga, atliekama įgyvendinant nacionalinius pastatų renovacijos planus pagal PEN direktyvos 3 straipsnį, ir su duomenų bazėmis, sukurtomis pagal PEN direktyvos 22 straipsnį. Tai būtų galima padaryti inventorių susiejant su šiais duomenų rinkiniais pagal pastato pavadinimą arba identifikatorių. Tais atvejais, kai PEN direktyvoje reikalaujama, kad valstybės narės praneštų apie pastatų skaičių ir bendrą viešųjų pastatų patalpų plotą (m²), šiuos duomenis galima gauti iš inventoriaus, parengto pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnį. Duomenys, surinkti inventoriui, kurio reikalaujama pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 5 dalį, sudaryti, gali būti naudojami nacionalinei pastatų ūkio apžvalgai parengti, tačiau reikės kitų duomenų šaltinių.

Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 5 dalies antroje pastraipoje nustatyta, kad viešai skelbiamus ir prieinamus inventoriaus duomenis (apie pastatų ūkio savybes, pastatų renovaciją ir energinį naudingumą) gali apibendrinti ES pastatų ūkio stebėsenos centras (ES PŪSC), kad palyginamais duomenimis būtų užtikrintos geresnės žinios apie pastatų sektoriaus energinį naudingumą. ES PŪSC yra pastatų energinio naudingumo visoje ES stebėsenos priemonė ⁽⁴⁶⁾. Pagal 6 straipsnio 5 dalį parengtas inventorių turėtų padėti gerinti ES PŪSC duomenis ir informaciją, nes jame bus pateikiami duomenys apie viešųjų įstaigų pastatų ūkį, įskaitant energinio naudingumo sertifikatus, EBNP ir energijos suvartojimą. Reikalavimas būtų įvykdytas bent tuo atveju, jei valstybės narės dalintųsi inventoriaus duomenimis su ES PŪSC laikydamosi sąlygų, kurias turi nustatyti Komisija. .

5.2. Pareiga laikytis metinio renovacijos tikslo

3 proc. renovacijos norma apskaičiuojama pagal viešosioms įstaigoms priklausančių pastatų, kurių bendras naudingasis patalpų plotas viršija 250 m² ir kurie 2024 m. sausio 1 d. nėra EBNP, bendrą patalpų plotą. Tai reiškia, kad metinis 3 proc. renovacijos tikslas grindžiamas fiksuota verte (baziniu scenarijumi) per visą įgyvendinimo laikotarpį.

Valstybės narės gali pasirinkti, kuriuos pastatus renovuoti siekiant įvykdyti 3 proc. renovacijos reikalavimą, tinkamai atsižvelgdamos į ekonominį efektyvumą ir technines galimybes pasirenkant renovuotinus pastatus. Jei valstybė narė nustato, kad techniniu, ekonominiu ar funkcinu požiūriu neįmanoma konkretaus pastato renovuoti taip, kad jis taptų EBNP, ir renovuoja tą pastatą žemesniu lygiu, jos to pastato renovacijos į reikalavimo įvykdymą neįskaičiuoja. Tačiau šie pastatai vis tiek turi būti įtraukti į pastatų, naudojamų metiniam renovacijos reikalavimui apskaičiuoti, sąrašą (t. y. į bazinį scenarijų). Valstybės narės taip pat turėtų atsižvelgti į tai, kad EBNP apibrėžtis apima ekonominio efektyvumo sąvoką.

Išimties tvarka toliau nurodytų kategorijų pastatams valstybės narės gali taikyti mažiau griežtus reikalavimus nei reikalavimas pastatus renovuoti taip, kad jie taptų EBNP arba VNP (Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 2 dalis):

- saugomiems pastatams ⁽⁴⁷⁾, jei dėl tam tikrų minimaliųjų energinio naudingumo reikalavimų laikymosi nepriimtinau pakistų charakteringos jų savybės arba išvaizda;
- pastatams, priklausantiems ginkluotosioms pajėgoms arba centrinės valdžios subjektams ir naudojamiems nacionalinės gynybos tikslams. Ši nuostata neapima atskirų gyvenamųjų patalpų ar biurų pastatų;
- pastatams, naudojamiems kaip religinių apeigų vieta ir religinei veiklai vykdyti.

Ši nuostata reiškia, kad šie pastatai turėtų būti įtraukti į bazinio scenarijaus apskaičiavimą ir juos galima įskaičiuoti siekiant tikslo, net jei jie atitinka kitą energinio naudingumo standartą nei EBNP arba VNP. Šių pastatų renovacija pagal žemesnio nei EBNP arba VNP lygio standartą turėtų būti kuo artimesnė EBNP arba VNP standartui, kad juos būtų galima įskaičiuoti siekiant tikslo, atsižvelgiant į konkrečias pastato savybes. Šiuo tikslu valstybės narės turėtų nustatyti šį minimalų lygį atsižvelgdamos į pastato arba panašių charakteristikų pastatų grupės savybes.

⁽⁴⁶⁾ ES pastatų ūkio stebėsenos centras, https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-efficiency/energy-efficient-buildings/eu-building-stock-observatory_en/.

⁽⁴⁷⁾ Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnyje kalbama apie pastatus, kurie oficialiai saugomi kaip tam tikros aplinkos dalis arba dėl jų ypatingos architektūrinės ar istorinės vertės ir kurių didžioji dalis bus istoriniai pastatai.

Socialiniai būstai

Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos tikslais socialiniai būstai apima visus pastatus (įskaitant daugiabučius ir pavienius namus), kurių bendras naudingasis patalpų plotas viršija 250 m², kurie priklauso viešosioms įstaigoms socialinio būsto teikimo tikslais ir kurie 2024 m. sausio 1 d. neatitinka toje valstybėje narėje taikomos EBNP apibrėžties. Valstybės narės turėtų remtis nacionaline socialinio būsto apibrėžtimi. Mišrios nuosavybės pastatai turėtų būti įtraukti į pareigą renovuoti, jei viešosioms įstaigoms priklausančios dalys atitinka patalpų ploto kriterijus.

Valstybės narės gali nuspręsti socialiniam būstui netaikyti renovacijos pareigos, jei dėl renovacijos socialiniame būste gyvenančių žmonių nuomos mokesčiai padidėtų tiek, kad toks nuomos padidėjimas viršytų už energiją sutaupytais lėšas. Šiuo tikslu valstybės narės gali apskaičiuoti dėl socialinio būsto renovacijos už energiją sutaupytais lėšas (atsižvelgiant į sutaupyta energiją ir energijos kainų pokyčius) ir įvertinti, ar jų pakanka renovacijos išlaidoms padengti. Kai už energiją sutaupytos lėšos nepadengia renovacijos išlaidų, valstybės narės gali apsvarstyti alternatyvias galimybes, kad visos renovacijos išlaidos nebūtų perkeltos gyventojams, pavyzdžiui, dalį išlaidų finansuodamos viešosiomis arba privačiomis finansavimo priemonėmis, įskaitant Socialinio klimato fondo reikalavimus atitinkančias priemones ir investicijas. Tai turėtų būti taikoma tais atvejais, kai nuomos mokesčiai mokamas proporcingai būsto vertei ir kai namų tobulinimo išlaidos (įskaitant energinę renovaciją) perkeliamos namų ūkiams, padidinant nuomos mokesčių.

Neutralumas išlaidų požiūriu reiškia, kad investicijos, reikalingos pastatui renovuoti, yra lygiavertės piniginiame naudos, kurios galima tikėtis po renovacijos visą gyvavimo laiką, ekvivalentumui arba yra už jį mažesnės. Siekdamas įvertinti, ar renovacija yra neutrali išlaidų požiūriu, valstybės narės turėtų nustatyti tinkamas metodikas, kuriose būtų nurodyta, kaip nustatyti skaičiavimams reikalingus parametrus, pavyzdžiui, renovacijos išlaidas, diskonto normas, būsimas energijos kainas, suvartojimą prieš renovaciją ir po jos ir kt.

Valstybės narės turėtų atsižvelgti į kitas atitinkamas su socialiniu būstu susijusias išlaidas, taip pat į kitą naudą, kurią galima gauti pastatą renovavus taip, kad jis taptų EBNP. Pavyzdžiui, socialinių būstų nuomojantiems namų ūkiams gali būti taikomi (mažesni) tarifai, skirti padėti prioritetinėms grupėms (pavyzdžiui, energijos nepriteklių patiriantiems asmenims, pažeidžiamiems vartotojams, mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams ir, kai taikytinama, socialiniame būste gyvenantiems asmenims) apmokėti sąskaitas už energiją, arba sąskaitos už energiją gali būti iš dalies ar visiškai apmokamos pagal socialinės paramos schemas, arba gali būti taikomos kitos kiekvienoje valstybėje narėje prieinamos priemonės, įskaitant apyvartinių fondų ir bendruomenei priklausančių atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektų, t. y. nuomininkų dalijimosi saulės energija socialiniuose būstuose, kuriuose tiekama žaliaji elektros energija mažesnėmis kainomis, teikiamų galimybių ištyrimą. Atlikus energinę renovaciją sumažėtų sąskaitos už energiją, taigi sumažėtų ir šios netiesioginės energijos išlaidos, kurios gali būti nepastebimos, jei atsižvelgiama tik į sąskaitas už energiją. Kiti aspektai, į kuriuos reikėtų atsižvelgti atliekant neutralumo išlaidų požiūriu vertinimą, yra mažesnės priežiūros išlaidos ir geresnės gyvenimo sąlygos po renovacijos.

Valstybės narės intervencinės priemonės neutralumą išlaidų požiūriu turėtų įvertinti remdamosi numatomomis išlaidomis ir vartojimo vertėmis, tačiau gali apsvarstyti galimybę apriboti bet kokią socialinio būsto nuomininkų nuomos mokesčio padidinimą po renovacijos iki tiek, kiek sutaupoma lėšų už energiją. Fiktyvus pavyzdys – socialinio būsto renovacija, kainuojanti 30 000 EUR, dėl kurios sutaupoma 12 000 kWh energijos per metus. Jei namų ūkiai mokėtų vidutiniškai 0,25 EUR už kWh, jie sutaupyti 3 000 EUR per metus, tačiau jei namų ūkiui būtų taikomas sumažintas tarifas, pavyzdžiui, 0,10 EUR už kWh, per metus jis sutaupyti 1 200 EUR. Be to, jei namų ūkis sunaudojo mažiau energijos nei numatyta tam būstui, praktiškai bus sutaupoma mažiau nei 1 200 EUR. Tokiu atveju investicijos nebus galima susigrąžinti, net jei bus taikomos labai mažos diskonto normos; tačiau taip yra dėl socializuotų išlaidų (šiam pavyzdyje – subsidijuojamų elektros energijos tarifų) ir dėl to, kad tinkamai neatsižvelgiama į tai, jog nuomininkai nepakankamai šildo savo būstus. Siekdamas neutralumo išlaidų požiūriu, valstybės narės turėtų atsižvelgti į socialinių būstų teikėjų gaunamas subsidijas ir padėti jiems padengti renovacijos išlaidas, kurių jie negali susigrąžinti iš nuomininkų.

Valstybės narės turėtų nustatyti tinkamą metodiką, pagal kurią būtų vertinama, ar įvykdoma neutralumo išlaidų požiūriu sąlyga. Valstybės narės turėtų nustatyti tinkamą diskonto normą, kad būtų galima diskontuoti priežiūros išlaidas ir sąskaitas už energiją, tačiau ji turėtų būti realistiška, pavyzdžiui, lygi viešosios įstaigos kapitalo kainai arba socialinei diskonto normai⁽⁴⁸⁾. Tai skiriasi nuo ekonominio pagrįstumo testo, kai gali būti tikslinga įtraukti pelno maržą ir didesnę diskonto normą, kad būtų atsižvelgta į atlygį už riziką.

⁽⁴⁸⁾ Šiomis aplinkybėmis kapitalo kaina gali būti apibrėžiama kaip minimali grąžos norma, kurią viešoji įstaiga turi uždirbti prieš pradėdama gauti pelną. Pavyzdžiui, tai galėtų būti pinigų skolinimosi iš finansų įstaigos kaina. Socialinio diskonto norma yra diskonto norma, paprastai taikoma viešosios arba socialinės vertės projektams.

Galima pripažinti, kad neutralumo išlaidų požiūriu principo laikomasi, jei įvykdoma ši sąlyga:

$$RC \leq \frac{rl \sum_{i=0} (E_{br,i} + OC_{br,i} - OB_{br,i}) - (E_{ar,i} + OC_{ar,i} - OB_{ar,i})}{(1+r)^i}$$

Čia:

RC: pastato energinės renovacijos išlaidos;

E: bendra sąskaita už energiją;

OC: kitos išlaidos;

OB: kita nauda;

br: prieš renovaciją;

ar: po renovacijos;

r: taikoma diskonto norma;

i: metai, kuriems numatomos išlaidos ir nauda;

rl: likęs esamo pastato gyvavimo laikas prieš renovaciją.

Dešinėje lygties pusėje nurodoma, kiek pastatų eksploataavimo išlaidų sutaupoma per visą gyvavimo laiką, tinkamai diskontuojant. Lygtis pateikiama kaip suma, nes valstybės narės gali pagedauti atsižvelgti į energijos išlaidų ir kitų išlaidų bei naudos pokyčius, kurių tikimasi ateityje.

Valstybės narės gali nustatyti išsamius metodikos ypatumus, tačiau vertinimas turėtų atitikti neutralumo išlaidų požiūriu apibrėžtį ir geriausią praktiką. Valstybės narės, atlikdamos vertinimą, turėtų atsižvelgti į šiuos aspektus:

- atliekant vertinimą neturėtų būti atsižvelgiama į faktines energijos išlaidas, kurias apmoka socialinių būstų gyventojų namų ūkiai, jei jos yra mažesnės už rinkos kainą, tačiau turėtų būti atsižvelgiama į sąlyginę sąskaitą, apskaičiuotą pagal vidutinius tarifus ir remiantis numatomu suvartojimu, pavyzdžiui, taikant pastatų energinio naudingumo apskaičiavimo metodiką pagal PEN direktyvos I priedą. Tačiau apskaičiuojant nuomos mokesčio padidėjimą turėtų būti atsižvelgiama tik į nuomininkų faktiškai sutaupytą energiją;
- vertinant energinės renovacijos išlaidas, reikėtų atsižvelgti į pastatų elementų, kurių gyvavimo laikas baigėsi, pakeitimo išlaidas. Pavyzdžiui, jei reikia pakeisti dujinį katilą, į energinės renovacijos išlaidas turėtų būti įtrauktas tik skirtumas tarp efektyviai energiją vartojančios sistemos (pvz., šilumos siurblio) išlaidų ir labiausiai tikėtinos rinkoje esančios alternatyvos dujiniam katilui pakeisti išlaidų;
- vertinant naudą reikėtų atsižvelgti į numatomą pakeistų elementų gyvavimo trukmę ir ji turėtų būti vertinama panašiai kaip ir taikant metodiką, naudojamą sąnaudų atžvilgiu optimaliam lygiui įvertinti pagal Komisijos deleguotojo reglamento (ES) Nr. 244/2012⁽⁴⁹⁾ I priedą. Apskaičiuodamos pastato likutinę vertę, valstybės narės turėtų remtis Deleguotojo reglamento (ES) Nr. 244/2012, kuriuo nustatoma sąnaudų atžvilgiu optimalaus pastatams ir pastato elementams taikomų minimalių energinio naudingumo reikalavimų lygio apskaičiavimo lyginamoji sistema, I priedu. Jame teigiama, kad gyvenamiesiems ir visuomeniniams pastatams valstybės narės taiko 30 metų skaičiavimo laikotarpį, o komerciniams, negyvenamiesiems pastatams – 20 metų skaičiavimo laikotarpį;
- kitos pajamos, pavyzdžiui, iš saulės fotovoltinių plokščių, turėtų būti laikomos kitos naudos, gaunamos po renovacijos, dalimi;
- renovacijos metu gali būti atliekami papildomi darbai pagal teisės aktų reikalavimus arba siekiant papildomai patobulinti pastatą. Pavyzdžiui, renovuojant pastatą gali prireikti jį pritaikyti prie gaisrinės saugos, prieinamumo ar elektros instaliacijos reikalavimų arba gali būti įrengiamos naujos gyvenamosios zonos (pvz., ant stogo). Valstybės narės metodikoje turėtų paaiškinti, kaip šių darbų išlaidas išskaičiuoti iš renovacijos išlaidų, tačiau, kai to padaryti neįmanoma, papildoma nauda, kurią suteikia šios išlaidos, turėtų būti įtraukta kaip *kita nauda*, gaunama po renovacijos.

⁽⁴⁹⁾ 2012 m. sausio 16 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 244/2012, kuriuo papildoma Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo, nustatant sąnaudų atžvilgiu optimalaus pastatams ir pastato dalims taikomų minimalių energinio naudingumo reikalavimų lygio skaičiavimo lyginamosios metodikos principus (OL L 81, 2012 3 21, p. 18, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2012/244/oj).

Valstybės narės taip pat gali atsižvelgti į kitus aspektus:

- pastato vertės prieš renovaciją ir po jos skirtumą (pastato likutinę vertę nagrinėjamojo laikotarpio pabaigoje);
- apskaičiuotą patogumo gyventojams padidėjimą.

Socialiniai būstai, kurie neatitinka neutralumo išlaidų požiūriu kriterijų, gali būti neįtraukti į bazinį scenarijų. Jei valstybės narės nusprendžia į bazinį scenarijų neįtraukti savo socialinių būstų ar jų dalies, jos pateikia pagrindimą, kodėl šių pastatų renovacija nebūtų neutrali išlaidų požiūriu arba dėl jos nuomos mokestis padidėtų tiek, kad toks padidėjimas viršytų už energiją sutaupytas lėšas.

Kadangi nuo neutralumo išlaidų požiūriu vertinimo ir galimo socialinio būsto neįtraukimo į bazinį scenarijų priklauso metinio renovacijos tikslo apskaičiavimas, valstybės narės turėtų atlikti viso socialinių būstų ūkio neutralumo išlaidų požiūriu vertinimą iki perkėlimo į nacionalinę teisę termino. Iš anksto vertindamos neutralumą išlaidų požiūriu, valstybės narės gali taikyti skirtingus metodus:

- jei socialinių būstų ūkis yra palyginti homogeniškas, valstybės narės gali nustatyti standartines pagrindinių tipų būstų išlaidų ir naudos vertinimo vertes. Šios vertės gali būti susijusios su tokiais veiksniais kaip statybos metai ir paskutinės renovacijos metai, ir gali padėti greitai įvertinti, ar visas socialinių būstų ūkis yra neutralus išlaidų požiūriu;
- jei socialinių būstų ūkio savybės labai skiriasi, valstybės narės turėtų atlikti keletą specialiai pritaiktų vertinimų, kad būtų galima susidaryti pakankamai išsamų vaizdą apie visą socialinių būstų ūkį.

Kadangi neutralumo išlaidų požiūriu vertinimas turi būti atliktas prieš renovacijos darbus, atliekant vertinimą reikėtų atsižvelgti į pastato būklę (įskaitant likusį skirtingų pastato elementų gyvavimo laiką) tuo metu, kai atliekamas vertinimas.

Specialios pastatų kategorijos, apibrėžtos Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 2 dalies a–c punktuose

Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad valstybės narės gali taikyti mažiau griežtus nei nustatyti tieji tos direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje reikalavimus pastatams, priskiriamiems prie Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 2 dalies a–c punktuose apibrėžtų kategorijų. Ši nuostata turėtų būti aiškinama kaip pareiga renovuoti, kurią galima įvykdyti renovuojant šiuos pastatus pagal kitą nei EBNP ar VNP energinio naudingumo lygį, nors paprastai, kai tik įmanoma, šie pastatai renovuojami pagal EBNP ar VNP standartus. Valstybės narės, apskaičiuodamos 3 proc. renovacijos reikalavimą, visada turi įtraukti specialioms kategorijoms priskiriamus pastatus. Valstybėms narėms leidžiama šių pastatų renovaciją įskaičiuoti į metinę renovacijos kvotą, net jei jie renovuojami pagal kitą standartą. Nors pastatams, kurie priklauso ginkluotosioms pajėgoms arba centrinės valdžios subjektams ir kurie naudojami nacionalinės gynybos tikslais, gali būti taikomi ne tokie griežti renovacijos reikalavimai, ginkluotųjų pajėgų ir kito nacionalinės gynybos institucijų įdarbinto personalo naudojamos atskiros gyvenamosios patalpos arba biurų pastatai turi būti renovuojami pagal EBNP ar VNP standartus, kad juos būtų galima įskaičiuoti siekiant metinio tikslo.

Nustatydamos šioms kategorijoms priklausančius pastatus, valstybės narės turėtų remtis jau esamomis metodikomis. Pavyzdžiui, oficialiai saugomų pastatų ir pastatų, naudojamų kaip religinių apeigų vieta ir religinei veiklai vykdyti, atveju galėtų būti naudojama PEN direktyvos tikslais taikoma metodika.

Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 2 dalyje valstybėms narėms nenustatoma jokia aiški pareiga pranešti Komisijai apie savo požiūrį į specialių kategorijų pastatus, tačiau pagal saugomų pastatų kriterijus reikalaujama, kad valstybės narės atliktų vertinimą. Ginkluotųjų pajėgų arba gynybos pastatų ir pastatų, naudojamų kaip religinių apeigų vieta ir religinei veiklai vykdyti, atveju valstybės narės turi tik įrodyti, kad šie pastatai priklauso šioms kategorijoms. Tai galima padaryti įskaičiuojant šių pastatų renovaciją į metinę renovacijos kvotą, nes visi specialių kategorijų pastatai turi būti įtraukti į bazinį scenarijų apskaičiuojant metinį reikalavimą.

Valstybės narės turėtų aiškiai nustatyti energinio naudingumo lygį, kurį turės pasiekti šių kategorijų pastatai, kad juos būtų galima įskaičiuoti į metinę renovacijos normą, ir pagrįsti šiuos energinio naudingumo lygius. Energinio naudingumo lygis turėtų atitikti 6 straipsnio tikslą, t. y. turėtų būti įgyvendintos visos priemonės, kuriomis siekiama didinti energijos vartojimo efektyvumą ir renovuoti pastatą taip, kad jis taptų EBNP arba VNP, išskyrus atvejus, kai jos daro poveikį pastatų pobūdžiui ar naudojimui arba yra neproporcingos.

Specialių pastatų (Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 2 dalies a–c punktai) ir pastatų, kurių valstybės narės nusprendžia nerenovuoti remdamosi įmanomumo sumetimais (Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 2 dalies antra pastraipa), atveju valstybės narės turėtų apsvarstyti galimybę nustatyti tinkamą metodiką, pagal kurią būtų galima nustatyti pastatus, kurių neįmanoma renovuoti taip, kad jie taptų EBNP arba VNP, remiantis standartiniais kriterijais. Metodikoje reikia atsižvelgti į renovacijos išlaidas, sutaupytos energijos kiekį ir papildomas išlaidas ar poveikį, susijusius su pastato savybėmis, dėl kurių jis priskiriamas specialiai kategorijai. Metodika ir kriterijai gali būti taikomi pastatų grupėms, o ne pastatų lygmeniu, pavyzdžiui, biurų patalpos, pastatytos per tam tikrą laikotarpį naudojant tą patį statybos procesą. Atitinkami rodikliai, į kuriuos valstybės narės galėtų atsižvelgti vertindamos pastatų palyginamumą:

a. pastato savybės

- pastato tipas (pavyzdžiui, gyvenamasis būstas, biuras, švietimo patalpos, ligoninė);
- statybos metai;
- fizinio dydžio matas (pavyzdžiui, patalpų plotas);
- šildomas ir (arba) vėsinamas patalpų plotas;
- išorinių sienų plotas;
- energijos vartojimo efektyvumo priemonės (pavyzdžiui, sandarumas, langų ir sienų santykis, langų tipai, izoliacijos lygis, dvigubas stiklas, efektyvus apšvietimas, šildytuvų laikmačiai, laikas nuo paskutinio šildymo koregavimo);
- pastato sistemų (pavyzdžiui, šildymo sistemų, elektros įrangos, pastato apvalkalo) defektai;

b. klimato veiksniai

- klimato zona;
- debesuotumas;

c. miestų planavimas

- rajonų tankumas;
- priemonės, kuriomis švelninamas oro sąlygų poveikis (pvz., strateginis augalijos išdėstymas).

5.2.1. *Viešosioms įstaigoms priklausančių pastatų renovacija*

Kad įvykdytų pareigą renovuoti, valstybės narės pirmiausia turi nustatyti bendrą naudingąjį patalpų plotą, kuriam 2024 m. sausio 1 d. taikoma pareiga (bazinis scenarijus). Remdamosi šiuo skaičiumi, valstybės narės gali apskaičiuoti metinį renovacijos tikslą (3 proc. bazinio scenarijaus).

Kad pastatus būtų galima įtraukti į bazinį scenarijų, jie turi atitikti šiuos kriterijus:

- jų bendras naudingasis patalpų plotas turi būti didesnis kaip 250 m²;
- jie turi priklausyti viešosioms įstaigoms, apibrėžtoms Direktyvos (ES) 2023/1791 2 straipsnio 12 punkte;
- 2024 m. sausio 1 d. jie neatitinka EBNP standarto.

Valstybės narės į bazinį scenarijų gali neįtraukti socialinių būstų, kai renovacija nebūtų neutrali išlaidų požiūriu arba kai dėl renovacijos nuomos mokestis padidėtų tiek, kad toks padidėjimas viršytų už energiją sutaupytas lėšas.

Nustačiusios bazinį scenarijų, valstybės narės apskaičiuoja metinį renovacijos tikslą, kurį jos turės pasiekti. Minimaliam metiniam renovacijos tikslui apskaičiuoti turėtų būti naudojama ši formulė:

$$\text{Minimalus metinės renovacijos tikslas (m}^2\text{)} = m^2_{\text{bendras naudingasis patalpų plotas}} \times r_r$$

Čia:

$m^2_{\text{bendras naudingasis patalpų plotas}}$ – visų į bazinį scenarijų įtrauktų pastatų naudingojo patalpų ploto suma;

r_r – 3 proc. renovacijos norma, nustatyta Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 1 dalyje.

Skaitinis pavyzdys pateiktas šio priedo C priedėlyje.

Metinis renovacijos tikslas, išreikštas m^2 , Direktyvos (ES) 2023/1791 galiojimo laikotarpiu nesikeičia. Tai yra pakeitimas, palyginti su Direktyva 2012/27/ES, pagal kurią metinis renovacijos tikslas turėjo būti apskaičiuojamas kasmet pagal patalpų plotą, neatitinkantį nacionalinių minimalių energinio naudingumo reikalavimų. Tai reiškia, kad Direktyvoje (ES) 2023/1791 reikalaujama metinė renovacijos norma bus gerokai didesnė, palyginti su Direktyvoje 2012/27/ES nurodytu metodu. Tai taip pat reiškia, kad iki pirmojo ataskaitinio laikotarpio pabaigos nustatytas bazinis scenarijus, taigi ir metinis renovacijos tikslas, neturi būti atnaujinami, kai pastatas parduodamas, nugriaunamas, išigijamas ar statomas. Yra ypatingų atvejų, kuriais valstybėms narėms suteikiama tam tikro lankstumo siekti metinio renovacijos tikslo. Šie atvejai paaiškinti toliau.

Valstybės narės savo nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veikslių planuose, nustatytuose Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2018/1999⁽⁵⁰⁾ (žr. 7.1 skyrių), praneša Komisijai savo bazinį scenarijų (iš viso m^2 pastatų, kuriems taikomas tas straipsnis) ir metinį renovacijos tikslą (taip pat išreikštą m^2). Apie tai pranešdamos, valstybės narės taip pat turėtų nurodyti pastatų, priskiriamų 6 straipsnio 2 dalies a–c punktuose nurodytoms specialioms kategorijoms, plotą (m^2). Valstybės narės pagal Reglamentą (ES) 2018/1999 kas dvejus metus teikiamose ataskaitose turėtų pranešti renovuotų m^2 skaičių, kurį galima įskaičiuoti siekiant metinio reikalavimo, atskirai nurodant renovuotų pastatų, priskiriamų Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 2 dalies a–c punktuose nurodytoms specialioms kategorijoms, m^2 skaičių.

Taupymo paspartinimas

Siekiant suteikti paskatą ankstyviems veiksams, Direktyvoje (ES) 2023/1791 valstybėms narėms, kurios renovuoja daugiau kaip 3 proc. bendro savo pastatų patalpų ploto konkrečiais metais, leidžiama šį vadinamąjį renovacijos perviršį įskaičiuoti į kitų trejų metų metinę renovacijos normą (6 straipsnio 3 dalis). Iki 2026 m. gruodžio 31 d. konkrečiais metais pasiektas renovacijos perviršis gali būti įskaičiuojamas į kitų trejų metų metinę renovacijos normą. Nuo 2027 m. sausio 1 d. konkrečiais metais pasiektas renovacijos perviršis gali būti įskaičiuojamas tik į kitų dvejų metų metinę renovacijos normą. Praktiškai tai reiškia, kad jei, pavyzdžiui, valstybė narė X metais renovuoja 3,5 proc. bendro savo pastatų ūkio naudingojo ploto, X + 1 metais ji turi renovuoti tik 2,5 proc. bendro naudingojo ploto. Jei valstybė narė renovuoja 3 proc. bendro naudingojo ploto ir X + 1 metais, 0,5 proc. skirtumą galima panaudoti X + 2 metais, kad renovacijos reikalavimas sumažėtų iki 2,5 proc. Perviršį taip pat galima paskirstyti per dvejus metus (pavyzdžiui, 0,25 proc. X + 1 metais ir 0,25 proc. X + 2 metais).

Griovimas ir pakeitimas

Pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 4 dalį, valstybės narės tam tikromis aplinkybėmis gali į metinę renovacijos normą įskaičiuoti naujo pastato, išigyto vietoj pastato, kuris buvo nugriautas kuriais nors iš dvejų ankstesnių metų, naudingąjį patalpų plotą. EBNP arba VNP įskaičiavimas siekiant metinės renovacijos normos leidžiamas tik tuo atveju, jei įvykdomi du kriterijai:

- **1 kriterijus.** Naujasis pastatas išigytas vietoj viešosios įstaigos pastato, kuris buvo nugriautas kuriais nors iš dvejų ankstesnių metų, ir

⁽⁵⁰⁾ 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veikslių valdymo, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 663/2009 ir (EB) Nr. 715/2009, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/22/EB, 98/70/EB, 2009/31/EB, 2009/73/EB, 2010/31/ES, 2012/27/ES ir 2013/30/ES, Tarybos direktyvos 2009/119/EB ir (ES) 2015/652 ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 525/2013 (OL L 328, 2018 12 21, p. 1) ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1999/oj>.

- **2 kriterijus.** Dabartinio pastato griovimas ir pakeitimas nauju pastatu yra ekonomiškai efektyvesnis ir tvaresnis energijos vartojimo ir per gyvavimo ciklą išmetamo CO₂ kiekio požiūriu, palyginti su dabartinio pastato renovacija. Per gyvavimo ciklą išmetamas CO₂ kiekis apima būdingąjį ir eksploataavimo metu išmetamą CO₂ kiekį bei dėl senojo pastato griovimo išmetamą CO₂ kiekį.

Sąlygos, kuriomis įvykdomas antrasis kriterijus, nurodytos 4 lentelėje.

4 lentelė

Griovimo ir pakeitimo kriterijai

Parametrai	Sąlyga
Ekonominis efektyvumas	Bendros dabartinio pastato griovimo išlaidos (EUR) + bendros naujo pastato statybos išlaidos (EUR) < bendros dabartinio pastato renovacijos išlaidos (EUR)
Tvarumas	(Bendras renovuoto pastato suvartojamos energijos kiekis (kWh) per likusį numatomą jo ekonominio gyvavimo ciklą + energijos suvartojimas (kWh) renovavimo etapu) > (bendras naujo pastato suvartojamos energijos kiekis (kWh) per tą patį metų skaičių + bendras energijos suvartojimas (kWh) griovimo ir statybos etapu) IR (Dabartinio pastato per visą likusį numatomą ekonominio gyvavimo ciklą išmetamas CO ₂ kiekis (tCO ₂ e) + per gyvavimo ciklą išmetamas CO ₂ kiekis (tCO ₂ e) griovimo etapu) > (naujo pastato per gyvavimo ciklą išmetamas CO ₂ kiekis (tCO ₂ e) per tą patį metų skaičių + per gyvavimo ciklą išmetamas CO ₂ kiekis (tCO ₂ e) statybos etapu)

Numatomą ekonominio gyvavimo ciklą nustato valstybės narės pagal PEN direktyvą. Nugriautas pastatas, kuris būtų renovuojamas, ir naujas pastatas turėtų būti lyginami per tą patį laikotarpį (t. y. per visą arba likusį numatomą dabartinio pastato ekonominio gyvavimo ciklą).

Tvarumo sąlyga galėtų būti tenkinama, pavyzdžiui, jei renovacija, kuriai naudojamos medžiagos, kurias gaminant suvartojama daug energijos ir išskiriama daug CO₂ (pvz., betonas, plienas), būtų pakeista rekonstrukcija, kuriai naudojamos medžiagos, kurias gaminant suvartojama mažai energijos ir išskiriama mažai CO₂ (pvz., mediena ir iš biomasės pagaminti produktai).

Pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 4 dalį, valstybės narės aiškiai nustato ir paskelbia bendruosius kriterijus, metodiką ir procedūras, kuriuos taikant nustatomi išimtiniai atvejai, kuriais jos gali į metinę renovacijos normą įskaičiuoti naujus pastatus, įsigytus nugriautiems pastatams pakeisti.

Nustatydamos pastatų per gyvavimo ciklą išmetamo teršalų kiekio vertinimo metodiką, valstybės narės turėtų remtis Komisijos nurodytais standartais ir metodikomis, kad užtikrintų tikslus įverčius. Pavyzdžiui:

- Europos Komisija, Europos gyvavimo ciklo vertinimo platforma. (<https://eplca.jrc.ec.europa.eu/lifecycleassessment.html>);
- EN 15978:2011 Statinių tvėrmė. Pastatų aplinkos apsaugos charakteristikų įvertinimas. Skaičiavimo metodas (<https://www.en-standard.eu/bs-en-15978-2011-sustainability-of-construction-works-assessment-of-environmental-performance-of-buildings-calculation-method/>);
- ISO 14040:2006 Aplinkos apsaugos vadyba. Gyvavimo ciklo vertinimas. Principai ir sandara (<https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:14040:ed-2:v1:en>);
- ISO 14044:2006 Aplinkos apsaugos vadyba. Gyvavimo ciklo vertinimas. Reikalavimai ir gairės (<https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:14044:ed-1:v1:en>).

5.2.2. Derybos dėl naudojamų pastatų sutarčių sąlygų

Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje taip pat nustatyta pareiga konkrečiai dėl pastatų, kuriais naudojasi viešosios įstaigos, bet kurie joms nepriklauso. Kaip ir Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta pareiga renovuoti viešosioms įstaigoms priklausančius pastatus, ši pareiga taikoma tik pastatams, kurių bendras naudingasis patalpų plotas viršija 250 m². Dėl šių pastatų valstybės narės užtikrina, kad viešosios įstaigos derėtųsi su pastatų savininkais, siekdamos nustatyti sutarčių sąlygas, pagal kurias nuomojami pastatai būtų renovuoti taip, kad taptų bent EBNP arba VNP. Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje pabrėžiama, kad norint pradėti derybas reikia pasinaudoti sutartyje numatytais inicijavimo momentais, pavyzdžiui, nuomos sutarties atnaujinimu, naudojimo paskirties pakeitimu, didelio remonto arba techninės priežiūros darbais. Pastate įsikūrusios viešosios įstaigos gali atkreipti pastatų savininkų dėmesį į tai, kokios naudos jie galėtų gauti iš renovacijos: dėl renovacijos padidėja jų pastato vertė, o tai gali pagrįsti nuomos mokesčio didinimą; dėl geresnių pastato elementų eksploatacinių savybių ir kokybės pailgėja pastato gyvavimo trukmė; dėl renovacijos sumažėja nuolatinės priežiūros išlaidos; taip užtikrinama atitiktis nacionaliniams statybos kodeksams ir reikalavimams (pvz., galimiems minimaliems energinio naudingumo standartams); taip pritraukiami nuomininkai ir sutrumpinami prastovų laikotarpiai.

Visų pirma siekiant padėti spręsti skirtingų paskatų problemą, kai viešosios įstaigos yra vienos pagrindinių pastato naudotojų ir ketina ilgą laiką nuomoti pastatą, jos galėtų, pavyzdžiui, pasiūlyti sumokėti tam tikrą renovacijos išlaidų dalį (vienkartiniu mokėjimu arba susitariant padidinti nuomos mokesčių) arba galėtų apsvarstyti galimybę ieškoti naujo pastato, jei pastato savininkas nenori atlikti renovacijos. Kita galimybė – kreiptis į energetinių paslaugų bendroves (ESCO) ⁽³¹⁾, kurios galėtų finansuoti renovaciją mainais už reguliarius valdžios institucijos arba pastato savininko mokėjimus.

Kiti naudingi metodai:

- valstybės narės galėtų atnaujinti viešojo pirkimo procedūras, kurių turi laikytis visos viešosios įstaigos, nuomojančios naujus pastatus ir valdydamos sutartis dėl šiuo metu joms priklausančių pastatų;
- valstybės narės galėtų viešosioms įstaigoms pateikti gaires ir šablonus, kaip parengti nuomos sutartis, kad į sutartį būtų įtrauktos atitinkamos sąlygos;
- valstybės narės galėtų reikalauti, kad visos viešosios įstaigos į savo nuomos sutartis įtrauktų atitinkamas privalomas sąlygas, kad pareiga renovuoti taptų norma. Valstybės narės turėtų numatyti konkrečias paramos viešosioms įstaigoms galimybes tais atvejais, kai privatus nuomotojas nesutinka su standartinėmis sąlygomis;
- kadangi valstybės narės turi renovuoti didelę savo pastatų ūkio dalį ir atsižvelgiant į tai, kad pastatų renovacijai, kad jie taptų bent EBNP arba VNP, gali prireikti daug darbo, viešosios įstaigos gali nustatyti viešosioms įstaigoms priklausančius pastatus, kurie šiuo metu nenaudojami arba nepakankamai naudojami ir kuriuose gali įsikurti įstaigos, šiuo metu nuomojančios pastatus iš privačiojo sektoriaus. Ankstesniame skirsnyje aptartas inventorių, ypač jei jis bus išplėstas įtraukiant papildomus duomenis apie viešųjų įstaigų pastatų ūkį, bus veiksminga priemonė šiai strategijai remti.

5.3. Alternatyvus požiūris. Lygiavertis sutaupytos energijos kiekis

Taikant alternatyvų metodą, leidžiamą pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 6 dalies pirmą pastraipą, viešųjų įstaigų pastatuose sutaupytos energijos kiekis bus bent lygiavertis Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 1 dalyje reikalaujamam kiekiui (numatytasis požiūris). Pagal šį požiūrį valstybės narės neprivalo renovuoti viešųjų įstaigų pastatų, kad jie iš karto taptų EBNP arba VNP. Vietoj to valstybės narės viešųjų įstaigų pastatuose gali taikyti kitas priemones, dėl kurių sutaupoma tiek pat energijos, įskaitant tokias priemones kaip poreikio mažinimas, ir priemones, kurios gali arba negali daryti tiesioginio poveikio pastato apvaskalui ar techninėms pastato sistemoms.

Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 6 dalį sudaro dvi atskiros pareigos (pirma pastraipa ir antros pastraipos a punktas), kurias valstybės narės turi įvykdyti, kai nusprendžia pasirinkti alternatyvų požiūrį.

⁽³¹⁾ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC133984>.

Kad įvykdytų pirmąją pareigą, valstybės narės:

- įvertina, kiek energijos būtų sutaupyta kiekvienais metais, jei valstybė narė būtų pasirinkusi 6 straipsnio 1–4 dalyse numatytą metodą (lygiavertis sutaupytos energijos kiekis) (6 straipsnio 6 dalies antros pastraipos b punktas);
- kasmet užtikrina, kad viešųjų įstaigų pastatuose būtų sutaupyta bent tiek energijos, kiek reikalaujama 6 straipsnio 1 dalyje (6 straipsnio 6 dalies pirmą pastraipą).

Pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 6 dalies antroje pastraipoje nustatytą antrą pareigą reikalaujama, kad valstybės narės kiekvienais metais nustatytų pastatų, kurie kartu sudaro bent 3 proc. bendro viešosioms įstaigoms priklausančių šildomų ir (arba) vėsinamų pastatų patalpų ploto, renovacijos pasą. Be to, valstybės narės užtikrina, kad pastatai, kuriems nustatytas renovacijos pasas, būtų renovuojami taip, kad EBNP jie taptų ne vėliau kaip 2040 m.

Alternatyvus požiūris taikomas tik viešosioms įstaigoms priklausantiems pastatams, taikant tas pačias išimtis, kaip ir Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 1–4 dalyse numatytam požiūriui. Pagal numatytąjį požiūrį apibrėžtos nuostatos taip pat taikomos alternatyviam požiūriui, nes lygiavertis sutaupytos energijos kiekis apskaičiuojamas pagal tą patį bazinį scenarijų, kuriuo remiantis apskaičiuojamas metinės renovacijos reikalavimas (m²).

5.3.1. Lygiavertio energijos kiekio sutaupymas

Tikslinio sutaupytos energijos kiekio apskaičiavimas

Kad įvykdytų šią pareigą, valstybės narės apskaičiuoja, kiek energijos jos turi sutaupyti kiekvienais metais. Pirmiausia valstybės narės turėtų apskaičiuoti 3 proc. renovacijos reikalavimą atlikdamos tuos pačius veiksmus, kurie nustatyti Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 1–4 dalyse numatytam požiūriui. Taip būtų nustatytas tam tikras m², kuriuos valstybės narės turi renovuoti kiekvienais metais, skaičius.

Tada valstybės narės apskaičiuoja energijos kiekį, kuris kiekvienais metais turi būti sutaupytas taikant alternatyvias priemones. Valstybės narės energijos kiekį, kuris turi būti sutaupytas, turėtų apskaičiuoti iki metų, kuriais turi būti pasiektas sutaupytos energijos kiekis, kad būtų galima atitinkamai planuoti ir įgyvendinti alternatyvias priemones. Siekdamas apskaičiuoti, kiek energijos turi būti sutaupyta per metus, valstybės narės:

- turėtų nustatyti tuos viešųjų įstaigų pastatų ūkio pastatus, kuriuos jos būtų renovavusios, jei būtų pasirinkusios numatytąjį požiūrį. Iš viso šie pastatai turi sudaryti bent tą patį m² skaičių, nustatytą pagal anksčiau apskaičiuotą renovacijos reikalavimą. Valstybės narės gali apskaičiuoti sutaupytiną energijos kiekį atsižvelgdamos į tuos pačius pastatus, kurie per metus buvo atrinkti renovacijos pasui išduoti, nes jie sudaro 3 proc. viešųjų įstaigų pastatų ūkio;
- turėtų nustatyti bazinį pastatų, kuriuos valstybės narės būtų renovavusios, energijos suvartojimą. Jos naudoja atitinkamas standartines energijos suvartojimo referenciniuose viešųjų įstaigų pastatuose prieš renovaciją vertes. Standartinės vertės turėtų būti nustatytos kiekvienai pastatų kategorijai ar pakategorei;
- įvertina šių pastatų pirminės energijos suvartojimą po renovacijos, naudodamos atitinkamas standartines referencinių viešųjų įstaigų pastatų energijos suvartojimo vertes po renovacijos pagal EBNP standartą;
- turėtų išskaičiuoti numatomą suvartojimą po renovacijos iš bazinio suvartojimo. Gauta vertė yra ta, kuri būtų sutaupyta renovavus 3 proc. į pareigos taikymo sritį įtrauktų pastatų naudingojo patalpų ploto.

Formulė, kuri turėtų būti naudojama metiniam tiksliniam sutaupytos energijos kiekiui apskaičiuoti:

$$\text{Metinis tikslinis sutaupytos energijos kiekis (kWh)} = \sum(a - b) \times c$$

Čia:

suma atitinka visų pastatų, kuriuos valstybė narė būtų planavusi renovuoti, jei būtų pasirinkusi Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 1–4 dalyse apibrėžtą požiūrį, sumą pagal referencinių viešųjų įstaigų pastatų kategorijas;

- a apskaičiuotas energijos suvartojimas referenciniuose pastatuose, kurie neatitinka EBNP standarto / prieš renovaciją (kWh/m²);
- b apskaičiuotas tų pačių referencinių pastatų suvartojamos energijos kiekis po to, kai jie būtų renovuoti taip, kad taptų EBNP (kWh/m²);
- c kiekvienos kategorijos pastatų, kuriuos valstybė narė būtų renovavusi, jei būtų pasirinkusi numatytąjį požiūrį, bendras šildomo ir (arba) vėsinamo pastato plotas.

Siekdamos apskaičiuoti metinį sutaupyto energijos kiekį, valstybės narės gali naudoti duomenis, surinktus inventoriuje, parengtame pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 5 dalį. Orientacinis šio apskaičiavimo pavyzdys pateiktas šio priedo C priedėlyje.

Siekdamos nustatyti bazinį energijos suvartojimą ir apskaičiuoti savo pastatų energijos suvartojimą po renovacijos, valstybės narės nustato referencinių viešųjų įstaigų pastatų energijos suvartojimo standartines vertes prieš renovaciją ir po jos. Jei turimos standartinės įvairių tipų pastatų energijos suvartojimo vertės, valstybės narės turėtų nustatyti skirtingas referencinių viešųjų įstaigų pastatų kategorijas, kad būtų pagerintas sutaupyto energijos kiekio tikslumas ir reprezentatyvumas. Pastatai gali būti skirstomi į kategorijas atsižvelgiant į galutinį naudojimą (pavyzdžiui, biurui, švietimo pastatai, ligoninės), klimato zonas (pavyzdžiui, šiaurės, pietų, kalnų, pakrantės) ar bet kurią kitą veiksnį, nuo kurio priklauso jų energijos suvartojimas.

Metinio energijos taupymo tikslo pasiekimas

Siekdamos laikytis Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 6 dalies, valstybės narės gali pasirinkti priemones, kurias jos laiko tinkamomis siekiant sumažinti energijos suvartojimą viešuosiuose pastatuose. Priemonės gali būti, pavyzdžiui:

- pastatų renovacija, kad jie atitiktų EBNP arba VNP standartus, ir renovacija, kad būtų pasiektas aukštesnis ar žemesnis energinio naudingumo lygis;
- sutarčių dėl energijos sudarymas (pavyzdžiui, sudarant sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo) ir energijos valdymas;
- techninių pastato sistemų pakeitimas ir modernizavimas;
- perėjimas prie efektyviai energiją vartojančių prietaisų;
- šildomų ir (arba) vėsinamų pastatų patalpų ploto mažinimas;
- poreikio mažinimas;
- elgsenos pokyčių priemonės, kuriomis mažinamas energijos suvartojimas;
- visos kitos ne renovacijos priemonės, susijusios su energijos vartojimo efektyvumu viešuosiuose pastatuose.

Pastatų pardavimas nėra energijos vartojimo efektyvumo priemonė. Jis nėra lygiavertis pastatų renovacijai.

Tikėtina, kad laipsniška renovacija ir techninių pastato sistemų modernizavimas, atliekami siekiant sutaupyti lygiavertį energijos kiekį, bus įtraukti į renovacijos pasus, laikantis kiekvienam pastatui, dėl kurio išduotas renovacijos pasas, nustatyto tvarkaraščio. Šių priemonių atveju renovacijos pasai gali būti informacijos šaltinis apskaičiuojant sutaupyto energijos kiekį.

Pasirinkdamos nestruktūrines priemones (pvz., elgsenos pokyčius), valstybės narės turėtų įvertinti, koku mastu priemonės poveikis gali būti išlaikytas vėlesniais metais. Praktiškai tai reiškia, kad valstybės narės turėtų atsižvelgti į suminį taikant priemonę sutaupyto energijos kiekį per likusį pastato gyvavimo laiką. Pavyzdžiui, reikėtų įvertinti, kiek laiko teigiamą poveikį turės apšvietimo išjungimo kampanija.

Pranešimas apie alternatyvias priemones

Valstybės narės, nusprendusios taikyti alternatyvų požiūrį, iki 2023 m. gruodžio 31 d. turėjo pranešti Komisijai apie numatomą sutaupyti energijos kiekį, kuris būtų pasiektas iki 2030 m. gruodžio 31 d., jei valstybė narė būtų pasirinkusi 6 straipsnio 1–4 dalyse numatytą požiūrį (lygiavertis sutaupytos energijos kiekis). Numatomas sutaupyti energijos kiekis turėtų būti apskaičiuotas remiantis informacija, kurią valstybės narės turi pranešimo metu; šis įvertis gali būti atnaujintas ir patikslintas pirmojoje ataskaitoje, apimančioje pirmuosius įgyvendinimo metus.

Valstybės narės gali taikyti 6 straipsnio 1 dalyje nustatyto numatytojo požiūrio ir 6 straipsnio 6 dalyje nustatyto alternatyvaus požiūrio derinį. Praktiškai tai reikštų, kad energijos kiekis, sutaupytas renovavus viešųjų įstaigų pastatus taip, kad jie taptų EBNP arba VNP, galėtų būti įskaičiuojamas į metinį tikslinį sutaupytos energijos kiekį. Tokiu atveju valstybės narės vis tiek turėtų laikytis 6 straipsnio 6 dalies trečios pastraipos.

5.3.2. Renovacijos pasas

Be to, kad turi būti sutaupomas bent 6 straipsnio 1 dalyje reikalaujamam kiekiui lygiavertis energijos kiekis, valstybės narės kasmet nustato pastatų, kurie kartu sudaro bent 3 proc. bendro viešosioms įstaigoms priklausančių šildomų ir (arba) vėsinamų pastatų patalpų ploto, renovacijos pasus, atitinkančius PEN direktyvos 12 straipsnį.

Renovacijos pasas padės viešosioms įstaigoms nuspręsti, kuriems veiksams ar priemonėms turėtų būti teikiama pirmenybė ir kokia turėtų būti jų įgyvendinimo seka, kad tikslinis pastatas ne vėliau kaip 2040 m. taptų EBNP arba VNP. Valstybės narės renovacijos pase siūlomas priemonės taip pat gali įskaičiuoti siekdamas metinio energijos taupymo tikslo. Praktiškai tai reiškia, kad iki 2040 m. toks pat m² skaičius turės būti renovuotas pagal EBNP arba VNP standartus (apie 45 proc. bazinio scenarijaus), tačiau alternatyvų požiūrį pasirinkusios valstybės narės turėtų įgyvendinti papildomus veiksmus, kad per visą laikotarpį būtų užtikrintas lygiavertis taupymo lygis.

6. PAREIGOS, SUSIJUSIOS DIREKTYVOS (ES) 2023/1791 7 STRAIPSNIU

Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsniu pakeičiamas Direktyvos 2012/27/ES 6 straipsnis. 7 straipsnio tikslas išlieka nustatyti aukštą energijos vartojimo efektyvumą kaip reikalavimą vykdant viešuosius pirkimus. Tačiau, palyginti su Direktyvos 2012/27/ES 6 straipsniu, taikymo sritis išplėsta.

Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų, kad perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai, sudarydami viešąsias sutartis ir koncesijas, kurių vertė yra lygi arba didesnė nei nustatytoji direktyvoje 2014/23/ES, 2014/24/ES arba 2014/25/ES (kartu – tradicinio viešojo pirkimo direktyvos) pirkimų tik aukštus energijos vartojimo efektyvumo rodiklius atitinkančius produktus, paslaugas, pastatus ir (nuo šiol) darbus. Perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai apibrėžti Direktyvos (ES) 2023/1791 2 straipsnio 14 ir 15 punktuose, kuriuose savo ruožtu daroma nuoroda į atitinkamas apibrėžtis, pateiktas tradicinio viešojo pirkimo direktyvoje. Be to, šios pareigos taikymo sritis išplečiama, palyginti su Direktyva 2012/27/ES, įtraukiant visas viešąsias perkančiąsias organizacijas ir visus perkančiuosius subjektus, taip pat į ją įtraukiami visi viešojo administravimo lygmenys.

Be to, šiame straipsnyje nebenustatoma sąlygų, susijusių su ekonominiu efektyvumu, ekonominiu pagrįstumu, didesniu tvarumu ir pakankama konkurencija, o nustatoma tik techninio įgyvendinamumo sąlyga.

Be to, pareiga išplečiama i) reikalaujant, kad valstybės narės užtikrintų, jog perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai, sudarydami viešąsias sutartis ir koncesijas, taikytų principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“, ir ii) nustatant, kad principas „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ taip pat būtų taikomas viešosioms sutartims ir koncesijoms, kurioms Direktyvos (ES) 2023/1791 IV priede konkrečių reikalavimų nenustatyta.

Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnyje dabar taip pat:

- 1) numatomos viešųjų pirkimų galimybės siekiant Sąjungos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo ir nulinės taršos tikslų, į viešųjų pirkimų praktiką įtraukiant platesnius tvarumo, socialinius, aplinkos ir žiedinės ekonomikos aspektus, taip pat Sąjungos žaliuosius viešuosius pirkimus arba esamus lygiaverčius nacionalinius kriterijus, kai sudaromos sutartys, kaip nurodyta to straipsnio 1 dalyje;
- 2) reikalaujama skelbti informaciją apie tam tikrų sutarčių poveikį energijos vartojimo efektyvumui;

- 3) perkančiosioms organizacijoms suteikiama galimybė reikalauti, kad konkurso dalyviai atskleistų informaciją apie naujų pastatų ir renovuotinių pastatų, ypač didesnių kaip 2 000 kvadratinį metrų, visuotinio atšilimo potencialą per gyvavimo ciklą, mažo anglies dioksido pėdsako medžiagų naudojimą ir naudojamų medžiagų žiedžiškumą;
- 4) reikalaujama, kad valstybės narės teiktų paramą perkančiosioms organizacijoms ir perkantiesiems subjektams įgyvendinant energijos vartojimo efektyvumo reikalavimus;
- 5) Komisijai suteikiama galimybė nacionalinėms institucijoms ir viešuosius pirkimus vykdančioms pareigūnams pateikti papildomų gairių dėl energijos vartojimo efektyvumo reikalavimų, taikomų viešojo pirkimo procese;
- 6) reikalaujama, kad valstybės narės įgyvendintų priemones, kuriomis perkančiosios organizacijos nebūtų atgrasomos nuo investicijų į energijos vartojimo efektyvumo didinimą, ir
- 7) reikalaujama, kad valstybės narės pašalintų kliūtis didinti energijos vartojimo efektyvumą ir praneštų apie priemones, kurių imtasi šiam tikslui pasiekti.

Be to, kad Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 1 dalyje nurodytos pareigos netaikomos karinės įrangos tiekimo sutartims, tos direktyvos 7 straipsnio 2 dalyje dabar taip pat nustatyta, kad šios pareigos netaikomos, jei tai kenkia viešajam saugumui arba trukdo reaguoti į ekstremaliąsias visuomenės sveikatos situacijas.

6.1. Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnyje nustatytų pareigų taikymo sritis

Viešųjų sutarčių apibrėžtis pateikta Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 punkto 5 papunktyje, o koncesijos – Direktyvos 2014/23/ES 5 straipsnio 1 punkte. Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 1 dalyje nurodytas vertes žr. ten nurodytose tradicinio viešojo pirkimo direktyvose.

Nepaisant to, kad pastatai nepatenka į tradicinio viešojo pirkimo direktyvų taikymo sritį, atsižvelgiant į tai, kad jie aiškiai nurodyti neįtraukiamų paslaugų pirkimo sutarčių sąraše, vis dėlto jiems galioja viešojo pirkimo direktyvose nustatytos vertės, taikytinos paslaugų pirkimo sutartims. Todėl pastatų pirkimui arba nuomai taikomas Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnis, tačiau viešojo pirkimo taisyklės jiems netaikomos.

Didelis energijos vartojimo efektyvumas

Perkančiųjų organizacijų ir perkančiųjų subjektų perkamos paslaugos, produktai, pastatai ir darbai, kuriems taikoma Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 1 dalis, turi atitikti aukštus energijos vartojimo efektyvumo rodiklius. Energijos vartojimo efektyvumo reikalavimai, kurių reikia laikytis šiomis aplinkybėmis, išsamiau išdėstyti Direktyvos (ES) 2023/1791 IV priede ir taikomi:

- gaminiam, kuriems taikomi energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo deleguotieji aktai;
- gaminiam, kuriems netaikomas energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo deleguotasis aktas, tačiau taikoma įgyvendinimo priemonė pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/125/EB⁽⁵²⁾;
- gaminiam ir paslaugoms, kuriems taikomi ES žaliojo viešojo pirkimo (ES ŽVP) kriterijai⁽⁵³⁾ arba lygiaverčiai nacionaliniai kriterijai;
- aukščiausios degalų energijos vartojimo efektyvumo klasės, kaip apibrėžta Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2020/740⁽⁵⁴⁾, padangoms;
- pastatams.

⁽⁵²⁾ 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/125/EB, nustatanti ekologinio projektavimo reikalavimų su energija susijusiems gaminiams nustatymo sistemą (OL L 285, 2009 10 31, p. 10, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2009/125/oj>).

⁽⁵³⁾ Dėl ŽVP kriterijų ir reikalavimų žr. nuorodą https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement/gpp-criteria-and-requirements_en.

⁽⁵⁴⁾ 2020 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/740 dėl padangų ženklavimo pagal degalų naudojimo efektyvumą ir kitus parametrus, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2017/1369 ir panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1222/2009 (OL L 177, 2020 6 5, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2020/740/oj>).

Jei gaminiams taikomas energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo deleguotasis aktas arba įgyvendinimo priemonė pagal Direktyvą 2009/125/EB ir ES ŽVP kriterijus, reikia atsižvelgti į plačiausio užmojo energijos vartojimo efektyvumo reikalavimą. Jei ES ŽVP kriterijai yra platesnio užmojo, valstybės narės atsižvelgia į šiuos ES ŽVP kriterijus ir deda visas pastangas, kaip numatyta Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 5 dalyje ir IV priedo c punkte, juos taikyti.

Energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo deleguotieji aktai

Siekiant įvertinti, kaip nurodyta Direktyvos (ES) 2023/1791 IV priedo a punkte ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2017/1369 ⁽⁵⁵⁾ 7 straipsnio 2 dalyje, kuri (-os) yra gaminių, kuriems taikomas Energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo deleguotasis aktas ⁽⁵⁶⁾, (dvi) aukščiausia (-os) (dažniausiai) naudojama (-os) klasė (-s), galėtų būti daroma nuoroda į Europos energijos vartojimo efektyvumo etikete ženklavimų registrą (EPREL) ⁽⁵⁷⁾, kuriame tiekėjai ⁽⁵⁸⁾ turi registruoti savo gaminius ⁽⁵⁹⁾ prieš pateikdami juos rinkai nuo 2019 m. sausio 1 d. ⁽⁶⁰⁾. EPREL suteikia galimybę klientams, taigi ir perkančiosioms organizacijoms bei perkantiesiems subjektams rasti išsamią informaciją apie energijos vartojimo efektyvumo etikete paženklintus gaminius ir modelius ⁽⁶¹⁾. ⁽⁶²⁾.

Pavyzdžiui, toliau pateiktoje diagramoje parodytas tam tikros įstrižainės televizorių modelių, užregistruotų EPREL 2023 m. viduryje, pasiskirstymas. Šiuo atveju tikslas pagal Reglamento (ES) 2017/1369 7 straipsnio 2 dalies kriterijų būtų teikti paskatas E ir F (arba aukštesnėms) klasėms, kurios yra **gerokai** užpildytos, o ne taip pat gana užpildytai žemesnei G klasei, net jei pastaroji yra labiausiai užpildyta.

3 diagrama

Tam tikros įstrižainės televizorių modelių, užregistruotų EPREL 2023 m. viduryje, pasiskirstymas (167 modeliai iš 17 976 modelių)

Klasė	Įrašai	%
A	0	0,0
B	1	0,6
C	0	0,0
D	0	0,0
E	21	12,6
F	37	22,2
G	108	64,7

⁽⁵⁵⁾ 2017 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/1369, kuriuo nustatoma energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo sistema ir panaikinama Direktyva 2010/30/ES (OL L 198, 2017 7 28, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1369/oj>).

⁽⁵⁶⁾ https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/energy-label-and-ecodesign/energy-efficient-products_en/.

⁽⁵⁷⁾ Daugiau informacijos: https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/energy-label-and-ecodesign/product-database_en.

⁽⁵⁸⁾ Tiekėjas – Sąjungoje įsisteigęs gamintojas, gamintojo, kuris nėra įsisteigęs Sąjungoje, įgaliotasis atstovas arba importuotojas, pateikiantis gaminių Sąjungos rinkai (žr. Reglamento (ES) 2017/1369 2 straipsnio 14 punktą).

⁽⁵⁹⁾ Ši pareiga taikoma naujo modelio vienetais, kuriems taikomas deleguotasis aktas (žr. Reglamento (ES) 2017/1369 4 straipsnį).

⁽⁶⁰⁾ Žr. Reglamento (ES) 2017/1369 4 straipsnį.

⁽⁶¹⁾ EPREL taip pat teikiama informacija ne tik apie gaminių energijos suvartojimą, bet ir apie kitus aspektus, pavyzdžiui, galimą vandens suvartojimą, triukšmo skleidimą, pratęstą garantiją, atsarginių dalių prieinamumą arba su gaminiu susijusios pagalbos teikimo trukmę. Visus EPREL išvardytus kriterijus perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai taip pat gali naudoti kaip informacinį šaltinį nustatydami konkrečių kategorijų gaminių pirkimo technines specifikacijas, atrankos ar sutarties skyrimo kriterijus. Ši funkcija taip pat leidžia perkančiosioms organizacijoms ir perkantiesiems subjektams susidaryti vaizdą apie rinką ir galimybę įsigyti labai efektyviai energiją vartojančių kiekvienos kategorijos produktų. Tai savo ruožtu suteikia galimybę perkančiosioms organizacijoms ir perkantiesiems subjektams įvertinti, kiek pasiūlymų galima tikėtis atitinkamame konkurse.

⁽⁶²⁾ Reglamento (ES) 2017/1369 7 straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad tais atvejais, kai gaminiui, kuris nurodytas deleguotajame akte, valstybės narės numato paskatų, tos paskatos orientuojamos į dvi aukščiausias energijos vartojimo efektyvumo klases, kurioms priskirta nemažai gaminių, arba į aukštesnes klases, kaip nustatyta tame deleguotajame akte, t. y. dviejų aukščiausių energijos vartojimo efektyvumo klasių, kurioms priskirta nemažai gaminių (pagal užregistruotų gaminių skaičių).

Pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 4 dalį, pirkdamos gaminių rinkinį, kuriam visam taikomas deleguotasis aktas, priimtas pagal Reglamentą (ES) 2017/1369, valstybės narės gali reikalauti, kad pirmenybė būtų teikiama rinkinio energijos vartojimo efektyvumui, o ne atskirų tų rinkinių sudarančių gaminių energijos vartojimo efektyvumui – būtų perkamas gaminių rinkinys, kuris priklauso aukščiausiai galimai energijos vartojimo efektyvumo klasei. Pavyzdžiui, perkantieji subjektai, perkantys rinkinį, kurį sudaro kietojo kuro katilas kartu su papildomu šildytuvu, temperatūros reguliatoriumi ir saulės energijos įrenginiu, galėtų reikalauti, kad saulės energijos įrenginys atitiktų tik B kategoriją, jei visas rinkinys atitinka aukščiausią galimą kategoriją (geriausiu atveju – A+++). To paties požiūrio gali laikytis ir atskiri viešieji pirkėjai, net jei jų valstybė narė to nereikalauja.

Ekologinio projektavimo įgyvendinimo priemonės pagal Direktyvą 2009/125/EB

Gaminių, kuriems taikomi pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/125/EB⁽⁶³⁾ ⁽⁶⁴⁾ priimti deleguotieji aktai, atveju reikalavimas pirkti tik tuos gaminius, kurie atitinka toje įgyvendinimo priemonėje nustatytus energijos vartojimo efektyvumo lyginamuosius rodiklius, taikomas tik tiems gaminiams, kuriems netaikomas pagal Reglamentą (ES) 2017/1369 priimtas deleguotasis aktas.

ES žaliojo viešojo pirkimo kriterijai arba lygiaverčiai nacionaliniai kriterijai

ŽVP principas grindžiamas aiškiais, patikrinamais, pateisinamais ir aukštais gaminiams bei paslaugoms taikomais aplinkosauginiais kriterijais, grindžiamais gyvavimo ciklo modeliu ir moksliniais įrodymais. Nuo 2008 m. Komisija parengė ES ŽVP kriterijus kelioms gaminių kategorijoms⁽⁶⁵⁾.

Kai yra nustatyti gaminio arba paslaugos ES ŽVP kriterijai arba lygiaverčiai savanoriški nacionaliniai kriterijai, perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai deda visas pastangas, kad pirktų tik tuos produktus ir paslaugas, kurie bent jau atitinka kriterijus (pvz., technines specifikacijas, sutarties skyrimo kriterijus, sutarties sąlygas), susijusius su energija pagrindiniu lygmeniu. Pagrindiniai kriterijai yra tie, kuriais gali naudotis bet kuri perkančioji organizacija ar perkantysis subjektas visose valstybėse narėse. Pasirinkus šiuos kriterijus papildomo tikrinimo darbo ir papildomų išlaidų susidaro minimaliai⁽⁶⁶⁾.

Padangos

Pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnį, perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai galės pirkti tik tokias padangas, kurios atitinka aukščiausios degalų energijos vartojimo efektyvumo klasės kriterijų, kaip apibrėžta Reglamente (ES) 2020/740. Direktyvos (ES) 2023/1791 IV priedo d punkte nurodyta, kad šis reikalavimas neužkerta kelio viešosioms organizacijoms pirkti aukščiausios sukibimo su šlapia danga klasės arba išorinio riedėjimo triukšmo klasės padangų, jei tai pateisinama dėl saugos ar visuomenės sveikatos priežasčių.

Paslaugų teikėjų naudojami produktai

Perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai savo konkurso dėl paslaugų sutarčių dokumentuose turi reikalauti, kad paslaugų teikėjai naudotų tik tuos produktus, kurie atitinka Direktyvos (ES) 2023/1791 IV priedo a, b ir d punktuose nustatytus reikalavimus, kai paslaugų teikėjai Direktyvos (ES) 2023/1791 IV priedo a, b ir d punktuose nurodytus naujus produktus perka vien dėl to arba iš dalies dėl to, kad galėtų teikti atitinkamas paslaugas. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija, perkanti transporto priemonių techninės priežiūros paslaugas, neprivalo reikalauti, kad atitinkami paslaugų teikėjai atnaujintų visas padangas pagal aukščiausios degalų energijos vartojimo efektyvumo klasės reikalavimus – to reikalaujama tik perkant naujas padangas, jei jos perkamos atitinkamai paslaugai teikti.

⁽⁶³⁾ Direktyvos 2009/125/EB 15 straipsnio 3 dalies a punktas.

⁽⁶⁴⁾ https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/energy-label-and-ecodesign/energy-efficient-products_en/.

⁽⁶⁵⁾ https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement/gpp-criteria-and-requirements_en/.

⁽⁶⁶⁾ https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement/gpp-criteria-and-requirements_en/.

Minimalieji pastatų energinio naudingumo reikalavimai

Perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai, pirkdami pastatus ar pastatų dalis, kurios atlieka pastato funkciją, arba dėl jų sudarydami naujas nuomos sutartis iš esmės turi (žr. toliau pateiktas išimtis) rinktis tik tuos pastatus, kurie atitinka bent EBNP standartą. Valstybės narės gali nustatyti skirtingus reikalavimus naujiems ir esamiems pastatams, taip pat įvairių kategorijų pastatams.

Tam, kad pastatai atitiktų EBNP standartą, jų energinis naudingumas turi būti labai aukštas, kaip nustatyta pagal PEN direktyvos I priedą. Didžioji dalis beveik nulinio arba labai mažo energijos poreikio patenkinama naudojant atsinaujinančių išteklių energiją. Perkeldamos PEN direktyvą į nacionalinę teisę valstybės narės nustatė energinio naudingumo lygius ir mažiausią taikytiną atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį, kurie jų teritorijoje atitinka EBNP lygį.

Direktyvos (ES) 2023/1791 IV priede nurodyta, kad tai, kaip laikomasi Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio ir IV priedo f punkto, tikrinama pagal PEN direktyvoje nurodytus energinio naudingumo sertifikatus. PEN direktyvos 19 straipsnyje nustatyta, kad energinio naudingumo sertifikatuose turi būti nurodytas pastato energinis naudingumas ir atskaitos vertės, pvz., minimalieji energinio naudingumo reikalavimai, kad būtų galima palyginti ir įvertinti energinį naudingumą.

Pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 IV priedo f punktą išimties tvarka taip pat leidžiama pirkti pastatus, kurie neatitinka EBNP lygio, t. y. kai perkančiosios organizacijos ar perkantieji subjektai perka arba nuomoja pastatą esminei renovacijai ar griovimo darbams atlikti. Terminas „esminė renovacija“ turi būti suprantamas pagal PEN direktyvos 2 straipsnio 20 punktą. Jei pastatas beveik atitinka EBNP standartą, esminė renovacija gali reikšti palyginti nedidelį darbą.

Techninės galimybės

Kaip nurodyta pirmiau, Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta bendroji pareiga netaikoma, jei tai techniškai neįmanoma. Įmanomumo sąlyga taikoma visoms viešojo pirkimo sutartims, neatsižvelgiant į tai, kuri iš viešojo pirkimo direktyvų taikoma tai sutarčiai. Perkančiosios organizacijos arba perkantieji subjektai, prieš pradėdami viešojo pirkimo procedūrą, turi įvertinti kiekvieną konkretų atvejį ir gebėti įrodyti, kad reikalauti didelio energijos vartojimo efektyvumo pagal sutartį arba koncesiją techniškai neįmanoma. Jei to įrodyti negalima, perkančiosios organizacijos arba perkantieji subjektai turi pirkti galimus efektyviai energiją vartojančius produktus, paslaugas, pastatus ir darbus pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 IV priede nurodytus reikalavimus.

Tai techniškai įmanoma, kai dėl sistemos, pavyzdžiui, pastato ar pastato vieneto, techninių savybių reikalavimus taikyti įmanoma. Tai techniškai neįmanoma, jei reikalavimų techniškai neįmanoma įgyvendinti, t. y. kai dėl sistemos techninių savybių reikalavimų taikyti neįmanoma.

Pavyzdžiui, pirkti efektyviai energiją vartojančius šilumos siurblius gali būti techniškai neįmanoma, kai pastato šilumos paskirstymo sistema nėra tinkama veikti esant tokiai temperatūrai, kurios reikia norint efektyviai naudoti šilumos siurblių, o atitinkamas pastatas jau yra kažkieno nuosavybė arba nuomojamas.

Siekiant įrodyti techninį neįmanomumą, būtina atlikti tinkamai dokumentais pagrįstą vertinimą, kuriame būtų nurodyti tokie argumentai kaip technologiniai apribojimai, konkrečiai vietai būdingi suvaržymai arba techninis nesuderinamumas su esama infrastruktūra ar sistemomis. Šis vertinimas turėtų būti atliekamas pasirengimo pirkti etape ir turėtų būti įtrauktas į organizacijų ar subjektų dokumentus, o dėl skaidrumo ir vienodo požiūrio priežasčių rekomenduojama vertinimo išvadą nurodyti skelbimuose apie pirkimą. Tinkamai dokumentais pagrįstas vertinimas, papildytas, pavyzdžiui, preliminariniais rinkos konsultacijomis pagrįsta lyginamąja analize, yra tinkamas siekiant įrodyti ir dokumentuoti techninį neįmanomumą.

Todėl, jei perkantieji subjektai nustatytų, kad visi į efektyvumo kategoriją patenkantys objektai, kurie turi būti perkami pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnį, yra techniškai neįmanomi, tačiau kiti, mažiau efektyvūs objektai yra techniškai įmanomi, jie galėtų įsigyti tuos mažiau efektyvius objektus.

6.2. Išsami informacija apie pareigas

6.2.1. Principo „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ taikymas

Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnyje dabar pateikiama ir nauja nuostata, pagal kurią reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų, jog perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai, sudarydami viešąsias sutartis ir koncesijas, kurių numatoma vertė⁽⁶⁷⁾ yra lygi Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 1 dalyje nurodytajai vertei arba yra už ją didesnė, taikytų principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 3 straipsnį, neatsižvelgiant į tai, ar šioms viešosioms sutartims ir koncesijoms pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 IV priedą nustatyti konkretūs reikalavimai. Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnis taikomas ir į Direktyvos 2009/81/EB taikymo sritį patenkantiems pirkimams, kurių numatoma vertė viršija tradicinio viešojo pirkimo direktyvose nustatytą vertę.

Šis reikalavimas taikomas visoms ankstesnėje pastraipoje nurodytoms viešosioms sutartims ir koncesijoms, nes Direktyvoje (ES) 2023/1791 šiuo atžvilgiu nukrypti leidžiančių nuostatų nėra⁽⁶⁸⁾.

Išsamesnė informacija apie principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ ir jo taikymą pateikta Komisijos rekomendacijoje (ES) 2021/1749⁽⁶⁹⁾.

Taikyti principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ reiškia nuodugniai išanalizuoti turimas alternatyvas ir pirkimo galimybes ir įvertinti šias galimybes ne vien energijos vartojimo efektyvumo požiūriu, bet į jį atsižvelgiant. Prieš organizacijai ar subjektui priimant sprendimą dėl pirkimo, turėtų būti išanalizuoti visi sprendimai ir alternatyvos, **prireikus** įtraukiant sąnaudų ir naudos analizę iš visuomenės perspektyvos, atsižvelgiant į platesnę energijos vartojimo efektyvumo naudą. Pirkėjas gali remtis atitinkamomis analizėmis (dėl panašių pirkimų, nepasenusiomis ir pan.), kurias anksčiau analogiškose situacijose atliko, pavyzdžiui, regioninis ar nacionalinis subjektas, atsakingas už politiką šioje srityje, arba centrinė perkančioji organizacija.

Principas „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ turi būti laikomas pagrindiniu principu priimant sprendimą dėl projekto rengimo būdo, o vėliau dėl produktų, darbų, paslaugų ir pastatų, dėl kurių bus skelbiamas konkursas. Vykdamas viešojo pirkimo procedūrą į principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ gali būti atsižvelgiama sutarties skyrimo kriterijuose arba techninėje specifikacijoje. Dokumentai, susiję su principo „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ taikymu, gali būti pateikiami, pavyzdžiui, pirkėjų dokumentuose.

6.2.2. Viešasis saugumas, ekstremaliosios visuomenės sveikatos situacijos ir ginkluotųjų pajėgų / karinės įrangos tiekimo sutartys

Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 2 dalyje paliekama tos direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje numatyta išimtis, taikoma ginkluotųjų pajėgų sutartims arba tam tikros karinės įrangos tiekimo sutartims. Šioms sutartims Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnis netaikomas, neatsižvelgiant į tai, kuri iš viešojo pirkimo direktyvų (įskaitant Direktyvą 2009/81/EB)⁽⁷⁰⁾ taikoma tai sutarčiai. Joje taip pat nustatyta dar viena šios pareigos taikymo išimtis tais atvejais, kai jos laikymasis pakenktų viešajam saugumui arba trukdytų reaguoti į ekstremaliąsias visuomenės sveikatos situacijas

Viešasis saugumas ir ekstremaliosios visuomenės sveikatos situacijos

Viešasis saugumas paprastai suprantamas kaip veiklos sritis, kurioje valstybė pirmiausia yra atsakinga už savo teritorijos ir piliečių apsaugą. „[V]isuuomenės saugumo sąvoka, kaip apibrėžta SESV 52 straipsnyje ir kaip išaiškinta Teisingumo Teismo, apima tiek valstybės narės vidaus, tiek išorės saugumą, tiek visuomenės saugumo klausimus <...>. Tokiu būdu daroma prielaida, kad kyla tikra ir pakankamai rimta grėsmė vienam iš pagrindinių visuomenės interesų, kaip antai grėsmė institucijų veikimui ir esminių viešųjų paslaugų teikimui bei gyventojų išlikimui, taip pat kyla pavojus, jog bus rimtai sutrikdyti išorės santykiai, arba pavojus taikiam tautų sambūviui, arba grėsmė kariniams interesams.“⁽⁷¹⁾

⁽⁶⁷⁾ Kaip tai aiškinama Direktyvos 2014/24/ES 5 straipsnyje, Direktyvos 2014/25/ES 16 straipsnyje ir Direktyvos 2014/23/ES 8 straipsnyje.

⁽⁶⁸⁾ Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 1 dalyje teigiama, kad principas „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ turėtų būti taikomas (be jokių apribojimų) „vieš[osioms] sutarti[ms] ir koncesij[oms], kurių vertė yra lygi arba didesnė nei nustatytoji pirmoje pastraipoje, <...>, taip pat ir sudar[ant] tas viešąsias sutartis ir koncesijas, kurioms jokių konkrečių reikalavimų IV priede nenustatyta“.

⁽⁶⁹⁾ 2021 m. rugšėjo 28 d. Komisijos rekomendacija (ES) 2021/1749 dėl principo „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ praktinio taikymo. Principo įgyvendinimo priimant sprendimus energetikos ir kituose sektoriuose gairės ir pavyzdžiai (OL L 350, 2021 10 4, p. 9, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reco/2021/1749/oj>).

⁽⁷⁰⁾ Reikia pripažinti, kad Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 1 dalyje nurodytos vertės yra susijusios su tradicinio viešojo pirkimo direktyvomis, o ne su Direktyvoje 2009/81/EB nurodytomis vertėmis.

⁽⁷¹⁾ 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2018/1807 dėl laisvo ne asmens duomenų judėjimo Europos Sąjungoje pagrindų (OL L 303, 2018 11 28, p. 59, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1807/oj>) 19 konstatuojamoji dalis.

Nors Sąjungos teisės aktuose nėra oficialios ekstremaliosios visuomenės sveikatos situacijos apibrėžties, ją galima plačiai apibrėžti kaip bioterorizmo, epidemijos (pavyzdžiui, virškinamojo trakto ligos, malarijos, dengė karštligės, Zikos virusinės ligos) ar pandeminės ligos (pavyzdžiui, paukščių gripo, COVID-19) arba naujo ir labai mirtino infekcijos sukėlėjo ar biologinio toksino sukeltos ligos ar sveikatos būklės atsiradimas ar neišvengiama grėsmė, dėl kurių kyla rimta didelio žmonių mirčių skaičiaus arba nuolatinės ar ilgalaikės negalios rizika.

Galiausiai, jei valstybė narė nori remtis viešojo saugumo arba „kritinės visuomenės sveikatos situacijos“ išimtimi, ji turi pateikti konkrečių įrodymų dėl esminio argumento, kuriuo grindžiamas nukrypimas nuo atitinkamų šio straipsnio nuostatų. Nacionalinėms priemonėms Sąjungos teisės negalima netaikyti vien dėl to, kad jomis siekiama užtikrinti viešąjį saugumą arba nacionalinę gynybą.

Ginkluotųjų pajėgų ir karinės įrangos tiekimo sutartys

Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnis taikomas ginkluotųjų pajėgų sutartims, tačiau tik tiek, kiek jo taikymas neprieštarauja ginkluotųjų pajėgų veiklos pobūdžiui ir svarbiausiam tikslui. Norint taikyti šią išimtį, reikia kiekvienu konkrečiu atveju išnagrinėti konkrečią sutartį, kad būtų nustatyta, ar Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnyje nustatytos pareigos prieštarauja ginkluotųjų pajėgų veiklos pobūdžiui ir svarbiausiam tikslui. Ši išimtis taikoma visų rūšių darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutartims.

Apibrėžiant ginkluotųjų pajėgų sąvoką reikia atskirti **ginkluotąsias** pajėgas ir **saugumo** pajėgas (žr. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/81/EB 28 straipsnio 5 dalį). Ginkluotosios pajėgos iš esmės yra valstybės narės karinės pajėgos, paprastai kariuomenė, karinis jūrų laivynas ir oro pajėgos, o saugumo pajėgos yra susijusios su sukarintomis pajėgomis, policija ar kitomis teisėsaugos institucijomis (įskaitant policiją ar kitas regioninio ar vietos lygmens teisėsaugos institucijas) ir žvalgybos agentūromis (taip pat žr. šio skyriaus punktą „Ekstremaliosios viešojo saugumo ir visuomenės sveikatos situacijos“ dėl išimties, susijusios su viešuoju saugumu). Terminas „ginkluotųjų pajėgų sutartys“ suprantamas plačiai, kaip sutartys, sudarytos specialiai ginkluotųjų pajėgų naudai, o ne tik pačių ginkluotųjų pajėgų sudarytos sutartys. Tokias sutartis galėtų sudaryti ir gynybos ministerijos, kariuomenės tiekimo agentūros, taip pat kiti atitinkami valstybių narių subjektai. Todėl galima manyti, kad išimtis gali būti taikoma visoms sutartims, patenkančioms į Direktyvos 2009/81/EB 2 straipsnio c punkto taikymo sritį, taip pat darbų ir paslaugų, skirtų konkrečiai kariniams tikslams, sutartims (Direktyvos 2009/81/EB 2 straipsnio d punkto pirmoji pusė), jei įvertinus kiekvieną konkretų atvejį paaiškėja, kad laikantis Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnyje nustatytų pareigų kiltų pavojus svarbiausiam veiklos pobūdžiui ar tikslui.

Karinės įrangos tiekimo sutartims Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnyje nustatytos pareigos netaikomos, neatsižvelgiant į tai, kas sudaro sutartis arba į kurios viešųjų pirkimų direktyvos taikymo sritį jos patenka.

Karinė įranga apibrėžta Direktyvos 2009/81/EB 1 straipsnio 6 punkte.

6.2.3. Sutartys dėl energijos vartojimo efektyvumo

Sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo apibrėžta Direktyvos (ES) 2023/1791 2 straipsnio 33 punkte.

Sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo projektų viešosioms įstaigoms labai naudinga sudaryti sudarant sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo, užuot juos įgyvendinus pagal įprastą paslaugų ar darbų sutartį. Pastarasis būdas reikalauja pakankamai finansinių ir vidaus darbuotojų išteklių sutarčių sudarymo ir stebėsenos procesams, o išsamios žinios ir garantuotu veiksmingumu, suteikiamais sudarant sutartį dėl energijos vartojimo efektyvumo, užtikrinamas investicijų veiksmingumas.

Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai, organizuodami dėl energinių požiūriu reikšmingų paslaugų teikimo sutarčių viešuosius pirkimus, turi įvertinti, ar įmanoma sudaryti ilgalaikės sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo⁽⁷⁾, kurios padėtų ilguoju laikotarpiu sutaupyti energijos. Kadangi Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 3 dalyje nenurodyta, kokios rūšies paslaugų teikimo sutarčių viešieji pirkimai turėtų būti įtraukti į šį vertinimą, tai turi būti atliekama atskirai arba atliekant platesnį vertinimą kiekvienu tokių sutarčių viešųjų pirkimų atveju, jei jos yra reikšmingos energiniu požiūriu.

⁽⁷⁾ Sutartys dėl energijos vartojimo efektyvumo – naudos gavėjo ir energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės teikėjo sutartis, tikrinama ir stebima visą susitarimo laikotarpį, kai už investicijas (darbą, prekių ar paslaugų tiekimą) į tą priemonę mokama atsižvelgiant į suderintą energijos vartojimo efektyvumo didinimo lygį ar kitą sutartą energinio naudingumo kriterijų, pvz., sutaupyta lėšas, taip pat žr. Direktyvos (ES) 2023/1791 2 straipsnio 11 punktą.

Energiniu požiūriu reikšmingos paslaugų sutartys yra, pavyzdžiui, šilumos ar transporto paslaugų teikimo sutartys, pastatų ar gatvių apšvietimo priežiūros paslaugų sutartys arba energiją vartojančių įrenginių valdymo paslaugų sutartys.

Naudojantis specializuotomis energetikos paslaugomis sudarant sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo galima: i) sudaryti sąlygas viešajam sektoriui sutaupyti daugiau energijos, ii) išvengti technologinio susaistymo ir iii) sumažinti sąnaudas, palyginti su vidaus sprendimais ⁽⁷³⁾ ⁽⁷⁴⁾.

6.2.4. Platesni tvarumo, socialiniai, aplinkos ir žiedinės ekonomikos aspektai, taip pat Sąjungos žaliojo viešojo pirkimo kriterijai ir lygiavertčiai nacionaliniai kriterijai

Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 5 dalyje nustatyta, pirma, kad valstybės narės gali reikalauti, kad perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai, sudarydami tos direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nurodytas sutartis, pirkimo praktikoje prirėikus atsižvelgtų į platesnius tvarumo, socialinius, aplinkos ir žiedinės ekonomikos aspektus ⁽⁷⁵⁾.

6.2.5. Informacija apie sutarčių poveikį energijos vartojimo efektyvumui ir informacija apie naujojo pastato visuotinio atšilimo potencialą per gyvavimo ciklą

Laikydami skaidrumo principų, viešieji pirkėjai turi viešai skelbti informaciją apie sutarčių, kurių vertė yra lygi Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 1 dalyje nurodytai vertei arba už ją didesnė, poveikį energijos vartojimo efektyvumui.

Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 5 dalies antroje pastraipoje reikalaujama, kad informacija būtų skelbiama interneto svetainėje „Tenders Electronic Daily“ (TED) skelbiamuose pranešimuose apie viešuosius pirkimus, tam skirtuose laukuose, nustatytuose remiantis Įgyvendinimo reglamentu (ES) 2019/1780 ⁽⁷⁶⁾. Ši informacija turi būti pateikta atitinkamuose skelbimuose, kurie turi būti paskelbti pagal viešojo pirkimo direktyvas ir Įgyvendinimo reglamentą (ES) 2019/1780 dėl pranešimų skelbimo TED, kuris yra internetinė ES oficialiojo leidinio priedo versija ⁽⁷⁷⁾. Šiam pranešimui reikalingus TED pakeitimus pateiks Komisija.

Be to, perkančiosios organizacijos gali reikalauti, kad konkurso dalyviai atskleistų informaciją apie naujo pastato ir renovotino pastato visuotinio atšilimo potencialą per gyvavimo ciklą, mažo anglies dioksido pėdsako medžiagų naudojimą ir naudojamų medžiagų žiediskumą. Jei jos nuspręstų tai padaryti, šis reikalavimas galėtų būti nustatytas konkurso dokumentuose ir su konkurso laimėjusiu dalyviu sudarytoje sutartyje. Turi būti pasirūpinta, kad nesilaikant šio reikalavimo (pateikti pirmiau minėtą informaciją) pasiūlymas būtų atmestas pagal atitinkamą viešųjų pirkimų procedūrą arba atsirasut sutartinių pasekmių tuo atveju, jei vykdam sutartį nesilaikoma nurodytų verčių. Pagal 7 straipsnio 5 dalį, šios informacijos skelbimas ypač svarbus naujų pastatų, kurių patalpų plotas ⁽⁷⁸⁾ didesnis kaip 2 000 kvadratinų metrų, atveju.

⁽⁷³⁾ Moles-Grueso / Bertoldi / Boza-Kiss EUR 30614 EN.

⁽⁷⁴⁾ Daugiau informacijos apie sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo galimybių vertinimą perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai gali rasti, pavyzdžiui, Moles-Grueso/Bertoldi/Boza-Kiss, *Energy Performance Contracting in the Public Sector of the EU – 2020* (2021) ir Boza-Kiss/Zangheri/Bertoldi/Economidou, *Practices and opportunities for Energy Performance Contracting in the public sector in EU Member States* (2017).

⁽⁷⁵⁾ Gairės, kaip į viešuosius pirkimus įtraukti platesnius aspektus:

žaliasis viešasis pirkimas: https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement_en;

Viešųjų pirkėjų bendruomenės platforma: <https://public-buyers-community.ec.europa.eu/about>;

Komisijos pranešimas „Socialinis pirkimas. Socialinių aspektų įtraukimo į viešuosius pirkimus vadovas (2 leidimas)“, C(2021) 3573 final, <https://op.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/47c69b3a-cfcf-11eb-ac72-01aa75ed71a1/language-lt>.

„Veiksmingų socialiai atsakingų viešųjų pirkimų užtikrinimas. 71 Gerosios praktikos atvejais“, 2020 m. gegužės mėn.;

viešiesiems pirkėjams skirtos priemonės: https://commission.europa.eu/funding-tenders/tools-public-buyers/social-procurement_lt;

European Commission/ICLEI, *Buying green! A handbook on green public procurement* („Pirmenybė žaliajam pirkimui! Žaliojo viešojo pirkimo vadovas“) (2016).

⁽⁷⁶⁾ 2019 m. rugsėjo 23 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2019/1780, kuriuo nustatomos viešųjų pirkimų skelbimo standartinės formos ir panaikinamas Įgyvendinimo reglamentas (ES) 2015/1986 (e. formos) (OL L 272, 2019 10 25, p. 7, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2019/1780/oj) bus pritaikyta pateikiant laukelius, kurių reikia siekiant užtikrinti poveikio energijos vartojimo efektyvumui skaidrumą pagal 7 straipsnio 5 dalies antrą pastraipą, užtikrinti energijos vartojimo efektyvumo reikalavimų taikymo skaidrumą, viešai teikiant informaciją apie sutarčių poveikį energijos vartojimo efektyvumui, t. y. skelbiant šią informaciją atitinkamuose pranešimuose „Tenders Electronic Daily“ (TED).

⁽⁷⁷⁾ <https://ted.europa.eu/lt/>.

⁽⁷⁸⁾ Siekdamas įvertinti šį plotą, valstybės narės galėtų remtis energinio naudingumo sertifikate nurodyto ploto tipu (kuris iš esmės bus bendras patalpų plotas).

6.2.6. Parama perkančiosioms organizacijoms ir perkantiesiems subjektams

Pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 5 dalies trečią pastraipą, valstybės narės turi padėti perkančiosioms organizacijoms ir perkantiesiems subjektams taikyti energijos vartojimo efektyvumo reikalavimus.

Gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimas

Gerai žinoma paramos perkančiosioms organizacijoms ir perkantiesiems subjektams priemonė – pateikti jiems gyvavimo ciklo sąnaudų⁽⁷⁹⁾ vertinimo metodikas. Direktyvose 2014/24/ES ir 2014/25/ES aiškiai numatyta galimybė viešuosiuose pirkimuose naudoti gyvavimo ciklo sąnaudas. Apskaičiavimo metodas ir duomenys, kuriuos turi pateikti konkurso dalyviai, turi būti nustatyti konkurso dokumentuose.

Naudojant gyvavimo ciklo sąnaudas atsižvelgiama ne tik į prekės ar paslaugos, pastato ar darbų pirkimo kainą, o pirkimo kaina paprastai neatspindi viso finansinio pirkimo poveikio pirkėjo biudžetui. Todėl tipinis gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimas grindžiamas:

- pirkimo išlaidomis ir visomis susijusiomis išlaidomis, pvz., pristatymo (transporto), įrengimo ir perdavimo eksploatuoti;
- eksploatavimo išlaidomis, įskaitant komunalines išlaidas, pvz., energijos, vandens ir kitų vartojimo prekių, mokesčiais, draudimo išlaidomis, mokymo išlaidomis, remonto ir priežiūros išlaidomis;
- gyvavimo ciklo pabaigos išlaidomis, pvz., šalinimo, perdirbimo arba atnaujinimo ir eksploatavimo nutraukimo išlaidomis;
- atskaityta likutine verte, kuri yra pajamos iš turto pardavimo pasibaigus jo naudojimui;
- turto ilgaamžiškumu ir garantiniu laikotarpiu⁽⁸⁰⁾.

Atsižvelgiant į tai, buvo parengtos kelios konkrečioms sektoriams skirtos gyvavimo ciklo sąnaudų skaičiavimo priemonės, kuriomis siekiama palengvinti viešųjų pirkimų vykdytojų naudojimąsi gyvavimo ciklo sąnaudomis (pavyzdžiui, prekybos automatų, vidaus ir lauko apšvietimo, taip pat kompiuterių ir monitorių).⁽⁸¹⁾ Be to, Vietos valdžios institucijų už tvarų vystymąsi (ICLEI) tinkle buvo sukurtos kitos gyvavimo ciklo sąnaudų priemonės⁽⁸²⁾.

Kompetencijos palaikymo centrai

Siekiant padėti perkančiosioms organizacijoms ir perkantiesiems subjektams taikyti energijos vartojimo efektyvumo reikalavimus, Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 5 dalyje taip pat reikalaujama, kad valstybės narės steigtų kompetencijos palaikymo centrus.

Kompetencijos palaikymo centrų privalumas yra tas, kad jie gali centralizuoti viešųjų pirkimų veiklą ir priemones, kaip antai: i) organizuoti ir vykdyti teminius mokymus ir praktinius seminarus visose regionų ir (arba) vietos teritorijose (atskirai arba juos integruoti į bendresnius viešųjų pirkimų mokymus) ir ii) teikti vadovus. Pavyzdžiui, KEINO yra Suomijos tvarių ir novatoriškų viešųjų pirkimų kompetencijos centras, veikiantis tinklo pagrindu. KEINO plėtoja perkančiųjų subjektų praktinę patirtį ir teikia konsultavimo paslaugas tvarių ir novatoriškų viešųjų pirkimų klausimais.

Dėl išsamesnių gairių perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai taip pat gali kreiptis į Europos žaliojo viešojo pirkimo pagalbos tarnybą⁽⁸³⁾.

Perkančiųjų organizacijų tarpusavio bendradarbiavimas, be kita ko, tarpvalstybiniu mastu

Daugelis problemų, su kuriomis susiduriama įgyvendinant energijos vartojimo efektyvumo reikalavimus viešuosiuose pirkimuose, yra bendros daugeliui perkančiųjų organizacijų ir perkančiųjų subjektų, todėl gali būti itin naudinga dalyvauti tinklų kūrimo ir bendradarbiavimo su kitais subjektais veikloje. Todėl valstybės narės turėtų skatinti tokį bendradarbiavimą (kaip reikalaujama Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 5 dalyje).

⁽⁷⁹⁾ https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement/life-cycle-costing_en/.

⁽⁸⁰⁾ Perera/Morton/Perfremment, *Life Cycle Costing in Sustainable Public Procurement: A Question of Value* (2009) 1 ir Estevan/Schaefer/Adell, *Life Cycle Costing State of the art report* (2018).

⁽⁸¹⁾ https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement/life-cycle-costing_lt/.

⁽⁸²⁾ Pvz., transporto priemonių viešiesiems pirkimams – Švaraus transporto priemonių parko gyvavimo ciklo sąnaudų priemonė (angl. *Clean Fleets LCC Tool*), <https://iclei-europe.org/publications-tools/?c=search&uid=0IKEKnVb/>.

⁽⁸³⁾ <http://ec.europa.eu/environment/gpp/helpdesk.htm/>.

Nacionaliniu arba regioniniu lygmeniu jau sukurti įvairūs tinklai, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama tvariems viešiesiems pirkimams. Dalyvavimas tokiuose tinkluose ar bet kurioje kitoje Europoje įgyvendinamoje iniciatyvoje ir projekte gali labai padėti užtikrinti nuolatinį politinį įsipareigojimą vykdyti žaliuosius viešuosius pirkimus ir užtikrinti jų matomumą. Tai taip pat gali padėti pasinaudoti atitinkamais finansavimo šaltiniais ⁽⁸⁴⁾.

Bendri viešieji pirkimai

Bendri viešieji pirkimai – perkančiųjų organizacijų ar perkančiųjų subjektų grupės viešųjų pirkimų veiklos sujungimas, siekiant sutaupyti lėšų perkant dideliais kiekiais, mažinant administracines išlaidas, pasitelkiant technines ir rinkos žinias ⁽⁸⁵⁾. Tai gali būti ypač naudinga taikant energijos vartojimo efektyvumo reikalavimus, nes galima dalytis patirtimi energijos vartojimo efektyvumo srityje ir žiniomis apie efektyviai energiją vartojančių produktų, darbų ir paslaugų rinką. Mažesniu mastu jie gali būti susiję su pastatais, kuriems paprastai netaikomos viešųjų pirkimų taisyklės, taigi ir viešųjų pirkimų telkimo veikla. Bendrus viešuosius pirkimus gali vykdyti, pavyzdžiui, centrinės perkančiosios organizacijos, siūlančios centralizuotas pirkimo paslaugas perkančiosioms organizacijoms ir perkantiems subjektams.

6.2.7. Energijos vartojimo efektyvumo didinimo ir atitinkamų kliūčių šalinimo nuostatų ir praktikos nustatymas

Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 7 ir 8 dalyse iš esmės aptariamas tas pats klausimas, t. y. kliūtys, trukdančios viešųjų pirkimų vykdytojams investuoti į energijos vartojimo efektyvumą ir naudotis ilgalaikėmis sutartimis dėl energijos vartojimo efektyvumo. Tokios kliūtys dažnai yra teisinės ar reguliavimo nuostatos arba administravimo praktika, kuriose laikomasi prieštaringų požiūrių. Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 7 dalyje numatyta nustatyti teisinės ir reguliavimo nuostatas bei administravimo praktiką, susijusias su viešaisiais pirkimais, metinio biudžeto sudarymu ir apskaita, siekiant sumažinti šių kliūčių poveikį perkančiosioms organizacijoms ir perkantiems subjektams, o Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 8 dalyje numatyta pašalinti reguliavimo ir su reguliavimu nesusijusias kliūtis.

Be to, Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 8 dalimi valstybės narės įpareigojamos savo pažangos ataskaitose, teikiamose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose, pranešti Komisijai apie priemones, kurių imtasi siekiant pašalinti kliūtis, trukdančias didinti energijos vartojimo efektyvumą viešuosiuose pirkimuose.

Priešingai nei Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 1 dalis, kuri taikoma tik viešosioms sutartims ir koncesijoms, kurių vertė, *inter alia*, yra lygi viešojo pirkimo direktyvose nustatytai vertei arba už ją didesnė, Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 7 ir 8 dalyse taikomos visoms viešųjų pirkimų procedūroms.

Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 8 dalyje nurodytų reguliavimo ⁽⁸⁶⁾ ir su reguliavimu nesusijusių ⁽⁸⁷⁾ kliūčių pavyzdžiai: ⁽⁸⁸⁾

- biudžeto stoka;
- teisinės ir institucinės kliūtys;
- laiko stoka;
- nepakankamas tikslinių viešųjų pirkimų vykdytojų susidomėjimas;

⁽⁸⁴⁾ Šiomis aplinkybėmis verta pažymėti, kad Komisija neseniai sukūrė Viešųjų pirkėjų bendruomenės platformą – novatorišką platformą, skirtą perkančiųjų organizacijų ir perkančiųjų subjektų bendradarbiavimui ir dalijimuisi žiniomis visoje Europoje palengvinti. Ši platforma yra skaitmeninė erdvė, kurioje viešųjų pirkimų suinteresuotieji subjektai gali susiburti ir keistis geriausios praktikos pavyzdžiais, dalytis patirtimi ir aptarti problemas. <https://public-buyers-community.ec.europa.eu/>. Danijoje, kaip ir Prancūzijos Didžiųjų Vakarų regioniniame tinkle (www.reseaugrandouest.fr), sudaromos palankesnės sąlygos keistis patirtimi. Vienas pavyzdys Europos lygmeniu yra kampanija „Procura+“, kuria siekiama užtikrinti galimybę dalytis ŽVP patirtimi su užsienio šalimis ir padėti pavieniams dalyviams ją įgyvendinti vietoje (www.procuraplus.org). Informacijos taip pat galima rasti čia: European Commission/ICLEI, *Buying green! A handbook on green public procurement* („Pirmenybė žaliajam pirkimui! Žaliojo viešojo pirkimo vadovas“) (2016).

⁽⁸⁵⁾ Žr., pvz., European Commission/ICLEI, *Buying green! A handbook on green public procurement* („Pirmenybė žaliajam pirkimui! Žaliojo viešojo pirkimo vadovas“) (2016), p. 31, ir Risvig Hamer straipsnį Steinicke/Vesterdorf knygoje „EU Public Procurement Law“ („ES viešųjų pirkimų teisė“) (2018), p. 444.

⁽⁸⁶⁾ T. y. dėl reguliavimo atsirandančios kliūtys.

⁽⁸⁷⁾ T. y. kliūtys, atsirandančios ne dėl reguliavimo.

⁽⁸⁸⁾ *Luyckx/Pál-Hegedűs Ortega*, Public procurement of energy-efficient works, supplies and services – Support provided to projects under the Intelligent Energy Europe II programme and Horizon 2020 Energy Efficiency (2020).

— nepakankama prieiga prie tiekėjų.

Todėl priemonės, kurias šiuo atžvilgiu gali įgyvendinti valstybės narės, gali būti:

- (konkurso) gairių, pavyzdinių sutarčių ir aiškinamųjų komunikatų priėmimas arba administracinių procedūrų supaprastinimas;
- naujausių sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo demonstracinių pavyzdžių (pavyzdžiui, pritaikytų prie naujų sutarčių sudarymo galimybių) parengimas;
- tolesnės kokybės užtikrinimo pastangos (paslaugų kokybės, matavimo ir tikrinimo požiūriu, kad tai taptų viešojo sektoriaus intervencinių priemonių norma, griežtai nurodant jas sutartyse) vertinant naudojimąsi sutartimis dėl energijos vartojimo efektyvumo;
- paskatų, tokių kaip energijos taupymo politikos ir tikslų trūkumas, skirtingų paskatų paplitimas ir ribotas pavyzdinio viešųjų pastatų vaidmens įgyvendinimas, šalinimas ⁽⁸⁹⁾;
- paskatų, pavyzdžiui, perkančiųjų organizacijų ir subjektų konkursų, kai perkančioji organizacija (subjektas), išsigijusi efektyviausiai energiją vartojančius produktus, paslaugas, darbus ar pastatus bei laimėjusi konkursą, gauna apdovanojimus ar kitokią naudą, kūrimas ⁽⁹⁰⁾.

Šiomis aplinkybėmis verta paminėti, kad iš Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2021/783 ⁽⁹¹⁾ nustatytos Sąjungos programos LIFE paprogramės „Perėjimas prie švarios energijos“ bus skiriamas finansavimas siekiant remti geriausią Sąjungos energijos vartojimo efektyvumo politikos įgyvendinimo praktiką, kuri padeda šalinti su elgesiu, rinka ir reguliavimu susijusias kliūtis didinti energijos vartojimo efektyvumą. Tai gali padėti valstybėms narėms pašalinti pirmiau nurodytas kliūtis.

7. Informacijos teikimo reikalavimai

7.1. Integruotų nacionalinių energetikos ir klimato srities veiksmų planų atnaujinimas

Pagal Reglamento (ES) 2018/1999 14 straipsnio 2 dalį valstybės narės ne vėliau kaip 2024 m. birželio 30 d. turi pateikti atnaujintą paskutinį pateiktą integruotą **nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą** (NEKSVP). Reglamento (ES) 2018/1999 14 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės pateiktą NEKSVP atnaujinimo projektą visada likus metams iki Reglamento (ES) 2018/1999 14 straipsnio 2 dalyje nustatyto pateikimo termino.

Atnaujinant NEKSVP reikia atsižvelgti ne tik į Reglamentą (ES) 2018/1999, bet ir į Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 5 dalies pirmą sakinį. Jame reikalaujama, kad valstybės narės kasmet praneštų Komisijai apie kiekvienais metais pasiektą energijos suvartojimo sumažinimą, suskirstytą pagal sektorius. Šį suskirstymą galima atlikti pagal 2 lentelėje pateiktus duomenų laukelius.

Atnaujintame plane turi būti nurodytas visų viešųjų įstaigų pasiektas energijos suvartojimo sumažinimas pagal sektorius. Galutinės energijos suvartojimo mažinimo tikslas turi būti apskaičiuojamas pagal 4.1.2 punkte nustatytas taisykles, o jo suskirstymas pagal sektorius turėtų apimti bent šiuos elementus:

suskirstymą pagal tris privalomas grupes, numatytas pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 3 dalį: viešosios įstaigos vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 50 000, bet daugiau kaip 5 000 gyventojų; viešosios įstaigos vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 5 000 gyventojų; visos kitos viešosios įstaigos;

suskirstymą pagal viešųjų paslaugų sektorius, kaip nurodyta 2 lentelėje;

suskirstymą pagal viešąjį transportą ir ginkluotąsias pajėgas tik tuo atveju, jei valstybė narė ketina viename arba abiejuose šiuose sektoriuose pasiektą galutinės energijos suvartojimo sumažinimą įskaičiuoti į galutinės energijos suvartojimo mažinimo tikslą.

⁽⁸⁹⁾ Moles-Grueso / Bertoldi / Boza-Kiss EUR 30614 EN.

⁽⁹⁰⁾ Pavyzdžiui, galima paminėti „Procura+“ apdovanojimus, <https://procuraplus.org/awards/>.

⁽⁹¹⁾ 2021 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/783, kuriuo nustatoma Aplinkos ir klimato politikos programa (LIFE) ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 1293/2013 (OL L 172, 2021 5 17, p. 53, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/783/oj>).

Atnaujintuose integruotuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksnių planuose turi būti aprašytos priemonės, kurios jau įgyvendintos arba planuojamos įgyvendinti siekiant Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnyje nustatytą galutinės energijos suvartojimo mažinimo tikslų ir tos direktyvos 6 straipsnyje nustatyto renovacijos tikslo. Be to, turėtų būti įtrauktos įgyvendinamos arba planuojamos įgyvendinti politikos priemonės, kuriomis užtikrinamas Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnyje nustatytų pareigų vykdymas.

Todėl Reglamento (ES) 2018/1999 I priedo 3.2 punkte nurodytas energijos vartojimo efektyvumo politikos ir priemonių pristatymas turi būti išplėstas įtraukiant skirsnį dėl viešajam sektoriui skirtų priemonių. Be politikos priemonių, kurios aiškiai įtrauktos į Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 6, 7, 8 ir 9 dalis, šiame skirsnyje taip pat rekomenduojama pateikti aprašymą, kaip užtikrinamas pastangų pasidalijimas, pavyzdžiui, tarp centrinių, regionų ir vietos valdžios institucijų, kai valstybė narė įgyvendina Direktyvos (ES) 2023/1791 5 ir 6 straipsniuose nustatytas pareigas.

7.2. Pažangos ataskaitų teikimas

Reglamento (ES) 2018/1999 17 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės pateiktų savo nacionalines energetikos ir klimato srities **pažangos ataskaitas**, kurios apimtų visus penkis energetikos sąjungos aspektus, iš kurių vienas yra energijos vartojimo efektyvumas.

Reglamento (ES) 2018/1999 21 straipsnyje nurodyta, kokią informaciją apie energijos vartojimo efektyvumą reikia pateikti ataskaitose, susijusiose su Direktyvos (ES) 2023/1791 5, 6 ir 7 straipsniuose nustatytais pareigomis. Reikalaujama, kad valstybės narės pateiktų informaciją apie nacionalines trajektorijas, uždavinius ir tikslus, tam tikros politikos ir priemonių įgyvendinimą, taip pat Reglamento (ES) 2018/1999 IX priedo 2 dalyje išsamiau išdėstytą informaciją.

Teikiant nacionalines energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitas reikia atsižvelgti ne tik į Reglamentą (ES) 2018/1999, bet ir į Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 5 dalies antrą sakinį ir 7 straipsnio 8 dalį. Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 5 dalies antrame sakinyje reikalaujama, kad valstybės narės kasmet praneštų Komisijai apie kiekvienais metais visų viešųjų įstaigų energijos suvartojimo sumažinimą, suskirstytą pagal sektorius. Direktyvos (ES) 2023/1791 7 straipsnio 8 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės savo pažangos ataskaitose, teikiamose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksnių planuose, pranešti Komisijai apie priemones, kurių imtasi siekiant pašalinti kliūtis, trukdančias didinti energijos vartojimo efektyvumą viešuosiuose pirkimuose.

Kad Komisija galėtų įvykdyti Reglamento (ES) 2018/1999 29 straipsnyje numatytą pareigą įvertinti pažangą, jei peržiūrima bazinio scenarijaus apibrėžtis arba atliekamas su klimatu ar paslaugų lygiu susijęs koregavimas, rekomenduojama, kad informacija apie galutinės energijos suvartojimo mažinimo tikslų pasiekimą apimtų bent šiuos kiekvienų metų elementus:

- bazinio scenarijaus apibrėžties ir susijusio tikslo apskaičiavimo peržiūrą, palyginti su naujausia pažangos ataskaita, įskaitant patikrinamą pagrindimą, kodėl bazinis scenarijus turėjo būti peržiūrėtas;
- su klimatu susijusių koregavimų pagal paslaugų sektorių ir klimato zonas poveikį galutinės energijos suvartojimui, apie kurį pranešta;
- su paslaugų lygiu susijusio koregavimo poveikį galutinės energijos suvartojimui, apie kurį pranešta.

Jei valstybė narė ketina atsižvelgti į energijos suvartojimo sumažinimą viešajame transporte arba ginkluotosiose pajėgose, informacija turėtų apimti galutinės energijos suvartojimo sumažinimą viešajame transporte arba ginkluotosiose pajėgose.

Pirmosios nacionalinės energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitos turėjo būti pateiktos iki 2023 m. kovo 15 d., o vėliau valstybės narės turi teikti pažangos ataskaitas du kartus per metus, nepriklausomai nuo Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 5 dalyje nustatyto reikalavimo, kuriuo valstybės narės įpareigojamos pranešti apie kiekvienais metais visų viešųjų įstaigų pasiektą energijos suvartojimo sumažinimą.

A PRIEDĖLIS

Tikslų apskaičiavimas ir tikslų pasiekimo tikrinimas

Tikslo apskaičiavimas: formulės, pagal kurias apskaičiuojamas didžiausias valstybės narės viešojo sektoriaus galutinės energijos suvartojimas pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nustatytas pareigas

2025, 2026 m.

$$FEC_{max,2025} = FEC_{G1,2025}$$

$$FEC_{G1,2025} = FEC_{G1,BL} \times R_{G1,BL_{2025}}$$

$$FEC_{G1,BL}$$

Galutinės energijos suvartojimas, 1 grupės bazinis scenarijus

$$R_{G1,BL_{2025}} = \left(1 - \left(\frac{82}{365}\right) \times 0,019\right) = 0,996$$

82 yra dienų skaičius nuo perkėlimo į nacionalinę teisę termino – 2025 m. spalio 11 d. (imtinai) – iki 2025 m. pabaigos.

$$FEC_{max,2026} = FEC_{G1,2025} - (1 \times 0,019 \times FEC_{G1,BL})$$

2027, 2028 ir 2029 m.

$$FEC_{max,2027} = FEC_{G1,2025} - (2 \times 0,019 \times FEC_{G1,BL}) + \left(FEC_{G2,BL} - (1 \times 0,019 \times FEC_{G2,BL})\right)$$

$$FEC_{max,2028} = FEC_{G1,2025} - (3 \times 0,019 \times FEC_{G1,BL}) + \left(FEC_{G2,BL} - (2 \times 0,019 \times FEC_{G2,BL})\right)$$

$$FEC_{max,2029} = FEC_{G1,2025} - (4 \times 0,019 \times FEC_{G1,BL}) + \left(FEC_{G2,BL} - (3 \times 0,019 \times FEC_{G2,BL})\right)$$

2030, 2031 m.

$$FEC_{max,2030} = FEC_{G1,2025} - (5 \times 0,019 \times FEC_{G1,BL}) + \left(FEC_{G2,BL} - (4 \times 0,019 \times FEC_{G2,BL})\right) + \left(FEC_{G3,BL} - (1 \times 0,019 \times FEC_{G3,BL})\right)$$

$$FEC_{max,2031} = FEC_{G1,2025} - (6 \times 0,019 \times FEC_{G1,BL}) + \left(FEC_{G2,BL} - (5 \times 0,019 \times FEC_{G2,BL})\right) + \left(FEC_{G3,BL} - (2 \times 0,019 \times FEC_{G3,BL})\right)$$

Vėlesniais metais (nuo 2032 m.)

$$FEC_{max,20n} = FEC_{G1,2025} - \left((n-25) \times 0,019 \times FEC_{G1,BL}\right) + \left(FEC_{G2,BL} - \left((n-26) \times 0,019 \times FEC_{G2,BL}\right)\right) + \left(FEC_{G3,BL} - \left((n-29) \times 0,019 \times FEC_{G3,BL}\right)\right)$$

čia: $n \in \mathbb{N}$: $n \geq 32$.

Santrumpa	Paaiškinimas
$FEC_{G1,2025} = FEC_{G1,BL} \times R_{G1,BL_{2025}}$	Didžiausias 1 grupės galutinės energijos suvartojimas 2025 m. (pro rata) (1 grupė atitinka visus viešąsias įstaigas, išskyrus tas, kurios įtrauktos į 2 ir 3 grupes; žr. toliau)

Santrumpa	Paaiškinimas
$R_{G1,BL_{2025}}$	$\left(1 - \left(\frac{82}{365}\right) \times 0,019\right) 996$ 2025 m. mažinimo daugiklis. $FEC_{G1,BL}$ 2025 m. sumažinama ne 1,9 proc., o proporcingai (<i>pro rata</i>) likusioms 82 dienoms 2025 m. nuo perkėlimo į nacionalinę teisę dienos.
$FEC_{G1,BL}$	Galutinės energijos suvartojimas, 1 grupės bazinis scenarijus; 1 grupė atitinka visas viešąsias įstaigas, išskyrus tas, kurios įtrauktos į 2 ir 3 grupes.
$FEC_{G2,BL}$	Galutinės energijos suvartojimas, 2 grupės bazinis scenarijus; 2 grupė atitinka visas viešąsias įstaigas vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 50 000, bet daugiau kaip 5 000 gyventojų.
$FEC_{G3,BL}$	Galutinės energijos suvartojimas, 3 grupės bazinis scenarijus; 3 grupė atitinka visas viešąsias įstaigas vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 5 000 gyventojų.
n	Metai 2 skaitmenimis, pavyzdžiui, 30 atitinka 2030 m.

Tikslų pasiekimo tikrinimas: tikslo ir faktinio galutinės energijos suvartojimo palyginimo formulės (2025–2031 m.)

$$FEC_{real,G1,adj,2025} - RED_{T_OR_D,adj,2025} \times RT_{OR_D_{2025}} \leq FEC_{max,2025}$$

$$FEC_{real,G1,adj,2026} - RED_{T_OR_D,adj,2026} \leq FEC_{max,2026}$$

$$FEC_{real,G1\&2adj,2027} - RED_{T_OR_D,adj,2027} \leq FEC_{max,2027}$$

$$FEC_{real,G1\&2adj,2028} - RED_{T_OR_D,adj,2028} \leq FEC_{max,2028}$$

$$FEC_{real,G1\&2adj,2029} - RED_{T_OR_D,adj,2029} \leq FEC_{max,2029}$$

$$FEC_{real,G1\&2\&3,adj,2030} - RED_{T_OR_D,adj,2030} \leq FEC_{max,2030}$$

$$FEC_{real,G1\&2\&3,adj,2031} - RED_{T_OR_D,adj,2031} \leq FEC_{max,2031}$$

Santrumpa	Paaiškinimas
$FEC_{real,G,adj,20n}$	Viešųjų įstaigų galutinės energijos suvartojimas (išskyrus transportą ir gynybą); pakoreguotas (jei taikytina); G atitinka G1, G1 + G2 arba G1 + G2 + G3, priklausomai nuo taikytinų metų. Jei ($n \in \mathbb{N} : n \geq 21$) – kiekvienam natūraliajam skaičiui nuo 21 iki 99
$RED_{T_OR_D,adj,20n}$	Galutinės energijos suvartojimo gynybos sektoriuje arba transporto sektoriuje sumažinimas („ARBA“ reiškia sumažinimą gynybos sektoriuje arba sumažinimą transporto sektoriuje, arba sumažinimą abiejuose sektoriuose) 20n metais; pakoreguotas (jei taikytina); palyginti su gynybos ar transporto sektorių galutinės energijos suvartojimu baziniais metais (2021 m.) Jei ($n \in \mathbb{N} : n \geq 25$)

Santrumpa	Paiškinimas
	$\text{didž.} \left\{ \begin{array}{ll} 0 & \text{if } FEC_{T\&D,20n} \geq FEC_{T\&D,2021} \\ (FEC_{T\&D,2021} - FEC_{T\&D,20n}) & \text{if } FEC_{T\&D,2021} > FEC_{T\&D,20n} \\ \\ 0 & \text{if } FEC_{D,20n} \geq FEC_{D,2021} \\ (FEC_{D,2021} - FEC_{D,20n}) & \text{if } FEC_{D,2021} > FEC_{D,20n} \\ \\ 0 & \text{if } FEC_{T,20n} \geq FEC_{T,2021} \\ (FEC_{T,2021} - FEC_{T,20n}) & \text{if } FEC_{T,2021} > FEC_{T,20n} \end{array} \right.$
	Galutinės energijos suvartojimas, transporto sektorius Jei ($n \in \mathbb{N} : n \geq 21$) — kiekvienam natūraliajam skaičiui nuo 21 iki 99
$FEC_{D,20n}$	Galutinės energijos suvartojimas, gynybos sektorius Jei ($n \in \mathbb{N} : n \geq 21$) — kiekvienam natūraliajam skaičiui nuo 21 iki 99
$FEC_{T\&D,20n}$	Galutinės energijos suvartojimas, transporto ir gynybos sektoriai Jei ($n \in \mathbb{N} : n \geq 21$) — kiekvienam natūraliajam skaičiui nuo 21 iki 99
$R_{T_OR_D_{2025}}$	$\left(\frac{82}{365}\right)$ 2025 m. transporto ir gynybos sektoriuose suvartotos energijos mažinimo daugiklis. 2025 m. gynybos ir transporto sektoriuose sutaupytos galutinės energijos kiekis apskaičiuojamas proporcingai (<i>pro rata</i>). Atitinka likusias 82 dienas 2025 m. nuo perkėlimo į nacionalinę teisę dienos.

B PRIEDĖLIS

Su klimatu susijęs koregavimas, viešųjų paslaugų lygio pokyčiai ir viešųjų įstaigų pašalinimas arba įtraukimas*Su klimatu susijęs koregavimas*

Pagrindiniai su klimatu susijusio galutinės energijos suvartojimo koregavimo principai pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 4 dalį:

- pagal klimato pokyčius koreguojama tik nuo klimato priklausoma energijos suvartojimo dalis. Paprastai tai susiję tik su galutinės energijos suvartojimu pastatams šildyti ir vėsinti;
- valstybė narė gali nuspręsti savo teritoriją laikyti vienos ar kelių klimato zonų dalimi;
- su klimatu susijęs koregavimas apskaičiuojamas pagal bendrą valstybės narės galutinės energijos suvartojimą kiekviename viešųjų paslaugų sektoriuje kiekvienoje apibrėžtoje klimato zonoje ⁽¹⁾;
- klimato pokyčius turi atspindėti pažangiausi parametrai: dažniausiai naudojamas šildymo parametras yra šildymo dienolaipsniai, o vėsinimo – vėsinimo dienolaipsniai;
- valstybė narė gali nustatyti šaliai tinkamas klimato zonas su sąlyga, kad nustatytose klimato zonose būtų prieinami reikiami klimato parametrai (šildymo ir vėsinimo dienolaipsniai) ⁽²⁾. Visi šildymo ir vėsinimo galutinės energijos suvartojimo duomenys turi būti priskirti konkrečiai klimato zonai;
- kad nebūtų skaičiuojami mažesni klimato pokyčiai, kurie paprastai daro labai menką poveikį energijos suvartojimui, klimato parametrams (paprastai šildymo ar vėsinimo dienolaipsniams) turėtų būti taikoma ± 5 proc. *de minimis* riba, palyginti su baziniais metais. Tai reiškia, kad su klimatu susijęs koregavimas atliekamas tik tuo atveju, jei klimato parametras yra 5 proc. didesnis arba mažesnis nei baziniais metais ⁽³⁾;
- nuo klimato priklausoma dalis, t. y. šildymui ir vėsinimui suvartota galutinė energija turėtų būti diferencijuojama pagal viešųjų paslaugų rūšį, vidutinę techninę konfigūraciją ir klimato sąlygas. Be to, apibrėžiant galutinės energijos suvartojimą, reikėtų atsižvelgti tik į tuos energijos nešiklius, kurie plačiai naudojami šildymo ar vėsinimo tikslais. Šildymo atveju tai paprastai yra: centralizuotas šilumos tiekimas, gamtinės dujos, krosnių kuras, granulės, medienos drožlės, kietasis biomasės kuras, kietasis iškastinis kuras ir elektros energija (tik šildymui naudojama dalis). Vėsinimo atveju – elektros energija (tik vėsinimui sunaudojama dalis) ir centralizuotas vėsumos tiekimas;
- jei valstybė narė nusprendžia šildymui taikyti su klimatu susijusį koregavimą, jis taip pat turi būti taikomas vėsinimui, jei viršijamos pirmiau minėtos *de minimis* ribos;
- tikslus nuo klimato priklausomos galutinės energijos suvartojimo dalies apskaičiavimas turėtų būti grindžiamas empiriniais įrodymais ir (arba) susijusiais tyrimais. Jei valstybė narė negali pateikti reikšmingų nuo klimato priklausomos viešosios paslaugos galutinės energijos suvartojimo įverčių remdamasi empiriniais įrodymais, tuomet numatytosios vertės, nustatytos 5 ir 6 lentelėse, laikomos tinkamomis vidutinėmis vertėmis.

⁽¹⁾ Kadangi pareiga yra susijusi su visa valstybe narė, netikslinga su klimatu susijusio koregavimo skaičiavimų atlikti žemesniu suskirstymo lygmeniu, pvz., kiekvienai atskirai viešajai įstaigai. Su klimatu susijusio koregavimo skaičiavimas aukščiausiu įmanomu suskirstymo lygmeniu, t. y. diferencijuojamas tik pagal klimato zoną ir viešąją paslaugą, yra pakankamas ir taip padaroma mažiau klaidų.

⁽²⁾ Šildymo ir vėsinimo dienolaipsnius EEE JRC skelbia adresu <https://agri4cast.jrc.ec.europa.eu/dataportal/>.

⁽³⁾ ± 5 proc. *de minimis* riba taikoma kiekvienam klimato parametrai atskirai. Tai reiškia, kad jei tam tikrais metais šildymo dienolaipsnių skirtumas, palyginti su baziniais metais, išlieka mažesnis nei 5 proc., o vėsinimo dienolaipsnių skirtumas viršija šią ribą, tais metais su klimatu susijęs koregavimas taikomas tik vėsinimui.

Su klimatu susijusio šildymui ir vėsinimui suvartotos galutinės energijos koregavimo bendroji formulė

$$FEC_{HC, adj} = FEC_{HC} \times (1 - f_{adj}) + FEC_{HC} \times f_{adj} \times \left(\frac{par_{base}}{par_{rep}} \right)$$

$FEC_{HC,adj}$	Galutinės energijos suvartojimas šildymui arba vėsinimui atlikus su klimatu susijusį koregavimą
FEC_{HC}	Energijos nešiklių, naudojamų šildymui arba vėsinimui, galutinės energijos suvartojimas (*)
f_{adj}	Koregavimo koeficientas, atitinkantis nuo klimato kaitos priklausančią galutinės energijos suvartojimo dalį, gautą iš energijos nešiklių, naudojamų šildymui arba vėsinimui
par_{rep}	Klimato parametro (šildymo arba vėsinimo dienolaipsnių) vertė ataskaitiniais metais
par_{base}	Klimato parametro (šildymo arba vėsinimo dienolaipsnių) vertė baziniais 2021 metais

(*) Paprastai energijos suvartojimą šildymui sudaro nurodytas energijos suvartojimas, susijęs su centralizuotu šilumos tiekimu, gamtinėmis dujomis, krosnių kuru, granulėmis, medienos skiedromis, kietuoju biomasės kuru, kietuoju iškastiniu kuru ir šildymui sunaudotos elektros energijos dalimi, o energijos suvartojimą vėsinimui sudaro nurodytas energijos suvartojimas, susijęs su centralizuotu vėsumos tiekimu ir vėsinimui sunaudotos elektros energijos dalimi (žr. 5 lentelę ir 6 lentelę).

Su klimatu susijusio koregavimo numatytyjų verčių lentelės

5 lentelėje pateikiamos nuo klimato priklausomos šildymui ar vėsinimui suvartojamos galutinės energijos dalies numatytosios vertės, suskirstytos pagal viešąsias paslaugas ir vidutines klimato sąlygas, remiantis ekspertų įverčiais. Numatytosios vertės turėtų būti taikomos su klimatu susijusiam koregavimui ne pastato lygmeniu, o atliekant su klimatu susijusius bendro energijos suvartojimo šildymui ar vėsinimui viešųjų paslaugų sektoriuje konkrečioje klimato zonoje koregavimus; klimato zonas turi apibrėžti valstybė narė. 5 lentelėje nustatytos nuo klimato priklausomos dalys yra susijusios tik su šildymui ir vėsinimui suvartotos energijos kiekiu. Energijos suvartojimą šildymui sudaro nurodytas energijos suvartojimas, susijęs su centralizuotu šilumos tiekimu, gamtinėmis dujomis, krosnių kuru, granulėmis, medienos skiedromis, kietuoju biomasės kuru, kietuoju iškastiniu kuru ir šildymui sunaudotos elektros energijos dalimi, kaip nurodyta 6 lentelėje. Energijos suvartojimą vėsinimui sudaro nurodytas energijos suvartojimas, susijęs su centralizuotu vėsumos tiekimu ir vėsinimui sunaudotos elektros energijos dalimi, kaip nurodyta 6 lentelėje.

5 lentelė

Nuo klimato priklausomos šildymui ar vėsinimui suvartojamos galutinės energijos dalies numatytosios vertės, suskirstytos pagal viešąsias paslaugas ir vidutines klimato sąlygas

(%)

Viešoji paslauga	Vidutinės klimato sąlygos Vidurio ir Šiaurės Vakarų Europoje		Vidutinės klimato sąlygos Pietų Europoje		Vidutinės klimato sąlygos Šiaurės Europoje	
	Šildymui suvartojamos energijos kiekis	Vėsinimui suvartojamos energijos kiekis	Šildymui suvartojamos energijos kiekis	Vėsinimui suvartojamos energijos kiekis	Šildymui suvartojamos energijos kiekis	Vėsinimui suvartojamos energijos kiekis
Biurų ir administracijos pastatai	80	90	65	90	85	90
Ligoninės ir sveikatos priežiūros pastatai	55	80	40	80	60	80
Mokyklos ir vaikų darželiai	75	90	60	90	80	90
Universitetai	80	80	50	80	85	80
Gamyklų ir dirbtuvių pastatai	85	90	80	90	90	90
Valstybei priklausantys gyvenamieji pastatai (pavyzdžiui, bendrabučiai)	65	90	50	90	75	90
Kiti viešieji pastatai (nuosavi arba nuomojami)	65	90	50	90	70	90

6 lentelė

Šildymui ir vėsinimui suvartojamos elektros energijos dalis, suskirstyta pagal viešąsias paslaugas ir vidutinės klimato sąlygas ⁽¹⁾

(%)

Viešoji paslauga	Vidutinės klimato sąlygos Vidurio ir Šiaurės Vakarų Europoje		Vidutinės klimato sąlygos Pietų Europoje		Vidutinės klimato sąlygos Šiaurės Europoje	
	Šildymui suvartojamos elektros energijos dalis	Vėsinimui suvartojamos elektros energijos dalis	Šildymui suvartojamos elektros energijos dalis	Vėsinimui suvartojamos elektros energijos dalis	Šildymui suvartojamos elektros energijos dalis	Vėsinimui suvartojamos elektros energijos dalis
Biurų ir administracijos pastatai	4	7	7	18	8	2
Ligoninės ir sveikatos priežiūros pastatai	7	18	7	30	6	7
Mokyklos ir vaikų darželiai	3	5	4	12	4	2
Universitetai	4	8	7	15	4	3
Gamyklų ir dirbtuvių pastatai	3	7	3	15	5	4
Valstybei priklausantys gyvenamieji pastatai (pavyzdžiui, bendrabučiai)	2	3	3	20	3	1
Kiti viešieji pastatai (nuosavi arba nuomjami)	5	3	7	15	6	2

⁽¹⁾ Lentelėje pateiktos vertės yra numatytieji įverčiai. Tačiau ši dalis iš esmės priklauso nuo tam tikrų konkrečios valstybės narės energetikos sistemos savybių, pvz., nuo tipinės elektrinio šildymo šilumos tiekimo sistemoje dalies arba nuo tipinės pastatų technologijos, naudojamos įvairioms viešosioms paslaugoms teikti. Todėl valstybės narės gali naudoti tinkamesnes vertes, pagrįstas statistiniais duomenimis.

Koregavimas atsižvelgiant į didelius viešųjų paslaugų lygio pokyčius

Pagrindiniai su paslaugų lygiu susijusio galutinės energijos suvartojimo koregavimo principai pagal Reglamento (ES) 2018/1999 5 straipsnio 1 dalį:

- galutinės energijos suvartojimo, apie kurį pranešama įvairiuose viešųjų paslaugų sektoriuose, kaip nustatyta 2 lentelėje, koregavimas atliekamas atskirai, valstybės narės lygmeniu ⁽⁵⁾, nes paslaugų lygiui matuoti reikalingi skirtingi parametrai;
- paslaugų lygiui matuoti naudojami atskaitos parametrai turi būti kruopščiai parinkti ir kuo labiau tiesiogiai susiję su energijos suvartojimu ⁽⁶⁾. 6 lentelėje pateikiamas atitinkamų atskaitos parametru konkrečiomis aplinkybėmis pavyzdžių sąrašas;
- taikant ±5 proc. *de minimis* ribą atsižvelgiama tik į didesnius paslaugų lygio pokyčius. Tai reiškia, kad su paslaugų lygiu susijęs koregavimas atliekamas tik tuo atveju, jei paslaugų lygio matavimo parametras atitinkamais metais yra 5 proc. didesnis arba mažesnis, palyginti su baziniais metais;
- jei konkrečiame viešųjų paslaugų sektoriuje reikia atlikti su paslaugų lygiu susijusį koregavimą ir su klimatu susijusį koregavimą, abu koregavimo etapai atliekami vienas po kito. Kadangi su klimatu susijęs koregavimas kiekvienoje valstybės narės klimato zonoje būtų skirtingas, pirmiausia reikėtų atlikti jį ir tik po to su paslaugų lygiu susijusį koregavimą, kuris turėtų būti atliekamas tik valstybės narės lygmeniu.

7 lentelė

Paslaugų lygiui matuoti tinkamų atskaitos parametru, diferencijuotų pagal viešąsias paslaugas, sąrašas

Energijos suvartojimas pastatuose	Atskaitos parametrai
Biurų ir administracijos pastatai	m ² (kondicionuojamas plotas)
Ligoninės ir sveikatos priežiūros pastatai	m ² (kondicionuojamas plotas)
Mokyklos ir vaikų darželiai	m ² (kondicionuojamas plotas)
Universitetai	m ² (kondicionuojamas plotas)
Gamyklų ir dirbtuvių pastatai	m ² (kondicionuojamas plotas)
Valstybei priklausantys gyvenamieji pastatai	m ² (kondicionuojamas plotas)
Kiti viešieji pastatai (nuosavi arba nuomojami)	m ² (kondicionuojamas plotas)
Energijos suvartojimas procesams	
Viešasis apšvietimas	Apšviestų gatvių ilgis (km) arba apšvietimo taškų skaičius
Vandens tiekimas	Metinis suvartojamo vandens kiekis
Nuotekų valymas	Metinis išvalomų nuotekų kiekis
Atliekų tvarkymas	Metinis susidarantių atliekų kiekis
Kiti procesai	Atskaitos parametro nėra (koregavimas nenumatytas)

⁽⁵⁾ Kadangi pareiga yra susijusi su visomis valstybėmis narėmis, netikslinga atlikti su paslaugų lygiu susijusio koregavimo skaičiavimų žemesniu suskirstymo lygiu, pvz., kiekvienai atskirai viešajai įstaigai. Pakanka skaičiavimą atlikti valstybės narės lygmeniu, diferencijuojant tik pagal viešųjų paslaugų sektorius, ir taip padaroma mažiau klaidų.

⁽⁶⁾ Pavyzdžiui, moksleivių ar vaikų, lankančių mokyklas ar vaikų darželius, skaičius yra veikiau netiesiogiai susijęs su šiame sektoriuje suvartojamu energijos kiekiu. Taip yra todėl, kad tik skaičiui gerokai padidėjus, po kurio laiko tektų įrengti naujas patalpas, ir atvirkščiai, patalpų sumažinti, jei skaičius sumažėtų. Tas pats pasakytina apie keleivio kilometrų parametru, susijusį su viešojo transporto energijos suvartojimu, nes transporto priemonių naudojimo padidėjimas arba sumažėjimas iki tam tikros ribos tik nežymiai paveiks energijos suvartojimą.

Energijos suvartojimas judumo paslaugoms	
Viešasis transportas	Per metus nuvažiuotų kilometrų skaičius
Viešajam subjektui priklausančių transporto priemonių, skirtų kitiems tikslams nei viešasis transportas, parkas	Atskaitos parametro nėra (koregavimas nenumatytas)

Bendroji galutinės energijos suvartojimo koregavimo pagal paslaugos lygio pokyčius formulė

$$FEC_{adj} = FEC \times \left(\frac{par_{base}}{par_{rep}} \right)$$

FEC_{adj}	Pakoreguotas galutinės energijos suvartojimas
FEC	Galutinės energijos suvartojimas (surinkti duomenys)
par_{rep}	Paslaugos lygio parametro vertė ataskaitiniais metais
par_{base}	Paslaugos parametro vertė baziniais metais

Ši bendroji formulė gali būti taikoma tik tuo atveju, jei pasirinktas paslaugos lygio matavimo parametras pagrindžia prielaidą, kad paslaugų lygis ir energijos suvartojimas yra tiesiogiai susiję.

Koregavimai, susiję su viešųjų įstaigų pašalinimu ir įtraukimu

Jei viešosios įstaigos panaikinamos, įsteigiamos arba per klaidą nebuvo įtrauktos į bazinį scenarijų, lyginant bazinį suvartojimą ir metinį galutinės energijos suvartojimą turėtų būti taikomas principas „lyginimas to, kas panašu“. Konkrečiais atvejais tai reiškia, kad:

- kai dėl kokių nors priežasčių viešoji įstaiga nustoja egzistuoti, jos galutinės energijos suvartojimas neturėtų būti įtrauktas į bazinį scenarijų ir į galutinės energijos suvartojimą visais kitais ataskaitiniais metais. Ankstesnių metų, apie kuriuos jau buvo pranešta, pakoreguotų rezultatų perskaičiuoti nereikia;
- kai dėl kokių nors priežasčių viešoji įstaiga įtraukiama, jos galutinės energijos suvartojimas turėtų būti įtrauktas į bazinį scenarijų ir į galutinę energijos suvartojimą visais kitais ataskaitiniais metais. Tokiu atveju gali būti, kad 2021 bazinių metų galutinės energijos suvartojimo duomenų nebus, todėl galutinės energijos kiekis, suvartotas pirmaisiais įtrauktos viešosios įstaigos veikimo visu pajėgumu metais, gali būti naudojamas kaip bazinis suvartojimas, su kuriuo bus lyginamas galutinės energijos suvartojimas vėlesniais metais;
- restruktūrizuojant viešąsias įstaigas, reikėtų kiek įmanoma užtikrinti palyginamumą su bazinių metų sąlygomis, laikantis bendro principo lyginti panašius dalykus.

Visais pirmiau minėtais atvejais turėtų būti atliktas visiškas ankstesnio tikslinio laikotarpio, pradedant nuo 2025 m., galutinės energijos suvartojimo perskaičiavimas⁽⁷⁾.

(7) Jei valstybė narė naudoja tinkamą programinės įrangos sprendinį galutinės energijos suvartojimo duomenims rinkti ir tikslo siekimo ataskaitoms teikti, išsamų perskaičiavimą turėtų automatiškai atlikti taikomoji programa.

C PRIEDĖLIS

Praktiniai pavyzdžiai, susiję su Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsniu

1. Renovacijos reikalavimo įvykdymas (numatytasis požiūris)

Šiame skirsnyje pateikiami keli aiškinamieji pavyzdžiai, kaip turėtų būti nustatomas bazinis scenarijus metiniam tikslui apskaičiuoti. Trimis ypatingais atvejais parodoma, kaip ypatingomis aplinkybėmis keičiasi bazinis scenarijus ir tikslas.

Metinis renovacijos tikslas

8 lentelėje parodyta, kaip metinį tikslą galima apskaičiuoti remiantis pastatų dydžio ir jų dabartinio energijos vartojimo efektyvumo lygio duomenimis.

8 lentelė

Pastatų ūkio bazinio scenarijaus 2024 m. sausio 1 d. pavyzdys

Pastato ID	Bendras naudingasis patalpų plotas (m ²)	EBNP	Pastatai, įtraukiami į bazinį scenarijų ⁽¹⁾	Bendras naudingasis pastatų, kuriems taikomas renovacijos reikalavimas, patalpų plotas (m ²)
1	2 000	X		–
2	10 000		X	10 000
3	7 000		X	7 000
4	1 500		X	1 500
5	30 000		X	30 000
6	3 000	X		–
7	300	X		–
8	900	X		–
9	800		X	800
10	700		X	700
11	200 ⁽¹⁾			–
Bendras bazinis naudingasis patalpų plotas (m²)				50 000
Metinis renovacijos tikslas (m²)				1 500

⁽¹⁾ * Pastatai, kurių bendras naudingasis patalpų plotas yra didesnis nei 250 m², kurie 2024 m. sausio 1 d. priklauso viešosioms įstaigoms ir kurie nėra renovuoti pagal EBNP standartą.

Darant prielaidą, kad 2024 m. sausio 1 d. padėtis yra tokia, kad metinis renovacijos tikslas (m²) yra: 50 000 m² × 3 % = 1 500 m². Tai galima pasiekti renovuojant pastatą Nr. 4 (pavyzdyje) arba renovuojant kelis pastatus, kad jie sudarytų bent tą patį m² skaičių (pavyzdžiui, 9 ir 10 pastatai).

Metinis renovacijos tikslas lieka nepakitęs Direktyvos (ES) 2023/1791 galiojimo laikotarpiu, net jei į pastatų ūkį įtraukiami nauji pastatai arba kai pastatai nugriaunami ar parduodami. Visi nauji viešųjų įstaigų naudojami ir joms priklausantys pastatai nuo 2028 m. sausio 1 d. turi būti visai netaršūs, kaip nurodyta PEN direktyvos 7 straipsnyje. Jame taip pat nurodyta, kad nauji viešieji pastatai turi būti bent jau EBNP, kol bus pradėtas taikyti visai netaršių pastatų standartas.

Griovimo ir pakeitimo pavyzdys

Valstybės narės gali į metinę renovacijos normą įskaičiuoti naujus viešosioms įstaigoms priklausančius pastatus, įsigytus vietoj konkrečių pastatų, kurie buvo nugriauti kuriais nors iš dvejų ankstesnių metų. Šios išimties pavyzdys pateikiamas 9 lentelėje.

9 lentelė

Griovimo ir pakeitimo pavyzdys

Pastato ID	Bendras naudingasis patalpų plotas (m ²)	EBNP	Pastatai, įtraukiami į bazinį scenarijų ⁽¹⁾	Būsena	Bendras naudingasis pastatų, neatitinkančių renovacijos reikalavimų, patalpų plotas (m ²)
1	2 000	X			–
2	10 000		X		10 000
3	7 000		X		7 000
4	1 500		X		1 500
5	30 000		X		30 000
6	3 000	X			–
7	300	X			–
8	900	X			–
9	800		X	Nugriautas	800
10	700		X		700
11	1 200	X		Naujas pastatas	1 200
Bendras bazinis naudingasis patalpų plotas (m²)					50 000
Metinis renovacijos tikslas					1 500

⁽¹⁾ Pastatai, kurių bendras naudingasis patalpų plotas yra didesnis kaip 250 m², kurie priklauso viešosioms įstaigoms ir 2024 m. sausio 1 d. nėra renovuoti pagal EBNP standartą.

Darant prielaidą, kad pastatas Nr. 11 buvo pastatytas kaip konkretaus pastato (t. y. pastato Nr. 9), kuris buvo nugriautas per pastaruosius dvejus metus, pakaitalas, pastato Nr. 11 patalpų plotą galima įskaičiuoti siekiant tikslo, neviršijant nugriauto seno pastato ploto. Įskaičiuojant šį pastatą, likęs tų metų tikslas bus $1\,500 - 800\text{ m}^2 = 700\text{ m}^2$.

800 m² pastato Nr. 11 galima įskaičiuoti siekiant tikslo tik tuo atveju, jei valstybė narė gali įrodyti atitiktį dviem Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 4 dalyje nustatytiems sąlygoms, t. y.:

- **ekonominiam efektyvumui:** (bendros pastato Nr. 9 griovimo išlaidos + bendros pastato Nr. 11 statybos išlaidos) < visos pastato Nr. 9 renovacijos pagal EBNP arba VNP standartą išlaidos;
- **tvarumui:**
 - bendras pastato Nr. 9 suvartojamas energijos kiekis per numatomą jo ekonominio gyvavimo laiką > (bendras pastato Nr. 11 suvartojamas energijos kiekis per numatomą jo ekonominio gyvavimo laiką + bendras energijos kiekis pastato Nr. 11 statybos etapu),
 - bendras pastato Nr. 9 išmetamas CO₂ kiekis per numatomą jo ekonominio gyvavimo laiką > (bendras pastato Nr. 11 išmetamas teršalų kiekis per numatomą jo ekonominio gyvavimo laiką + bendras išmetamas teršalų kiekis pastato Nr. 11 statybos etapu).

2. Renovacijos reikalavimo įvykdymas (alternatyvus požiūris). Praktiniai pavyzdžiai

Tikslinio lygiaverčio kasmet sutaupomos energijos kiekio nustatymas

Siekdamos nustatyti metinį tikslinį sutaupyto energijos kiekį, valstybės narės gali pasirinkti tinkamiausią metodiką, jei laikomasi 6 straipsnio reikalavimų. Vienas iš nustatymo būdų – kiekvienais metais nustatyti renovuotinus pastatus pagal kategorijas ir numatomą sutaupyti energijos kiekį, remiantis standartinėmis referencinių pastatų energijos suvartojimo prieš renovaciją ir po jos vertėmis. 10 lentelėje ir 11 lentelėje nurodytame pavyzdyje valstybė narė privalo renovuoti 230 000 m² per metus, tačiau dėl to X ir X + 1 metais taikomi du skirtingi energijos taupymo reikalavimai. Taip yra todėl, kad pastatų paskirstymas pagal kategorijas šiais dvejais metais skiriasi. Pateikti skaičiai yra tik pavyzdiniai.

10 lentelė

Lygiaverčio sutaupyto energijos kiekio apskaičiavimas X metais

Referencinių pastatų, kurie turi būti renovuoti X metais, tipai	Bendras renovuotinių pastatų plotas X metais (m ²)	Energijos suvartojimas prieš renovaciją (kWh/m ²)	Energijos suvartojimas po renovacijos (kWh/m ²)	Sutaupyto energijos kiekis (kWh/m ²)	Bendras sutaupyto energijos kiekis (kWh)
Biurai	100 000	380	70	310	31 000 000
Švietimo pastatai	50 000	400	70	330	16 500 000
Ligoninės	30 000	300	70	230	6 900 000
Sporto infrastruktūra	30 000	200	70	130	3 900 000
Kita	20 000	350	70	280	5 600 000
Bendras sutaupyto energijos kiekis, kurį reikia pasiekti X metais					63 900 000

11 lentelė

Lygiaverčio sutaupyto energijos kiekio apskaičiavimas X + 1 metais

Referencinių pastatų, kurie turi būti renovuoti X + 1 metais, tipai	Bendras renovuotinių pastatų plotas X + 1 metais (m ²)	Energijos suvartojimas prieš renovaciją (kWh/m ²)	Energijos suvartojimas po renovacijos (kWh/m ²)	Sutaupyto energijos kiekis (kWh/m ²)	Bendras sutaupyto energijos kiekis (kWh)
Biurai	0	380	70	310	0
Švietimo pastatai	100 000	400	70	330	33 000 000
Ligoninės	30 000	300	70	230	6 900 000
Sporto infrastruktūra	50 000	200	70	130	6 500 000
Kita	50 000	350	70	280	14 000 000
Bendras sutaupyto energijos kiekis, kurį reikia pasiekti X+1 metais					60 400 000

Kitas nustatymo būdas – numatyti, panašiai kaip ir pirmiau pateiktose lentelėse, kuri pastatų ūkio dalis būtų renovuota per tam tikrą laikotarpį (pavyzdžiui, iki 2030 m. pabaigos) ir apskaičiuoti vidutinį metinį sutaupyto energijos kiekį per tą laikotarpį.

D PRIEDĖLIS

Kitos gairės, susijusios su Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsniu*Viešųjų įstaigų pastatų inventoriūs*

Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 5 dalyje nurodyta, kokią informaciją valstybės narės turi pateikti inventoriuje. Tačiau valstybės narės taip pat gali pasinaudoti galimybe rinkti papildomą informaciją, kad padėtų siekti nacionalinių pastatų ir energijos vartojimo efektyvumo politikos tikslų. Išsamesnis inventoriūs gali būti naudojamas Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 1 arba 6 dalyje numatyto tikslo baziniam scenarijui apskaičiuoti. Pavyzdžiui, jis gali būti naudojamas veiksmingesnei renovacijos strategijai nacionaliniu lygmeniu parengti:

- nustatant mažiau efektyvius pastatus, kuriuos reikia renovuoti;
- sugrupuojant pastatus pagal kategorijas ir tipus, kad būtų galima parengti bendrus renovacijos metodus;
- pirmenybę teikiant ekonomiškai efektyvesnei renovacijai, pavyzdžiui, remiantis energinio naudingumo sertifikatu arba kai kuriomis kitomis pastatų savybėmis;
- pirmenybę teikiant nenaudojamiems pastatams, kad juose galėtų įsikurti organizacijos, kol jų pastatai bus renovuojami.

Toliau pateikiami papildomos informacijos, kurią valstybės narės gali nuspręsti rinkti, pavyzdžiai, įskaitant skliausteliuose pateiktus pasiūlymus dėl duomenų rūšies arba kelių pasirinkimo variantų.

Informacija, naudinga apskaičiuojant bazinį scenarijų ir Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnyje nustatytą tikslą:

- pastatas neįtrauktas į renovacijos bazinį scenarijų (TAIP / NE);
- priežastis, dėl kurios neįtraukiama į renovacijos bazinį scenarijų (ne nuosavybė / socialinis būstas, kurio renovacija ekonomiškai neefektyvi; 2024 m. sausio 1 d. jau EBNP);
- efektyvumo lygis / renovacijos būseną (EBNP / VNP / lygiavertis EBNP ⁽¹⁾ pagal 6 straipsnio 2 dalies a–c punktus / kita);
- renovacijos data (data, jei ankstesniame punkte pasirinktas EBNP / VNP / lygiavertis EBNP pagal 6 straipsnį);
- nugriovimo data (data);
- pastato pastatymo data (data);
- nugriauto pastato pakeitimas (TAIP / NE. Laukelis galimas tik tuo atveju, jei pastatymo data vėlesnė nei 2026 m.).

Papildoma su konkrečiais pastatais susijusi informacija:

- adresas (eilutė);
- savininkas (iš viešųjų įstaigų sąrašo arba neviešojo įstaiga);
- naudojimo būseną (naudojamas savo reikmėms / išnuomotas kitai viešajai įstaigai / išnuomotas organizacijoms, išskyrus viešąsias įstaigas, arba privačiai įstaigai / nenaudojamas);
- įsikūrusi viešojo įstaiga (jei nuomojama kitai viešajai įstaigai);
- pastato savybės:
- pastato tipas (pavyzdžiui, viena kategorija sektoriams, įtrauktiems į Direktyvos (ES) 2023/1791 5 straipsnio 5 dalį, arba energinio naudingumo sertifikato kategorijos);
- dabartinis energinis naudingumas, nurodytas energinio naudingumo sertifikate (kWh/m² per metus);

⁽¹⁾ Renovacijos būseną „EBNP ekvivalentas“ reiškia specialios kategorijos pastatus, kurie, nors ir nėra EBNP arba VNP, gali būti įskaičiuojami siekiant metinio tikslo.

- faktinis energijos suvartojimas vienam m² (kWh/m² per metus);
- energinio naudingumo klasė (VNP, EBNP, A, B, C ir kt.);
- pagrindinės kuro rūšys;
- apribojimai (saugomas pastatas; ginkluotosioms pajėgoms priklausantis pastatas; pastatas, priklausantis centrinės valdžios subjektams ir naudojamas nacionalinės gynybos tikslams; pastatai, naudojami kaip religinių apeigų vieta ir religinei veiklai vykdyti).

Renovacijos būseną:

- pastatas, dėl kurio išduotas renovacijos pasas (TAIP / NE);
- paso išdavimo metai (data);
- metai, kuriais numatoma renovuoti pagal EBNP /VNP standartą.

Valstybės narės gali (bet neprivalo) pateikti šią papildomą informaciją, jei jos nusprendžia ją rinkti. Skelbiant papildomus duomenis, statybų sektoriui, ESCO ir visuomenei suteikiama informacija apie renovacijos poreikius viešajame sektoriuje.

12 lentelė

Inventoriui parengti reikalingų ir rekomenduojamų duomenų santrauka

Rūšis	Duomenys
Privaloma rinkti ir skelbti viešai	Patalpų plotas Energinio naudingumo sertifikatas
Privaloma rinkti ir viešai skelbti, jei informacija yra prieinama	Išmatuotas energijos suvartojimas šildymui, vėsinimui, elektrai ir karštam vandeniui
Primygtinai rekomenduojama rinkti duomenis, kad būtų lengviau naudoti inventorių	Išsikūrusi viešoji įstaiga Miestas / regionas Adresas Ar pastatas yra nuosavas, ar nuomojamas
Duomenys, pagal kuriuos valstybės narės gali apskaičiuoti bazinį scenarijų ir metinį tikslą	Ar pastatas įtrauktas, ar neįtrauktas į renovacijos bazinį scenarijų Renovacijos būseną Renovacijos data Nugriovimo data Pastato pastatymo data Ar pastatas išgytas vietoj nugriauto pastato
Kiti duomenys, naudingi norint naudoti inventorių kaip viešųjų įstaigų pastatų ūkio renovacijos planavimo priemonę	Savininkas Naudojimo būseną Išsikūrusi įstaiga Pastato savybės: pastato tipas; dabartinis energinio naudingumo lygis; ...

Dalį šios informacijos galima rasti energinio naudingumo sertifikate, todėl būtų naudinga ją perrašyti duomenų formatu, jei energinio naudingumo sertifikatas pateikiamas tik PDF formatu. Kitus duomenis gali tekti rinkti kitomis priemonėmis. Valstybės narės gali juos gauti iš kitų duomenų bazių arba apklausti pastatų savininkus ir naudotojus, o vėliau šiuos duomenis reguliariai atnaujinti, siekdamos užtikrinti, kad informacija būtų nuolat aktuali. Kita galimybė – sukurti nuotoliniu būdu prieinamą duomenų bazę, prie kurios prisijungti ir ją atnaujinti turėtų pačios viešosios įstaigos. Siekdamos sumažinti administracinę našta ir pagerinti renkamų duomenų kokybę, valstybės narės taip pat gali nustatyti sprendimus, kuriais duomenų rinkimo procesas būtų automatizuojamas, pavyzdžiui, pasitelkiant pažangiuosius skaitiklius, pastatų valdymo sistemų sprendimą, daiktų internetą, skaitmeninėmis technologijomis grindžiamas energetikos sistemas.

Siekdamos užtikrinti nuoseklumą ir atskaitomybę, valstybės narės gali apsvarstyti galimybę paskirti vieną viešąją įstaigą, kuri administruotų ir nuolat atnaujintų inventorių, taip pat nustatyti procesus ir priemones šioms užduotims atlikti. Tokia įstaiga galėtų dalyvauti ir atliekant kitas ataskaitų teikimo ir planavimo užduotis, susijusias su veiksmais, kuriais siekiama pagerinti pastatų ūkio energinį naudingumą, siekiant nustatyti sinergiją ir išvengti dubliavimosi.

Šąsaja su duomenų rinkimu, susijusiu su PEN direktyva, suteikia valstybėms narėms galimybę tiesiogiai importuoti duomenis iš kitų duomenų saugyklų ir naudoti inventorių kaip politikos rėmimo priemonę. Pavyzdžiui, kadangi visi viešieji pastatai turi turėti energinio naudingumo sertifikatą, o visi energinio naudingumo sertifikatai turi būti įkelti į bendrą duomenų bazę, valstybės narės gali gauti su viešosiomis įstaigomis susijusius duomenis ir automatiškai sudaryti didžiąją dalį inventoriaus nedubliuodamos darbo.

Siekdamos užtikrinti, kad duomenys būtų renkami greitai ir veiksmingai, valstybės narės gali apsvarstyti galimybę imtis šių pagalbinių veiksmų:

- pradėti komunikacijos kampaniją, kurios tikslas būtų pasiekti visas viešąsias įstaigas (daugiausia vietos viešąsias įstaigas), siekiant jas informuoti apie reikalavimus, susijusius su ataskaitų apie joms priklausančius ir (arba) jų naudojamus pastatus teikimu;
- sukurti standartinius šablonus, kurie, jei įmanoma, būtų užpildyti (arba tiesioginės prieigos prie nacionalinės duomenų bazės punktus) ir kuriuos viešosios įstaigos galėtų naudoti teikdamos duomenis apie joms priklausančius ir (arba) jų naudojamus pastatus;
- leisti viešosioms įstaigoms naudotis inventoriu savo planavimo ir ataskaitų teikimo tikslais, pavyzdžiui, suteikiant joms galimybę pamatyti suvestinius duomenis apie savo pastatų ūkį, vidurkius ir tendencijas.

6 straipsnyje daugiausia dėmesio skiriama viešajam sektoriui dėl jo pavyzdinio vaidmens, t. y. viešojo sektoriaus veiksmais turėtų būti mažinamos kliūtys, trukdančios kitiems subjektams naudotis energijos vartojimo efektyvumo didinimo ir pastatų renovacijos galimybėmis, daugiausia įrodant jų įgyvendinamumą, ekonominį efektyvumą ir platesnę naudą. Viešųjų įstaigų pastatų renovacija padės tiekimo grandinės subjektams įgyti ekspertinių žinių ir patirties, kad jie galėtų geriau konsultuoti privačius klientus. Todėl svarbu skleisti atitinkamus pastatų renovacijos duomenis, kad būtų stiprinami ne tik statybos, bet ir kitų sektorių (pavyzdžiui, finansavimo) pajėgumai, ir siekiant visapusiškai išnaudoti pavyzdinio viešųjų įstaigų pastatų vaidmens poveikį galima atsižvelgti į šiuos aspektus:

- naudotis inventoriu siekiant surinkti sklaidos etapui naudingus duomenis;
- rinkti ir pateikti suinteresuotiesiems subjektams aktualią informaciją. Pavyzdžiui, įrengimo išlaidas, veiklos sąnaudas, veiklos rezultatus (*ex ante* ir *ex post* įverčius) arba kitus praktinius aspektus;
- suplanuoti informacijos sklaidos strategiją, kuri padėtų pramonę, įmones ir gyvenamųjų namų suinteresuotuosius subjektus informuoti aktualiais ir veiksmingais pranešimais;
- nustatyti atvejų tyrimus ir geriausią patirtį, kuria būtų galima dalytis, be kita ko, užtikrinant fizinį intervencinių priemonių matomumą renovuotuose pastatuose.

Metinio renovacijos reikalavimo laikymasis

Siekdamos paskatinti viešosioms įstaigoms priklausančių pastatų renovaciją, valstybės narės turėtų apsvarstyti keletą būdų:

- nustatyti aiškią ilgalaikę viešųjų pastatų renovacijos strategiją, pavyzdžiui, nacionalinius pastatų renovacijos planus. Be finansinių išteklių, daugelis įstaigų, kurioms taikomas Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnis (viešosios įstaigos, kurioms priklauso pastatai arba kurios juos nuomoja), galėtų pasinaudoti parama efektyviai ir veiksmingai pirkti ir organizuoti renovaciją;
- paskirti centrinę instituciją, kuri būtų atsakinga už renovacijos prioritetų nustatymą ir planavimą. Centrinė institucija galėtų būti atsakinga už pastatų, renovuotųjų pirmiausia, nustatymą, atsižvelgiant į energijos suvartojimą, dabartinį naudojimą ir dabartinius pastate įsikūrusio subjekto planus. Tai darydama centrinė institucija galėtų naudotis pagal Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 5 dalį sudarytame inventoriuje pateiktais duomenimis. Tuomet institucija galėtų bendradarbiauti su atsakingomis institucijomis planuodama renovaciją taip, kad naujas pastatas atitiktų ir įsikūrusios įstaigos ilgalaikę strategiją. Jai taip pat galėtų būti pavesta padėti įstaigai nustatyti darbų finansavimo galimybes;

- viešųjų įstaigų pastatų renovacijos prioritetai galėtų būti nustatomi ir decentralizuotai, atsižvelgiant į viešųjų įstaigų, kurioms priklauso atitinkami pastatai, motyvacijos lygį. Centrinė institucija būtų atsakinga už finansavimo programos, pagal kurią viešosios įstaigos galėtų teikti paraiškas, jei norėtų renovuoti savo pastatus, sukūrimą. Ši galimybė turėtų būti papildyta informavimo kampanijomis, skirtomis viešųjų įstaigų informuotumui apie finansavimo programos prieinamumą didinti. Pasirinkus šią galimybę, valstybės narės gali nepasiekti savo metinių tikslų, jei nepakankamai viešųjų įstaigų kreipsis dėl finansavimo pastatų renovacijai remti. Taikant šį požiūrį taip pat būtų praleista galimybė nustatyti prioritetus taip, kad pirmiausia būtų renovuojami pastatai, dėl kurių būtų sutaupoma daugiausia energijos už mažiausią kainą (arba pagal kitus strateginius kriterijus);
- apsvarstyti alternatyvius finansavimo mechanizmus, pavyzdžiui, energetinių paslaugų bendrovių (ESCO) sutartis, ir centralizuotai remti viešąsias įstaigas, kurios yra atviros tokiam požiūriui.

Valstybės narės taip pat turėtų apsvarstyti galimybę parengti ir paskelbti aiškias metodikas, kad:

- nuosekliai nustatyti, kuriuos pastatus reikia renovuoti, ir taip padedėtų viešosioms įstaigoms tinkamai apsvarstyti išlaidų efektyvumą ir techninį, ekonominį ir funkcinį įgyvendinamumą;
- padėtų viešosioms įstaigoms, kurioms priklauso socialinis būstas, įvertinti, ar renovaciją pagal EBNP standartą galima atlikti laikantis neutralumo išlaidų požiūriu kriterijų. Verta atsižvelgti į tai, kad valstybės narės vis dar gali nuspręsti socialinį būstą, kuris neatitinka neutralumo išlaidų požiūriu kriterijų, renovuoti pagal EBNP arba VNP standartą;
- padėtų viešosioms įstaigoms spręsti klausimus, susijusius su pastatais, priskiriamais prie specialių kategorijų (saugomais pastatais, ginkluotosioms pajėgoms priklausančiais pastatais arba nacionalinės gynybos tikslais naudojamais pastatais, taip pat pastatais, naudojamais kaip religinių apeigų vieta ir religinei veiklai vykdyti). Metodika gali padėti viešosioms įstaigoms:
 - teisingai suskirstyti šiuos pastatus į kategorijas;
 - nustatyti energinio naudingumo lygį arba kriterijų rinkinį, kurį turi atitikti Direktyvos (ES) 2023/1791 6 straipsnio 2 dalyje apibrėžtomis specialioms kategorijoms priklausančios pastatai, kad juos būtų galima įtraukti į renovacijos reikalavimą. Pavyzdžiui, taikant tokią metodiką galima nustatyti, kurias pastato dalis galima keisti atsižvelgiant į pastato kategoriją;
 - nustatyti metodiką, pagal kurią būtų nustatoma, kada dėl tam tikrų minimaliųjų energinio naudingumo reikalavimų laikymosi gali būti nepriimtina pakeistas saugomų pastatų pobūdis ar išvaizda. Ši metodika galėtų būti susieta su tuo, kaip nacionaliniai teisės aktų leidėjai sprendžia su saugomais pastatais susijusius klausimus (pavyzdžiui, skirtingi apsaugos lygiai), ir galėtų būti aiškios gairės architektams ir inžinieriams, kas gali būti laikoma priimtina pakeitimų lygiu;
 - nagrinėti atvejus, kai pastatas gali būti naudojamas bendriems tikslams (pavyzdžiui, religinei veiklai ir socialiniams renginiams).